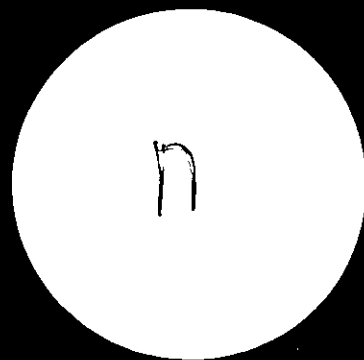

מערכות

ת י י י

ירחון

ח
תש"א
1941

תוכן הענינים:

1	במערכה: פרשת רוסיה
5	בעיות היסוד של סוריה
8	הר הדרוזים
13	אישההרים העלווי
16	המדע במלחמה
24	ארגונו וחובותיו של משמר-הארץ במקומות
28	איך תנהג באויב בודד
36	ציד טנקים
39	כוחות סער קלים
43	הקרב ליד רומני
	מדור למשק ולכלכלה:
52	מסילת הברזל הבגדדית
	רשימות מדיניות:
54	מי הם בעליה של האימפריה הבריטית?
	רשימות קצרות:
57	הסנאה
60	ציוני המזרח התיכון
62	בין שכנינו

All rights reserved כל הזכויות שמורות

...and however it is the best

...והרי הוא הטוב ביותר

"ATARA" COFFEE

קפה "אטרה"

ב פ ע ק ה

ה פ ר ש ה ה ר ו ס י ת

תולדות ימי מלחמת-התנועה המודרנית, המבוססת על השריון והמנוע, אינן ארוכות ביותר. אולם נסיונה הקצר כבר העלה כמה הופעות חוזרות, שאפשר לראותן כ„חוקים“. כך, למשל, ראינו כי לאחר 15—20 יום מגיעים הטורים הממוכנים למדרגה כזו של עיפות-אנשים ושיבוש-מכוניות וציוד, שהמתקיף עומד בפני ברירה: או לתת נופש ליחידותיו המשורינות, או להחליף את אלו הפועלות ב„חזית“ ביחידות אחרות. אם כך ואם כך גורם הדבר ממילא להפסקה בפעולות. ואמנם חלות הפסקות בין גל אחד של התקפה משורינת למשנהו. כידוע, הגיעו הטורים הממוכנים הגרמנים לידי מצב של האטה ושיבוש בגמר המלחמה בפולין שארכה בס"ה שבועה-עשר יום. גם בהתקפה הגרמנית במערב, שהחלה בליל 11 במאי, באה הפסקה קצרה בגמר השבוע השלישי של ההתקפה, והיא חודשה שוב ב-4 ביוני.

סימנים לאותה שלשלת של „גלים“ אפשר להבחין גם מתוך ערפלי הידיעות המגיעות מהחזית הרוסית. ההתקפה הגרמנית החלה ביום ראשון ב-22 ביוני; בסוף השבוע השלישי חלה עמידה וארגעה זמנית בחזית; באמצע יולי פתחו הנאצים בגל התנועה השני, ובשעה שדברים אלה נכתבים לא הגיע עדיין גל זה לשיאו.

במשך חמשת השבועות שעברו מיום תחילת הפלישה הנאצית לארץ-המועצות הספיקו הגרמנים לחדור בערך כ-500—600 קילומטר לתוך הטריטוריה הרוסית בצפונה ובמרכזה של החזית (לעבר לנינגרד ומוסקבה). וכ-300 קילומטר בחלקה הדרומי (לעבר קיוב). הידיעות על הצפון הרחוק הן מעורפלות כל כך, שאין להסיק מהן כל מסקנות, אך ברי שהפולשים לא השיגו שום הישג של ממש במיצר הקרלי. לו היה שטחה של ס.ס.ס.ר דומה בשיעוריו לשטחה של צרפת, היתה מערכת ההגנה הרוסית נמצאת כיום במצב שאינו רחוק ממצבם של הצרפתים בשבוע הששי של ההתקפה הגרמנית, כאשר עברו הגרמנים את הלואר וחדרו בכמה מקומות עד 500—600 קילומטר מנקודות מוצאם. אולם למזלם של הרוסים ולמזלם של כל בני-בריתם גדולה רוסיה מצרפת כמה עשרות מונים, ובידי הנהגת הצבא הרוסי ישנן, איפוא, אפשרויות פעולה ותנועה שלא היו, ובחלקן גם לא יכלו להיות, בידי המפקדה הצרפתית.

אכן, יתכן לאמור כיום, שעם כל הישגיו הטריטוריאליים של המתקיף הגרמני, לא קרה לפי שעה בחזית הרוסית שום דבר שיערער את כוחו ואת כושר התנגדותו של הצבא הסובייטי. הנסיגה לא הפכה למפלה, וההתנגדות מבליטה יום-יום את אפיה המאורגן והמתוכן.

ב.

כושר התנגדותו של הצבא הרוסי יעלה בעינינו, אם נעריך כראוי את התנאים המדיניים-הצבאיים בהם נאלץ הצבא הזה להלחם.

לו הצטרפה רוסיה הסוביטית לבעלי-הברית עם ההתקפה הנאצית על פולין, אין ספק בדבר, שצבאות רוסיה ופולין היו מצליחים לעכב את הפולשים בביצות בילורוסיה ווהלין בעצם גשמי הסתיו הזועפים. הפולנים לבדם עיכבו בספטמבר 1939 את הגרמנים במשך שני שבועות וחצי, וודאי שהיו מעכבים אותם עוד שבוע-שבועיים לפחות, לולא מכת הצבאות הסוביטים בערפם; בראשית אוקטובר כבר פרצו גשמי-עוז בכל מחוזות בילורוסיה ואוקריינה המערבית והדרכים הפכו לשטח ביצות, ללא-מעבר לצבא משורין.

לו גם נכנסה רוסיה למלחמה לצד בעלי-הברית בשעה מאוחרת יותר, אך כל עוד היתה קיימת החזית הצרפתית, לא היה הצבא הסוביטי נאלץ ללחום באותם התנאים הקשים בהם הוא נלחם כיום. הנאצים לא היו יכולים אז לרכז את כל כוחם היבשתי במזרח, וכמו-כן לא יכלו להעביר לחזית רוסיה כמויות גדולות כל-כך מצי-האוויר שלהם.

ואילו הצטרפה ס.ס.ס.ר לצד האימפריה הבריטית עוד באביב זה, בזמן שצבא בעלי-הברית נמצא עדיין בבלקנים, באיי הים האגאי ובכרתים, היו תנאי מלחמתו של הצבא הסוביטי נוחים יותר משהם עכשיו. אז יכול היה להתקיים מגע אירי בר-פעולה בין הרוסים בצפון-הבלקנים ובין האנגלים בדרומם; קרוב לודאי, שהצי הבריטי היה מצליח לבוא לעזרת הרוסים בים השחור; וברית אנגלית-רוסית בשעה ההיא היתה ממריצה את בולגריה להכריע לטובת אחדות בלקנית אנטי-נאצית; כך היתה נוצרת בדרום-מזרחה של אירופה חזית אנטי-גרמנית שאינה מחוסרת חשיבות גם להגנת רוסיה עצמה. ואכן בשלהי אביב זה הזהירו וינסטון צ'רצ'יל וקלמנט אַטלי את הרוסים מפני מה שעתיד לבוא על ארצם לאחר נסיגת הבריטים מהים האגאי; האחרון אף רמז ברורות, שארץ הסוביטים תהא „המנה הקרובה בתפריטו של היטלר“.

ואולם, כפי שהסבירו מולוטוב ואחריו סטלין בנאומיהם הפומביים בסוף יוני, לא רצתה הממשלה הסוביטית להפר את נייטרליותה. על כרחה הוטלה עליה המלחמה ע"י היטלר; והוא פתח בה „בתנאים שהם נוחים לגרמניה ובלתי-נוחים לצבא הרוסי“*. הצבא הרוסי הוכרח, איפוא, להלחם בתנאים מדיניים-חיצוניים ואסטרטגיים-עולמיים חמורים מאד, שהם פרי מדיניות סוביטית רצופה במשך שנתיים ימים; ואם בתנאים אלה ביצע את אשר ביצע עד עכשיו, הרי זה מעיד הן על יכלתו המסורתית של החייל הרוסי והן על כוחות הפטריוטיות שהתעוררו באומות ס.ס.ס.ר עם ההתקפה הנאצית.

ג.

הצבא הרוסי אינו קטן במספרו מצבאה של גרמניה הנאצית והוא עולה עליו בהרבה מבחינת הפוטנציאל האנושי שלו. ס.ס.ס.ר מונה כמאתים מליון נפש, וגרמניה הנאצית עם כל „בעלי-בריתה“ אינה מונה יותר ממאה וחמישים מליון. אולם צידו של הצבא הנאצי, ואולי גם אימונו, עולים על אלו של הצבא האדום, ולא יהא זה מהתבונה להבטיח בשעה זו כי התקדמותם של הגרמנים תעצר בקרוב. בשעה זו מתקדמים צבאות הנאצים לעבר שלש מטרות גלויות, בעוד מטרה

* מנאמו של יוסף סטלין ברדיו.

רביעית — והיא, אולי העיקרית — מרחפת בלי הרף לפני עיניהם. המטרות הקרובות והגלויות הן — לנינגרד, מוסקוה וקיוב, והקרבות המתחוללים בשבועות אלה עלולים להכריע את גורלן של שלוש ערי־הבירה. אין כל תועלת בדבר לנסות לנתח עכשו את התוצאות האפשריות במקרה ששיגו הגרמנים אחת ממטרותיהן הקרובות, או אפילו אחדות מהן; אכן דבר אחד ניתן להאמר כבר עכשו: גם לו כבשו הנאצים את קיוב, לנינגרד ומוסקוה, לא השיג עדיין היטלר שום מטרה חשובה בחזית רוסייה, אם רק הצבא הרוסי יסוג מזרחית מערים אלה, כשהוא שלם בעיקרו ומלוכד ברוחו; ומבחינה אסטרטגית־עולמית יהא אז מצב הגרמנים קשה יותר מאשר בשעה שהתחילו בהתקפה על ס.ס.ס.ר.

נראה, שלאחר התקדמות נוספת יעמוד היטלר במצב כזה, בערך: חזיתו המזרחית תארך יותר ויותר, ככל שיוסיף להתקדם לטבורה של רוסייה; קו־התחבורה והאספקה שלו ימתחו לאורך מרחקים עצומים, ללא כל דוגמה בעָקְרו של הצבא הנאצי; העורף יהא רצוף ב„אדמה חרוכה“ וערים הרוסות למחצה, והמפקדה הגרמנית לא תמצא שם כל תוספת לאספקתה כאשר מצאה למכביר במערב; ובינתיים, עלולים לרדת הגשמים הגדולים ולהקפיא חלק גדול מהכוחות הנאציים המשוריינים במרחבי ערבות רוסייה ובין יערותיה. אמנם, אפשר שגם מצב מעין־זה לא היה נושא עמו סכנה חמורה למעמדה של הממלכה הנאצית, לו היתה נלחמת בברית הסובייטית בלבד; אולם הנאצים מוכרחים להעריך סיטואציה כזאת לאור הֶהתנגשות העתידה, והמכריעה, עם כוחותיהם של הבריטים והאמריקנים. אין זה סיכוי מעודד בשביל הגרמנים, לעמוד בפני ההתקפה המשוערת של בעלי־הברית ב־1942, כשחלק גדול מכוחותיהם שקוע בחזית הרוסית המרוחקת, חלק שני עסוק בשמירת קו־התחבורה הארוכים, ושוב חלק אחר תפוש בהכנעתה של אוכלוסייה המפוזרת על פני שטחים עצומים; וחזית רוסייה זו התובעת מהם הוצאה מרובה של חמרים גלמיים, נפט ושמינים בפרט, לא הוסיפה להם, לאחר כל הכיבושים הטריטוריאליים, כמות ניכרת מהנוזל היקר הזה, אשר חסרונו מדאיג אותם כל הימים.

מן הנמנע הוא, שהנאצים לא יסיקו מסקנות מהירות בנידון זה. יש יסוד לשער, כי לאחר ששיגו כמה מטרות פוליטיות־צבאיות בולטות בצפון רוסייה ובמרכזה, לא ימשיכו לאלתר בהתקדמותם מזרחה, אלא ירכזו כוחות גדולים כדי להגיע עוד לפני החורף למטרתם העיקרית — להררי קוקו ולעמקי עבר־קוקו.

ואכן, כיבוש הקוקו, על מקורות הנפט שבסביבות בקו וגְרוֹזְנִי, היה מרכז ברשות הנאצים את מרבית הנפט שבעולם הישן, ובו בזמן היה שולל את אספקת הדלק מצבא־האוויר הסובייטי ומיחידותיו המשוריינות והממונעות; ולא רק זאת — כל התעשייה של ס.ס.ס.ר היתה עומדת אז בפני בעית חוסר דלק והעדר כוח־הנעה. אמנם ברשות מדינת המועצות יש מקורות נפט גם מעבר לים הכספי, באורל ובאי־סְחֵלִין, אולם אלה הנם מועטים מדי ונמצאים בקצות־ארץ מרוחקים ביותר מכדי למלא את החסר, לאחר שהמלאי במקומות ינוצל. והופעת הגרמנים בקוקו מסכנת — קודם בדרך האוויר ואח־כ־בדרך היבשה — גם את מקורות הנפט של עירק ואירן. מהקוקו יוכלו הנאצים לנסות להתקיף את הבסיס הבריטי במזרח התיכון, בטרם יגיע ריכוז כוחם של בעלי־הברית שם לדרגה גבוהה ביותר.

אין איש יכול להתנבא מראש, כיצד תתפתח ההתקפה הנאצית הקרובה על צפונו של המזרח התיכון, כמו כן אין לדעת בשעה זו, באיזו צורה ובאיזו דרגת־התקפה ירצו הגרמנים להשתמש בדרכי המעבר התורכיים; אולם מטבען של

ההכרעות בענינים אלה שאין הן ניתנות לדחייה לזמן רב־מאוד. לא כאן המקום לדון על האמצעים הנגדיים בהם יאחזו בעלי־הברית — בריטניה ורוסיה — כדי לקדם את פני האויב כראוי; אולם חשוב הדבר שאנחנו נדע בעוד מועד, כי הפסקת־הנופש שניתנה לארץ ישראל ולסביבותיה עלולה להתקרב לקיצה במשך זמן מועט.

ד.

מלחמת הנאצים ברוסיה נוגעת בנו מבחינה משולשת. היא פוגעת באחד מגדולי הקבוצים היהודיים בגולה, היא מעוררת בעיות ציוניות חדשות, והיא מבליטה עוד יותר את מקומו המרכזי של הישוב ביהדות ובתנועה הציונית.

כשני מליון וחצי מיהודי רוסיה ומדינות־הספר נוספו על קרבנותיו של היטלר עד לשעה זו, ואיש אינו יכול לדעת מה יהא עתידם של עוד שני מיליונים במשך השבועות הקרובים ביותר. אכן, אסון זה הבליט לעיני־כל, וביחוד לעיני יהודי רוסיה הסוביטית עצמם, את אונברסליותה של הבעיה היהודית ואת אחדות גורלם של היהודים, באשר הם שם. המשבר האיום, העובר כעת על חמשת מליוני היהודים ב.ס.ס.ר., אשר חשבו את עצמם עד כה בטוחים ונבדלים בגורלם משאר יהודי הגולה, יש בו כדי להחזיר את ההרגשה הישראלית־הלאומית ואת ההכרה הציונית לבנים שנראו מנותקים ואולי אבודים לתמיד. כך מגיע, בדרך איזומה ובלתי־צפויה, כלל האומה על כל תפוצותיה ופלגותיה להבנת יחידותה בין העמים ולחיפוש פתרון משותף לצרותיה. יש לחשוש שבשטח הכיבוש ברוסיה יעשה היטלר ביהודים מה שעשה בשאר שטחי כיבושיו: היהודים יוצאו מכל תפקידים כלכליים, יהיו נדונים לבטלה־מאונס ומקומותיהם ימסרו לעמי־הארצות. לא־ברור, באיזו מידה אפשר יהיה להשיב, כתום המלחמה, את כל היהודים המנושלים הללו לעבודותיהם ומשרותיהם הקודמות אשר יתפשו בינתיים ע"י אחרים. שליטי העולם לאחר חיסולו של היטלר יצטרכו, איפוא, לדאוג להגירתם של עוד רבבות־רבבות נוספות של יהודים מאירופה.

אם מבחינת הגוף והחומר הביאה המלחמה ליהדות רוסיה אסונות כבדים בלבד, יותר כבדים מלכל אומה אחרת ב.ס.ס.ר. — האם מותר לנו לקוות, לפחות, שיוקל מצבה מבחינה לאומית־רוחנית? התנועה הציונית, העליה לארץ־ישראל, השפה והתרבות העברית היו עד כה אסורות ונרדפות ברוסיה הסוביטית. שום שפה אחרת לא נחשבה ל„קונטר־בולוציונית“ ברחבי ב.ס.ס.ר., ואך מעט תנועות לאומיות אחרות הוכרזו שם כמזיקות ו„ריאקציוניות“ מיסודן: היחס השלילי לתנועתם הלאומית של היהודים הוסבר על ידי קשריה עם „האימפריאליזם הבריטי“ ועם ארץ מולדת הנמצאת בחסות בריטניה. ברם עכשיו, כאשר אנגליה הפכה לבן־ברית נאמן ורצוי ביותר ל.ס.ס.ר., כאשר אויביה הפנימיים של האימפריה הבריטית מוכתמים בארץ הסוביטים כ„סוכנים פאשיסטיים“, וכאשר אי־האימון ההדדי בין שתי המעצמות מתמעט והולך, — כלום ישאר עוד טעם מספיק לאיסורים על התנועה הציונית, על פיתוח השפה העברית והעליה לארץ־ישראל?

עם הבלטתו המחודשת של המזרח התיכון כמרכז למערכות עולמיות ולתהפוכות־חרב עולה חשיבותה של ארץ־ישראל העברית, הן כמקום קליטה ליהודים פליטי חורבן ופרעות, והן כמקום חישול כוח־עברי, הנכון לבוא לעזרתם של בעלי־הברית במקום שהם נצרכים ביותר לכוחות נאמנים ומסייעים. ושני התפקידים האלה — תלויים זה בזה. מוטל עלינו להפוך מכסימום של פליטים לבוני־מולדת ואנשי־חיל.

א' אב תשי"א

בעיות היסוד של סוריה

א.

כשלושה מיליון הם תושבי סוריה והלבנון, — תערובת של עדות רבות. הארץ הנמצאת במקום מעבר, בין שלושה חלקי יבשת, צפויה היתה תמיד, מכל צד, לגלי מהגרים וכובשים, וכל גל השאיר כאן עקבותיו. העדה החשובה ביותר כיום בסוריה, מצד השפעתה וכמות אוכלוסייה, היא העדה המוסלמית-הסוניית. בסוריה ובלבנון יש כעשרים זרמים דתיים, השייכים ברובם לשלוש הדתות העיקריות — האיסלמית, הנוצרית והיהודית. הפוליטיקה של הממשלה העותומנית היתה, לעודד כל זרם וזרם לחוד באמצעים שונים, כדי להפריע בעד אחדות התושבים, ומתוך כך — להיות שליטה בהם. לאחר מלחמת העולם הקודמת, כאשר עברה הארץ לידי הצרפתים, הלכו גם הם בדרך הפוליטיקה הכיתתית, חילקו את הארץ לאיזורי השפעה לפי הדת, והעמידו את הבחירות למוסדות העירוניים והפרלמנטריים על היסוד הכיתתי. ריבוי הזרמים הדתיים גרר אחריו, באופן טבעי, ריבוי זרמים חינוכיים. לכל כת בלבנון ובסוריה יש בתי-ספר מיוחדים ושיטות מיוחדות בהוראה ובחינוך. הבדל זה בדרכי הוראה וחינוך שימש גורם נוסף לשאר גורמי הפירוד בין הכיתות, שתחילתם היתה בשטח החברתי, ואחרי כן נתפשטו על פני שטחים אחרים. פוליטיים וכלכליים; הדברים הגיעו לידי כך, שבמקרים רבים לא יכלו הכיתות השונות לבוא לידי הסכם אף בדברים הפשוטים ביותר. ניגוד זה התגלה בצורה בולטת וחריפה ביותר בשנת 1936 ואחריה, עם חתימת ההסכם הצרפתי-הסורי בדבר עצמאות סוריה. הדרוזים, העלוויים והכורדים התנגדו להסכם זה, ודרשו לנתק את מחוזיהם מן המדינה הסורית ולתת להם שלטון אוטונומי בהשגחת צרפת. מאמצי המנהיגים הערביים להשפיע על העמים האלה כי יחזרו בהם מהתנגדותם לא נשאו פרי, ולא הועילו גם ההבטחות המדיניות שהבטיחו להם אותם המנהיגים. „המיעוטים“ הוסיפו להתנגד להסכם סוריה-צרפת, ולבסוף, בשנת 1939, הודיעה צרפת שהיא דוחה את אישור ההסכם עד שיתפורו העננים הקודרים מעל שמי אירופה. הגורם היחידי המקשר יחד את העדות הרבות בסוריה ובלבנון היא הלשון הערבית, השלטת בארץ כולה, מלבד בחלק המערבי של איזור אלכסנדריה, אשר תושביו מדברים תורכית*. וכמה איזורים בצפון-מזרח הארץ, בהם מדברים אשורית או כורדית. אם כי סוריה והלבנון נחשבות למתקדמות ביותר בין הארצות הדוברות ערבית, קטן שם מאד מספר התושבים היודעים קרוא וכתוב. הדו"ח שהגישה צרפת לחבר הלאומים בשנת 1931 קובע, כי מספר יודעי קרוא וכתוב בלבנון מגיע ל-258.021 נפש, ובסוריה ל-504.805 איש. רובם של אלה נמצאים בערים הגדולות — בירות, דמשק, חלב, חומס, טריפולי, לודקיה ואחרות; אולם בכפרים מספרם קטן מאד, ובמדבר הוא מגיע כמעט לאפס. עובדה זו שימשה בזמן האחרון פעמים רבות ענין לניצול פוליטי-מפלגתי. פעם נוצלה ע"י קבוצת מנהיגים אחת במלחמתה עם קבוצת מנהיגים אחרת, או עם הממשלה, ופעם ע"י התעמולה הזרה, אשר הסיתה את התושבים נגד השלטון בארץ. האדם האנאלפביתי המקבל את כל הידיעות על המתרחש בארצו ובעולם מפי תעמלנים, מקבל עמן גם את עמדת התעמלנים הללו

* איזור זה עבר לתורכיה בשנת 1938.

ללא בקורת. במקרים רבים הוא נגרר בזרם בחירות, או משתתף במהומות, התנפלויות ושביתות, מבלי להשיג כלל מה תהיינה תוצאות מעשיו אלה. צרה ממאירה זו ידועה היטב למנהיגים האחראיים ואף לממשלת המנדט, אולם שני הצדדים לא הקדישו לה את תשומת הלב הדרושה – כשם שלא הקדישו תשומת לב לדברים חשובים אחרים, – בהיותם עסוקים במלחמה מתמדת ביניהם לבין עצמם בעניינים הפוליטיים.

ב.

אחד הדברים החשובים, שהונחו על ידי ממשלת המנדט, השלטונות המקומיים והמפלגות הפוליטיות בסוריה ובלבנון הוא ענין הגירה מהארץ. בעיה זו אינה חדשה בסוריה ובלבנון; ראשיתה עוד בימי הבריחה מעבודת הצבא בימי התורכים. אולם בימי שלטון המנדט הצרפתי, בעיקר בשנים הראשונות למנדט, לא רק שלא נחלשה הבעיה הזאת, אלא שגם החמירה במידה ניכרת מחמת ההתנגשויות בין בני הגזעים השונים, מחמת האנרכיה והמהומות אשר העמיקו את המשברים הכלכליים שחלו בסוריה ובלבנון במשך תקופת המנדט הצרפתי. ואולם איש לא שם לבו לבעיה זו לתת לה פתרון כל שהוא. שטחה של סוריה (בלי הלבנון) הוא כ-193800 ק"מ, ואוכלוסייתה היא במוצע 9 נפשות על כל ק"מ*; אכן יכולה היתה לקיים אוכלוסיה גדולה פי כמה ממספר תושביה כיום, אילו דאגו מנהיגיה לכך, אילו ביקשו דרכים לקדם את התעשייה והחקלאות בארץ. מאמץ בשטח זה עלול היה להפסיק את ההגירה, להחזיר רבים מן המהגרים אל המולדת, ולעורר את בעלי ההון להשקיע את הונם במפעלים כלכליים, כדי לנצל את מקורותיה הטבעיים של הארץ.

אמנם קימת עוד סיבה להגירה, והיא חברתית. מספר רב של צעירים עירוניים, שהגיעו לדרגת השכלה המאפשרת להם להכיר את התרבות המערבית, עוזבים את עירם ונוסעים לאירופה או לאמריקה להשתלם בלימודיהם. ואם הם מצליחים בזה, מעדיפים הם להשאר שם ואינם חוזרים אל הארץ. יתר על כן: אלה שנשתקעו בארצות הנכר הרחוקות מעודדים את אחיהם, קרוביהם וידידיהם בסוריה ללכת בדרכם. תקופה קשה מבחינה כלכלית עברה על בני סוריה והלבנון בזמן המלחמה העולמית הקודמת; תוצרתם איבדה את שווקיה החיצוניים והפנימיים כאחד, – את החיצוניים בגלל ניתוק התחבורה, ואת הפנימיים – בגלל המצב הדחוק שבא לארץ לאחר שפסקו מקורות הכנסה שונים, כגון הכספים ששלחו המהגרים באמריקה לבני משפחותיהם והאמצעים שבאו מאת הקייטנים והתיירים; הכנסות אלו שימשו לבני הלבנון וסוריה בתורת „אכספורט סמוי“. עם גמר המלחמה כשנתעוררו בני הארצות האלה לחדש את חייהם הכלכליים, הוכרחו לסגל את תוצרתם לתנאים הכלכליים החדשים שנוצרו בעולם, וביחוד לירידת כוח ההתחרות של עבודת-היד. תמורה זו לא היתה קלה לארצות כסוריה והלבנון, אשר לא הגיעו לידי בגרות כלכלית-לאומית במידה שתמריץ את בעלי ההון שלהן להשקיע את כספם במפעלים תעשייתיים שיש בהם משום יזמה והעזה. נוסף לכך לא קיבלו בעלי-הרכוש ואנשי הכלכלה כל עידוד מצד המנהיגים, ששקדו בעיקר על בעיות המצב הפוליטי של הארץ ושכחו כי עצמאות מדינית לא תוקם למעשה ולא תתקיים זמן רב, אם אין עמה חוסן כלכלי.

* אם לצרף לסוריה עצמה את המחוזות האוטונומיים – ארץ העילויים והר-הדרוזים, – תגדל במקצת הצפיפות הממוצעת.

גורם נוסף במצוקה הכלכלית (והפוליטית) בסוריה ובלבנון נוצר ע"י זרם הארמנים, שהחל לנהור לכאן מתורכיה, לאחר המלחמה הקודמת. יודעי דבר מעריכים את מספר הארמנים שנכנסו למחוזות המנדט הצרפתי עד שנת 1928 ב־120.000 נפש. הפליטים הללו לא נתפזרו על פני כל הארץ, כפריה ועריה, כי אם בחרו לשבת בערים הגדולות, כגון בירות, חלב ואחרות. לפי שבאו בחוסר־כל, החלו להתחרות בעבודתם והסתפקו בשכר נמוך. והתחרות זו לא היתה כלכלית בלבד, כי אם גם פוליטית. לאחר שהשתקעו בארץ, ומצאו להם איזו פרנסה וקיבלו נתינות לבנונית וסורית, החלו לארגן מפלגות, להשתתף במלחמת הבחירות למוסדות השונים ולרכוש לעצמם עמדה פוליטית.

במשך חמש עשרה שנה אחרי המלחמה העולמית, עד שנת 1933, לא פעלה סוריה כלל בשדה התעשייה החדשה. רק בהשפעת דוגמתה של א"י החל לבוא שינוי בנדון זה. ראו הסורים כי התעשייה הארץ־ישראלית מתקדמת משנה לשנה ותוצרתה כובשת לאט לאט את מקומה של התעשייה הזרה בסוריה. כדאי לציין שמשקל מכשירי התעשייה וחמרי הדלק שהוכנסו אל סוריה לצרכי התעשייה שלה הגיע במשך שנת 1933 ל־44.000 טון בערך, לעומת 1420 טון בשנת 1925.

ישנם בסוריה שני גורמים המסייעים להתקדמות התעשייה: א. מחירי עבודה נמוכים; מפני שרמת החיים של הפועל נמוכה בהרבה מזו של הפועל במערב ובא"י, וגם משום עודף הידים העובדות שנוצר עם כניסת הארמנים. ב. המחיר הזול של חמרי גלם חקלאיים, המתאימים לתעשייה. חמרים אלה נוצרים בסוריה עצמה ורבים מהם אינם נשלחים לחו"ל, מפני שאין במשלוחם הכנסה מספיקה. השוק העיקרי לתוצרת סוריה הוא א"י, שני לו – צרפת. א"י קולטת כ־30% מן האכספורט של סוריה, בו בזמן שסוריה קולטת רק 3% מן האכספורט הא"י. גורם חשוב לרבוי האכספורט הסורי לא"י היא התרחבות הדרישה למצרכי־מזון בקרב היהודים בגלל העליה המתמדת לארץ. העובדה, כי א"י העברית היא שוק ראשי לסוריה וללבנון מוכרת ע"י תושבי סוריה. וזוהי אחת הסיבות העיקריות הממריצות את המנהיגים הסוריים המתונים לעיין בבעית איחוד סוריה, עבה"י וא"י, על יסוד שמירת זכויותיהם של כל הגורמים הלאומיים בארצות האלו.

ג.

יארכו הדברים אם נרצה למנות כל תנועה מתנודותיהן הכלכליות, הפוליטיות והחברתיות של סוריה והלבנון החל ממלחמת העולם הקודמת ועד לימינו אלה. נסתפק, אפוא, בהסברת מצבה הנוכחי של סוריה בלבד, ורק בסעיף אחד: בנייתוח היסוד העיקרי של כלכלתה – החקלאות.

לפי הערכות מקובלות משתרעת סוריה על פני שטח של 15 עד 20 מליון הקטר*. מהן כ־4 מליון הקטר קרקעות מתאימות לחקלאות. אולם רק מחצית השטח הזה מעובדת, ומחציתו – שוממה לגמרי. סיבות רבות לכך, והחשובות ביותר אלו הן: א. רבוי הביצות; כסף רב דרוש ליבושן. ב. חוסר אמצעי השקאה. ג. השיטות הפרימיטיביות המקובלות בחקלאות הסורית גורמות לכך, שמעבדים רק אדמה שאיננה זקוקה להכשרה. ד. התנפלויות תכופות מצד שבטים בידואים, שמונעות אפשרות להתישב בכמה שטחים חקלאיים. ה. חוסר מומחים ומיעוט בתי ספר חקלאיים.

* 1 הקטר = 10 דונם.

בסוריה, המפורסמת מני אז כארץ הקלאית, ואשר כל משקה תלוי בתוצרתה. החקלאית, לא חלה כל התקדמות בפלחה במשך עשרים השנה האחרונות; ויש אומרים כי ניכר בה אפילו פיגור ידוע. בשנת 1914 הגיע השטח הזרוע היטה ל-498,200 הקטר, והשטח הזרוע שעזרה ל-322,000 הקטר. אולם בשנת 1938 הצטמצם שטח החיטה עד 487,000 הקטר ושטח השעורה ל-299,000 הקטר. בדומה לזה המצב ביתר זני התבואה. רוב המעונינים בהתקדמותה הכלכלית של סוריה בטוחים, כי לשיפור מצבה הכלכלי של הארץ זקוקה היא לאוכלוסיה גדולה יותר. גידול זה ניתן להתגשם על ידי החזרת תושבי הארץ שהגרו ממנה, ועל ידי השקעת כספים לפיתוח האדמות השוממות. מצבם הנוכחי של הפלחים עלול להביא אותם לידי יאוש. הפלח הסורי עובד במשך כל השנה לא מתוך תקוה לרוחים ולהרמת מצבו החברתי, כי אם בשביל להחיות את נפשו בלבד. במקרים רבים הוא מגיע בסוף השנה לבית הסוהר, כשאין ידו משגת לשלם את המסים והחובות המוטלים עליו. אכר במצב מדוכא כזה אינו מתעורר כלל להשביח את אדמתו. בעיה חמורה זו אף היא ממריצה כמה מהמנהיגים המתונים בסוריה לחשוב על דרכי עזרה הדדית בין סוריה וא"י העברית.

גנרל אנדריאה

הר הדרוזים

שני המאמרים הגיהנים בזה על שבטי הדרוזים והעלווים בסוריה הם פרי עטם של קצינים גבוהים מצבא הליגנט הצרפתי. החבלים האלה בסוריה מהוים כעין מצודות-מפתח לטריטוריה הסורית בדרום-מזרחה ובצפון-מערבה; החבל האחד על שפת המדבר. והשני מדרום למפרץ אלכסנדריה. מאמרו של קלימן-גרנקור, על העלווים (מספרו: *La Tactique au Levant*) נכתב לאחר פעולות ההשקטה בשנות 1919-21, ומאמרו של הגנרל אנדריאה (מספרו: *La Révolte Druze*) — לאחר מרד הדרוזים. בכמה פרטים ודאי שחלו שינויים מאז אך ערך הדברים ביסודם לא נשתנה. — המערכת.

ה א ר צ

הר הדרוזים (ג'בל דרוז) הוא גוש הררי התונה במרחק של מאה קילומטר מדרום לדמשק, על גבולות סוריה ועבר הירדן; אין זה הר גבוה. הפסגות הגישאות ביותר אינן עולות על אלף ושש מאות מטר, בעוד שהעמקים מסביב מגיעים כבר לגובה של שבע מאות ועד שמונה מאות מטר. זוהי רמה גבוהה, התופסת בערך חמשים קילומטר ברוחב. ושבעים קילומטר באורך, היורדת ממערב בשיפוע רך אל עמקי החורן הפורים, מסתיימת במזרח בצורת בליטה מזוקרת על פני מדבר-הלבה של צפון, נעלמת בצפון בהגיעה אל שדה-לבה אחר — הלג'יה — ומשתפלת בהדרגה בדרום לעבר מדבר עבר-הירדן.

זהו גוש מבודד, וולקני ביסודו, צבור של אבנים שתורות ושל אפר וולקני שנתך בימים רחוקים מתוך הרי-הגעש; כיום כבוים הם ואולם צורת לועיהם והקזניפים שלהם כמעט לא נשתנתה. שפכי-הלבה באו כנראה ברווחים גדולים, כי הגלים הקרושים, הבאים בזה אחר זה, ערוכים בדמות קומות אפקיות זו מעל זו, מדרגות-מדרגות, אשר בקיץ יצמיחו שפע עשב, מקום שם ירעו עדרים בימי החום, בעוד שבעמקים מסביב שרוף הכל ברות הקדים הלוהפת.

פני השטח בתלק הצפוני-מערבי של ההר קשים מאוד למעבר; כאן הלגיה, ערבוביה של לבה שנקרשה בדמות הריצים עמוקים, המון מעברים נפתלים וצרים, אשר מעליהן נפתחות מערות ומאורות לאין-ספור, המשמשות מקלטים לשודדים, לנרדפים ומתמרדים. יחידת צבא בעלת חשיבות כלשהי כמעט שאי-אפשר לה לבצע את תנועת-תמרוניה כראוי, במקום זה המיוחד במינו, באשר הדרכים יכשילוה, ויש תמיד לחשוש להפתעה.

הדרוזים יודעים זאת היטב; מאז ומעולם היו בורחים לכאן, כאשר לא רצו לקבל עליהם מרות הסולטן שבקושטא. הצבא התורכי לא יכול בשום פנים להכניעם, ואף הצרפתים בימי ההתקוממות האחרונה (6—1925) קשה היה להם להשיג את הכנופיות שנמוגו לאזור מבוותר זה.

אם אמנם הרמה הזאת של תבל הדרוזים היא סלעית, אין זה אומר עדיין כי הקרקע שלהם דל הנהו. להפך, בעמקים הצרים ובמכתשים נצטבר מדורות ההומוס אשר בא מתוך התפוררות הסלעים. צרורות האבנים, שלוקטו על ידי התושבים בסקלם את הקרקע המעובד, נערמו במקומות צחיחים או שמשו לנדרות לאורך הדרכים. גשמי החורף מפרים היטב את הקרקע המסוקל, ואם כי החרישה אינה עמוקה והיא נעשית במחרשות פרימיטיביות, נותנת האדמה, בכל זאת, יבולים ברוכים. הארץ הזאת, העלולה להחשב למראית-עין ראשונה כארץ דלה, שולחת לדמשק ולארץ-ישראל דגנים, קטניות, ענבים ואף מקנה: כבשים, עזים ובקר.

אין בהר הדרוזים יערות, כי הדרוזי, בדומה לערבי, כורת את העצים אך לעולם אינו נוסע אחרים במקומם; אף-על-פי-כן, במקומות אחדים — ב פ ר, ב ר ש א ש, ב ס ל ה מהוים האלונים הנגסים והצפצפות כתמים עליוזים ירוקים, הנראים כניגוד בולט למראה העריה המותלמת-כמעט המקיפה את הנוסע בכל מקום אחר.

אין יערות, הרי שאין גם מים; ואף אמנם בכל הרמה הגדולה הזאת אין אתה מוצא אלא מעינות דלים אחדים, שבררך כלל תרבים הם בקיץ, חוץ ממספר מועט; מהם מעין עין-עג'ונה, המנוקז על ידי מהנדסי הצבא הצרפתי, מכלכל כיום במים את העיר סווידה. מסביב לכפרים אתה מוצא בורות גלויים לשמים, שקערוריות סבעיות, או חפורות בידי אדם, שקולטים את מי הגשמים. ממקוי-מים אלה, המכונים בלשון המקום ברכות (פירקה), שואבים התושבים את מימיהם לצרכיהם הם ולצרכי הבהמה; המים נרפשים מאוד, והאיש האירופי אינו צריך להשתמש בהם אלא לאחר תיפוא.

חוסר-הגשמים הרגיל למן אפריל עד נובמבר, יחד עם ההתאדות הגדולה, גורם לכך שבקיץ שרויים הכפרים לעתים קרובות בלי מים; את העדרים משלחים או בהר אל מעינות בודדים שאינם תרבים, זהותשים הילידים מספקים את צרכי משפתותיהם בעזרת שיירות של גמלים וחמורים, פעם או פעמיים בשבוע, בלכתם לבקש את הנוזל היקר במקום רחוק מאוד לעתים.

חוסר-המים הוא אשר הכביד לפעמים על פעולות הצבא הצרפתי בהר הדרוזים; כן היה הדבר בספטמבר 1925, כשמוזר צבא של הנג'ל גמלין, שהלך לשחרר את חיל-המצב הצרפתי הנצור בסווידה, היה צריך להוביל מים, מנת שני ימים, לכל הכבודה שלו, לאנשים ולבהמות, משא של ארבעים טונות, דבר שהכביד מאוד על השיירה והפחית במדה ניכרת את המוביליות של השרדה. פרשה זו העלתה קשיים רבים כל-כך, שלא עוד נשנתה, והאופרציות הבאות נערכו בתשבון שאפשר יהיה למצוא מים בנקודת החניה, בסוף היום.

ה ת ו ש ב י ם ו ע ב ר ם

במאה האחת-עשרה, בו בזמן שנוסעי הצלב הגיעו לסוריה, כבר תודרת לארץ הדת הדרוית, שנוסדה מאה שנה לפני כן בקהיר; המאמינים חיים בקיבוצים קטנים, אשר מהם התשוב ביותר היה על נהר אורונטס בצפונה של אדל; קבוצה שניה יושבת בלבנון, שלישית באזור קְצַבְא־אֶרְשָׁא, והרביעית הקטנה ביותר קבעה מקומה בחורן, למרגלות ההר העתיד להקרא ברבות הימים בשם "הר-הדרוזים".

הקבוצה הראשונה, זו של אדלר, העשירה והתקיפה, מורכבת ממשפחות אשר השפעתן מכרעת בארץ, ביותר משפחת אפרש, אבות אבותיהם של מחוללי המרה בהר־הדרוזים בשנת 1925. במאה השמונה־עשרה היה מעשה, ואיברהים פחה, מושל מצרים וסוריה, שהוטרד על ידי הדרוזים, כינם את ראשי זקניהם אל עין־צופר, אל גוה־הקיץ שלו, בהר הלבנון. בסבר־פנים יפות הסב עמם אל שולחננו, אולם בלילה הבא ציוה ברות קרה להרגם נפש; צבאותיו לא התקשו עתה להכניע את הכפרים הדרוזים, אשר באין עוד השיכים שלהם עמם, לא הראו התנגדות. ואולם שיטת־פעולה אכזרית זו מרתיקה מן האורוגמס והלבנון מספר הגון של משפחות דרוזיות אשר נוספו על גרעין אחיהם בתורן.

לאחר מאה שנה מופיעה משלחת־עונשין שניה, של העותומנים, ומחריבה שוב את כפרי הדרוזים בלבנון, ושוב באה הגירת משפחות דרוזיות מזרחה. שם, בערבות תורן, אין הדרוזים נחשבים ביותר בקרב המוסלמים והנוצרים; עניים הם ואינם רשאים להתויק בקרקעות, ועל הרוב הם עובדים כמשרתים במשפחות העשירות.

ועל גבול ערבות התורן, מזרחה, יש הר, אשר בקיץ ישכנו בו בידואים באוהלים, בנדדם ממקום למקום לבקש מרעה לעדריהם. בהר זה ישנם קרקעות ראויים לעיבוד. הבידואים מספרם היה רב, אבל הדרוזים לא היו מועטים מהם, מאז באו אליהם אחיהם מן הלבנון. נהוגים על ידי ת מ ד א ג, מפקדם, הם פושטים על ה הר (הג'בל), מתנפלים על הבידואים, מכים אותם, מניסים אותם דרומה, והכובשים משתלטים על ההר; ושוב אין הם עוזבים אותו, ומאז נקרא הר־התורן בשם הר־הדרוזים. העדה היה שם חיים של מעין־עצמאות; הם מסכימים לראות בתורכים את אדוניהם, אבל לעולם לא ירשו להם לתלוק על כיבושם.

שנת 1830. מוחמד־עלי, המשנה־למלך של מצרים, אשר ריבונותו על סוריה הוכרה ממעם השלטון העותומני בקושטא, היה זקוק לצבא רב בשביל לרסן את הדרוזים והמרונים אשר בלבנון. בין שני עמים אלה, שדורות רבים שררו ביניהם יחסי שלום ורעות טובה, ניטשה זה שלושים שנה, מלחמה ניצחת. המצרים דרשו לצבאם מכסות־אנשים מכל אזורי סוריה ומכל דתותיה. אולם הדרוזים ש ב ה ר סרכו לתת את המכסה המופלג עליהם, והם ברחו אל הלג'ה, כי ידעו ששם לא תשיגם יד הנוגש. משלחת עונשין מצרית נשלחה להלחם בהם; מעשה בלתי־נבון היה זה מצד המצרים להכנס במלחמה במקומות קשים אלה. הלוחמים הדרוזים, שישבו במארב בין הסלעים, או הסתתרו במערות, בלתי־נראים ובלתי־נתפסים, הציקו מאוד לצבא־המשלחת. אתרי אבדות קשות נשברה רוח המצרים והם הסתלקו.

אולם מוחמד־עלי אינו רואה עצמו כמנוצח; בשנת 1833 הוא שולח משלחת חדשה אל הר־ הדרוזים; הפעם אין הצבא חודר אל הלג'ה, הם רק שומרים על מוצאיו כדי למנוע את אספקת המזון לנצורים, בתקוה להכניעם ברעב. אולם אף על פי שעינם פקוחה, מוצאים הנצורים אפשרות להתחמק בלילה. ולא עוד, אלא שכמה מן הדרוזים עוזבים את הלג'ה והולכים ללבנון להודיע לאחיהם שם על הנעשה בהר. מתחיל משא ומתן עם המצרים. אולם הללו זוכרים את מפתם מלפני שלש שנים, ובהאמינם כי הפעם יהיו הם המנצחים, דורשים הם כניעה גמורה ומותלפת של המורדים ומסירת הנשק כולו; תנאים שאינם עלולים להתקבל על דעת לוחמים הרריים. המשא ומתן נפסק, והדרוזים אשר בלבנון, הרואים את ענין אחיהם בלג'ה כענינם הם, מתקוממים, כובשים בלי שפיכת דמים את מצודת רשיא ושמים מצור על הצביא. המצרים, שאינם יכולים להתגבר על שתי מרידות בבת אחת, מסתלקים מן הלג'ה, ושוב הנצחון לדרוזים.

מכסים זה של תמיכת־גומלין בין הקיבוצים הדרוזים, עתיד להתחדש גם כלפי הצרפתים בשנת 1925. בעוד הצבא הצרפתי פועל בהר־הדרוזים, קמים הדרוזים בלבנון, הרואים עצמם שותפים לגורל אחיהם בהר, ושמים מצור על תיל המצב הצרפתי שבמצודת רשיא, — שני אסכדרונים של ספאהים, — מתוך תקוה, כי על ידי כך יאלצו את הצרפתים להסתלק מן ה, הר, שנתשב בעיניהם, כאשר בעיני כל

קיבוצי הדרוזים, כמבצר ומגן לרתם. אולם הכוחות אשר בידי הצרפתים מאפשרים להם לערוך קרבות בשתי זירות הקרב, והמרידה דוכאה הן בלבנון והן ב"הר".

בשנת 1859 מתלקחת פעולת-האיבה בין המרוניטים והדרוזים שבלבנון בצורה קשה ביותר, במידה שלא היתה עוד לפני-כן. זוהי התקופה בה קם האמיר הדרוזי ארסלאן, איש ערום ושואף בצע, ובתמיכת הפחה התורכי מדמשק הוא מעורר את נתיניו נגד הנוצרים. מעשי רצח פראיים הנעשים בכל הכפרים, בהשתתפותם של הדרוזים מן ההר, המונהגים על ידי אחד מבית אמרש, מכתים בדם את הלבנון במשך שנה כמעט. ב-3 באוגוסט 1860 יוצאת משלחת צבאית צרפתית בת שלשת אלפים איש ממרסיל, עולה לתוף בירות ומשליטה על נקלה שקט בלבנון; הדרוזים האשמים עוברים ויברו לחורן. מאימת עונשין על מעשי-האכזריות שעשו, פונים הדרוזים האלה, בשם כל העדה, באגרת-תחינה אל אנגליה ומבקשים את חסותה.

אחרי 1860 נדחקים בני בית המדאן, מקימי המולדת בהר הדרוזים, על ידי בני בית אמרש, והשליטים החדשים התולשים על גורל הדרוזים נעשים תקיפים כל-כך, עד כי בשנת 1880 הם מרהיבים עוז להתנרות בממשלה העותומנית ולהתקיף את הכפר התורכי בוצר-אל-חרירי. התורכים שולחים משלחת עונשין עליהם, והיא מוכיח, והנצחון הזה מביא את השליטים הדרוזים לידי זחיתות-דעת כזו, שהם מסרבים לשאת כל מס לסולמן.

בינתיים ובקרב העדה אין אחדות-הלכות שלמה; אם אין משלמים עוד מסים לתורכים, הרי מביאים מסים כבדים יותר לפיאודלים משלהם, והעם אינו מרוצה. אחד ממשפחת אמרש, איש בעל רצון טוב, ליברל ופילוסוף במקצת, השיך שפלי, אוסר מלחמה על דודיו ובני-דודיו, בגלל המלת-המסים המופרות; מיד הולך המון-העם אחריו, והם קוראים לו אמיר, בלי שים לב להתנגדות בני משפחתו.

נדיב, ישר, אדמיניסטרטור חרוץ, הוא משתלפ מיד על הכל, ולבסוף מכירה בו גם משפחתו בתור ראש-הדרוזים ב"הר". בארץ שורר השקט, והכל מתנהל באופן המניח את דעתו של הסולמן, עד אותו היום שהתורכים מבקשים לקבוע חובת-צבא בהר-הדרוזים. שבלי משיב בסירוב גם, ועוד פעם מבקשים להם הדרוזים מפלג בלגיה.

מתוך רוח פיוס מבטלים אנשי השלטון העותומני את הפקודה בדבר תובת-הצבא, אולם הם מקימים מצודה בסווידה וקובעים שם חיל-מצב; מיד צרים עליה הדרוזים היודעים להשאר אדונים לעצמם. מבטלי יכולת להטיל מרות על העם הזה בכוח, זוממים התורכים להכניעם במרמה ומעל; בשנת 1909 הוזמנו כמה שיכים דרוזים לבוא לדמשק לקבל שם את פקודות הממשלה, ומרגדית עין-צופר, שהבאנו אותה לעיל, הוזרת באותם התנאים של לפני שלוש מאות שנה. אחרי שהשיכים הדרוזים נתקבלו על ידי הפחה התורכי הם נרצחים, ובין הקרבנות נמצא גם אבי האיש שעתיד להיות הרוח החיה של התקוממות 1925: שולמן אמרש.

הרוגי דמשק משמשים אות למרד חדש בהר-הדרוזים, הנמשך בעליות וירידות, עד לשנת 1914, שאז הוא נעשה קשה ביותר. המושל האיום ג'מאל פחה, שעשה לו בסוריה שם של עריץ שואף-דמים ומרשיע, מפקד על דמשק בזמן שהתורכים מכריזים מלחמה על מעצמות-הברית. אספקת הצבא התורכי היא ענין קשה בארץ זו, שהשלטון העותומני לא היה אהוב בה, ואשר השוד היה שם ענין רגיל; מושל דמשק דורש מאת הדרוזים להגן בתחום הארץ הנתונה לפיקוחם על השיירות של צרכי-המוון המיועדים ללוחמים התורכים. ואולם שולמן אמרש, שכבר גודע במרצו, לא שכת את המעשה השפל של רצח אביו בדמשק; הוא נוסר שנאה לתורכים, ובמקום לציית לפקודות הפחה, הוא עושה את ההפך ומציק לשיירות התורכיות, מנתק את מסילת הברזל, כדי להפסיק את תנועת הרכבות, וגוזל את דברי-המוון והתחמושת הנערמים בקרונות.

ה מ נ ה ג י ם

הכנסת-אורחים היא ענין מקודש בארץ הדרוזים; הנכבד או האכר הפשוט נותן מחסה אצלו לאויבו הקשה ביותר, אם זה בא ומבקש אצלו מוון ומלון. הדבר יחשב לפגיעה בכבוד ראש המשפחה

אם מישהו יחדור אל ביתו בשביל לאסור איוה פושע ואפילו פושע פלילי. בבתיהם נוהגים הם לכבד את הוקנים, ואיש לא יעז לדבר אליהם בלי יראת-הכבוד. האשה אצל הדרוזים נחשבת יותר מאשר אצל המוסלמים; היא תופסת מקום מכריע בבית, ביתוד אם בנים לה. אין היא מצועפת, אבל היא עומפת ראשה ושערה בסודר לבן רחב הנופל לאחור על גבה. כשהיא פוגשת אדם היא מרימה את הסודר ומכסה את פניה. הדרוזי הוא איש-מלחמה מלידה; הוא פרש הגון ומימי ילדותו הוא רוכב על סוס ומדיין ברובה. קלע טוב הנהו והלך שאינו מתיגע, ואין כמוהו יודע להסתתר בין הסלעים, בין השיחים, ולנצל את פני השמח כדי להוליך שולל את מתנגדו ולגרום לו מכה מכרעת. אומץ-לבו הוא נפלא. זוהי תכונה משותפת לכל הדרוזים; אמונתם בגלגול-הנשמות, האמונה שישבו לחיים טובים יותר אם ימותו בעד המולדת, מולידה בהם את הבונו למות. בימי הקרבות שערכו בהר-הדרוזים בשנת 1926 היו הדרוזים מעוררים בנו לעתים קרובות התפעלות, כשהיו צועדים ביהירות תחת אש המקלעים שלנו, אחרי שקיבלו פקודה על כך מאת השיכים ההולכים בראשם. עם גא, הסון, אמיץ-לב, מכניס-אורחים, אוהב-עמל, חסכן, מסוגל למסירות, אלא שלאסונו הוא נוטה לאינפריגה, על כל פנים גומים לכך מנהיגיו, והדבר מתייב זהירות ידועה ביחסים הרשמיים שיש לך אתם.

הפיאודליות אצל הדרוזים

בהר-הדרוזים שורר כעין משטר פיאודלי; הדרוזים חיים בעדות של משפחות גדולות פחות או יותר, המפולגות לעתים קרובות על ידי התחרות של איגטרסים. כל משפחה מציינת לראש, אשר פעולתו תלויה בתנאי השעה; אולם ליכוד המשפחות נעשה אמיץ משמתעורר ענין הנוגע לכל הגווע הדרוזי; הסולידריות היא שלמה או ומקיפה את הכל, למן גדול השיכים ועד לדל באכרים. משפחת אמרש בהר הדרוזים היא המשפחה הנושנה, העשירה ורבת-ההשפעה ביותר. שמשה עולה בשנת 1850, כשהשיך ישמעאל מגרש מהר הדרוזים את משפחת חמדאן, זו שכבשה את ההר מיד הבידואים ונתנה עצמאות לעדה.

שניה במעלה למשפחת האמרשים היא משפחת עאמר. בית הלבי ובית הוניידי עומדים בראש שתי קהילות אחרות בצפון „ההר“; אמנם במספר אנשיהן נופלות הן מן המשפחות הקודמות, אולם בזכות מנהיגיהן הגבונים יש להם השפעה רבה ביחסים עם הפקידים הגבוהים אשר בדמשק. זקני המשפחות הללו, שלעולם אינם מרוצים, משום שלפי דעתם אינם תופסים את המשרות הרשמיות ההולמות את מצבם התרבותי וכשרונם, עומדים במרים בכל מהלך המרידה של 1925—1927 ואינם פוסקים להיאבק עם השלטון הצרפתי עד אשר שולטן אל אמרש ונושאי-כליו מגורשים על ידי הבריטים מעבר-הירדן, בו מצאו להם מקלט.

ישנן בהר עוד תריסר משפחות פתוחות יותר בתשיבותן, והן קובעות את התנהגותן לפי התנהגות המשפחות הגדולות, מתוך שמירה על עצמאות מסוימת בסכסוכיהם הפנימיים. ליכוד זה יסביר לנו, כיצד קרה הדבר, שכל הדרוזים עמדו מיד, כאיש אחד, לימין האמרשים, בשעה ששולטן פנה בקריאה אל העם בשם המולדת והכבוד הדרוזי, למחרת ההתנגשות שתלה בינו ובין באי-זכות הצרפתים.

אישההרים העלווי

אם כי לכאורה דמיון רב בין אישההרים העלווי ובין השודד הסורי המוסלמי הרגיל יש להבדיל ביניהם הבדלה קפדנית.

בסוריה, שהיא ארץ רב־גונית ביסודה, מהוים העלוויים (או הנודירייה) נוש „מעור אחד“, עד כי הביטוי „הנוש העלווי“ עבר ללשון השגורה.

ישנם עלוויים במצב מפורז, פחות או יותר, בצפונה של סוריה* ; כן ישנם בקיליקיה ; אולם הארץ העלווית ממש היא הנוש ההררי שרעה ואגפיו. הגבולות הם : ממערב — הים התיכון ; ממזרח — נהר האורונטס ; מצפון — הערוץ של נהר־אל־כביר. מדרום אין הגבול מסוים כל־כך : אפשר לציינו בערך ליד מצודה טרפוס.

בתוך ריבוע בלתי ישר זה, ארבעים קילומטר רחבו (בקירוב רב מאוד) ושבעים־וחמשה קילומטר ארכו, ישנם (אף כאן בקירוב רב) כמאתים אלף איש עלווי ; אבל אין כאן רק עלוויים בלבד. לו היה כך, היה זה פשוט מדי. ואין לך בסוריה שום דבר פשוט. ישנם כאן מוסלמים, ביחוד לאורך החוף. ישנם נוצרים, על החוף ובדרום ; ובדרום ובמערב ישנם איים הגונים של בני ישמעאליה.

קיר ההר שרעה שקשה לעברו, נופל בצורה תלולה מאוד לעבר האורונטס. ממערב, להפך, הוא משתפל פלפי הים, — רכסים, רכסים ארוכים, הפונים מזרחית־מערבית, בצורה סדורה למדי. על גבי כל אחד מהרכסים החשובים יותר נוסדה ברית־שבטים עלוויים, המוגנת מצפון ודרום על ידי ודיות מפילי אימה.

אם כי העלוויים, ככל שאר העממים השכנים, מדברים ערבית (אין אנו חוקרים כאן את מוצאם האתני, אף לא את מוצאם הדתי), ידוע ידעו מקדמת הימים להשאר עצמאים בהריהם, אשר אין הם יורדים מעליהם אלא בשביל ללכת לשוק אל ערי־החוף לטקיה (לודקיה לפנים), ג'בלה, בניאס, או בשביל לערוך התנפלויות במישור. לעולם לא יכלו התורכים להכניעם (האמנם ניסו בזה ברצינות ?). בלתי־ניתנים להשפעה פוליטית, סגורים ומסוגרים במושגי־אמונתם, מצייתים כעיורים לראשי־הדת שלהם — שרויים היו העלוויים ביתמים רעים ביותר עם שכניהם, ביחוד עם בני ישמעאליה. המסתורין שעטף אותם, מנהגי־השוד שלהם, נצחונות אחדים בהתנגשות עם שדרות־צבא צרפתיות קלות מאוד, שנועזו להדור לבין מצרי־הריהם, — כל אלה הקנו לעלוויים שם גורא, שהיו ראויים לו במידת־מה ; ואולם שם זה הכויב בפני פעולה שיטתית ומאורגנת היטב.

הדת המשותפת מקיימת בעם העלווי אחדות מוסרית אמיתית, המשקכת כל סכסוך רציני בין בריתות־שבטים שלהם (גם אם נופל ריב בין העלוויים אין הם עוסקים ברצת הדדי) ; ואולם רות הפטריוטיות הלוקלית אשר לבני־ההרים, המטופחת ביותר על ידי מבנה הארץ, שומרת על המחיצות בין בריתות־שבטים המקומיות, הדומות בניהון זה לבריתות שבטי הקבילים. אכן, אין כאן כל אחדות פוליטית, כל קשר אחר מלבד הקשר הדתי. מאמציהם של כמה קצינים תורכים שנשלחו במטרה מיוחדת, לעורר התקוממות כללית בבת אחת נגד השלטון הצרפתי (ב־1920), נשארו מעל.

הקצינים הצרפתים שהוטל עליהם להכשיר את הקרקע להכנעת העלוויים הכירו היטב את אפיים המיוחד. וידיעה זו איפשרה להם לזעזע את הנוש העלווי, לפרוץ פרצות בו, לפרד אותו בעזרת פעולה פוליטית, שקדמה לפעולה הצבאית וגם ליותה אותה אחרי כן. העלוויים מגלים תוקף יותר משאר העמים הסורים, וזה בגלל סכמי ההתקדשות והמנהג לאסור אָסר על גפשמ בשבועה. שלא כשאר הסורים יודעים הם לשמור סודות מסויימים. „העלוי אינו מדבר“ — אומר פתגם אחד שלהם. אף־על־פי־כן נמצאו ביניהם גם עוזרים יקרי־ערך, בלתי־צפויים ומפתיעים. אל נא נשכה כי במזרח אנחנו.

* אפשר למצוא אפילו כסר עלווי, גד־ג'ק, על חירדן בגבול א־י.

לאחר שהפעולה הפוליטית כוונה פעם אחת היטב, מתחילות הפעולות הצבאיות הראויות לתיאור מפורט, והן מתפתחות לטן חודש מאי עד יולי 1921, לפי שיטת הכיבוש ההדרגית, מטרה אחר מטרה, בכיוון מצפון דרומה. בהתאם לשיטה זו נגזר הגוש העלווי, על ידי קווי-תחום ממזרח למערב, לשורה של רצועות-שטח שכל אחת מהן הכילה רכס מרכזי ההר שרעה; אחת אחרי אחת בודדו, הושם מצור עליהן, ואז הותקפו מצדדים רבים בבת אחת. „העלווי הכמתו בעיניו“ (כלומר אינו יודע אלא מה שעניו רואות), אומר פתגם אחר שלהם, ובהתאם לפתגם זה נהגו העלוויים. כל ברית-שבטים שלהם שרעה בנפשה, לשמע כניעת שכנתה, כי היא היא לבדה תשאר בכל זאת בלתי נכבשת בהר שלה. ערוכה למלחמה חיכתה להתקפה ובבוא שעתה התנגדה, כשהיא לעצמה, במרץ רב שיש בו כדי לעורר כבוד בלב מנצחיה.

ובהאבקות זו של העלוויים על עצמאותם גילו סגולות-למלחמה שאין מוצאים אותן במקום אחר בסוריה*, והן ראויות לעמוד עליהן.

א. מסוגלים הם לפעולות-התקפה. דוגמה: הדבר היה במאי 1921. המשמר הצרפתי של קרפיים, שזה עתה כונן מושבו במסעך של אחת ממצודות-הרכסים של ההר שרעה, כלומר בפאה התיצונית של ארץ העלוויים, הותקף בצורה קשה מאוד בשחר היום על ידי חבורה חזקה של אנשי-ההר שקרבו עד לגדות התיל ממש. חיל-המצב, שהיה מורכב בעיקר מקלעים בני טונקין, עמד בפניהם בחמת-זעם. תותח-הנקודה בן 65 מ"מ, היה נאלץ לירות מתוך מגע בלתי-אמצעי כמעט עם התוקפים. אחרי קרב שארך כל אותו היום מצאו התוקפים כי אין בכוחם לגרש את המשמר והם נסוגו. הם עשו לא רק נסיונות להתנפלות-פתע, כי אם גם ערכו התקפות ממש, חוזרות וממושכות, תחת אש התותח ואש מכונות-יריה. עד כמה שידוע לנו לא עשו כזאת שום שבטים סורים אחרים מעולם.

דוגמה אחרת: ב-25 במאי 1921 הותקפה פלוגה של הלגיון הסורי על ידי העלוויים בתל שהאבייה והיתה נתונה באש מצטלבת שגרמה לה אבדות קשות למדי. רק התקרבותן של שתי פלוגות-צבא שחשו לעזרתה הצילוה.

ועוד דוגמה אחת: פלגת סנגלים בפסנת הר שרעה, הותקפה ב-15 ביוני מצדדים שונים בבת אחת על ידי חבורת עלוויים גדולה שהקיפה אותה. הסנגלים חלצו עצמם מן המצר לא בלי עמל, על ידי שתי השתערויות בכידונים.

אפשר היה להוסיף על דוגמאות אלה מקרים רבי-ערך עוד יותר, עת אשר התקפת העלוויים נעמרה בנצחון.

אכן העלווי מעו להתקיף מקרוב במקום להסתפק ביריות-סתם כסורי. והוא מתקיף מתוך כוונה מתושבת כל יחידת-צבא שהוא יודע עליה כי מבודדת היא וכי יש תקוה למגרה מפני בדירותה. ב. כאמור, אין העלוויים תופסים אלא את ההגנה הלוקלית (כל אחד במקומו) בה הוכיחו כוח עקשנות גדול בהרבה משל שאר הסורים. ראינו אותם עומדים במערכה עד למגע בלתי אמצעי, נותנים עצמם ליהרג במקום. כך, למשל, היה מעשה ב-12 ביוני 1921, בדור-בַּעְבְּקָה, שארבעה מאנשי-ההר שהיו שרויים במארב בין סלעיהם תיכו לבטליון הראשון של גדוד הקלעים ה-21, עד נשתו ממש, כדי מנע רובה, ונהרגו מתוך מגע קרוב זה, בלי שניסו לבקש חנינה.

ועם זה היו אצלם גם גילוויים של אי-חשק להתנגדות מאורגנת.

שדרות הקולונל ניגר, שנתרכזו מעל כפר רסמה, בירת המנהיג הדתי שיד-צאלח, תמהו למדי במצאם שם שתי מצודות עזובות, — מצודות אמיתיות, בנויות מאבני-שדה, שהיו גדולות למדי ומתוכנות יפה, אם כי לא יכלו, כמובן, לעמוד בפני אש תותח.

אף כי העלוויים עולים על המוסלמים הסורים באומץ-הלב, ברות תוקפנית ובכוח-עמידה, הרי הם שוים להם, או לפחות דומים להם, מבחינת מנהגי הקרב המקובלים. חוץ מבהתקפות מן הסוג האמור לעיל שאינן קורות לעתים תכופות ביותר, נוהגים הם לירות מרחוק, פועלים באגפים, מנסים

* מכלל זה יש להוציא תמיד את הדרוזים.

לתפוס יחידות מאסף ושיירות-אספקה. הם מנצלים היטב את פני הקרקע, וביחוד הם מצטיינים במהירות הליכתם, היוצאת מן הכלל בארץ זו של קושי מיוחד במינו, המעלה על דעתך את אזורי האלפים אשר לתוף הים, הקשים ביותר למעבר. כדי להחיש את פעמיהם בין גלי אבנים הרי הם הולצים את סנדליהם ועושים מהלך של שמונה קילומטר לשעה, לכל הפחות.

בדומה לשאר הסורים מתרשלים הם בסידור השמירה. אפשר להפתיעם ביחוד בשחר היום, וכמו שאר עמי המזרח אינם יודעים להתנגד לתנועות כיתור, באין להם רורבות, באין הנהלה בקרב, באין עמם מושג התמרון.

מראהם החיצוני הוא חד-גוני מאוד: שתורים ושחומים הם, פרט לבלונדינים אחרים כתולדי-עינים, שמוצאם כנראה מאותם תילות-המצב שקבעו נושאי-הצלב בסירות, המפורות עד היום בארץ העלוויים; סבטם קודר, ארשת-הפנים מגורה: מלובשים הם כמעט כולם, או לפחות העניים שבהם, זקמ אירופי ישן או מעיל עליון משומש, מכנסים רחבים של בד לבן וצניף אדום. חשיבות מיוחדת נודעה לבעית פירוק הנשק מעל התושבים בארץ העלוויים. הדבר נתגשם בעתו, פרקים-פרקים.

הפירוק הראשון נתן כמה וכמה אלפים רובים, כמעט כולם של מודלים ישנים. עקב הפעולות בשנת 1921 נמסרו קרוב לאלפיים רובים חדישים לגמרי (מאו גדל המספר) ובכלל זה היו 93% מאוזרים, כמה רובים אנגלים, ביחוד בדרום הארץ, וקצת רובי מרטיני מחודשים.

המאוזרים, במצב של שימוש מצוין, היו ממודל תורכי, או, לעתים יותר קרובות, ממודל גרמני. תאריכי הייצור היו מן הזמן האחרון, משנות 1917, 1918. נמצא בתוכם גם רובה משנת 1920! הברחת כלי-הנשק געשית במעברים אשר במעלה נהר האורונטס, שקשה מאוד להחזיק בהם, זאפילו רק לפקח עליהם כולם. הברחה זו תמשך עד אשר סוריה תוכה לגבול טוב.

עם גמר מלחמת העולם ותיסול מחסני הנשק שלאחריה נפוצו, לאלפים ולרובות, כלי-נשק מרבי-כדורים של קליבר קטן בין האוכלוסים, שעוד לפני זמן קצר לא היו בידיהם אלא רובים ישנים-נושנים. הברחה זו, שאין ספק כי טרם נגמרה ואשר שום סמטיסטיקה אינה בודקת אותה, יש לה סיבות לא רק מסחריות בלבד, כי אם גם פוליטיות שאין צורך לעמוד עליהן. היא האריכה והתמירה למאוד את הפעולות הצבאיות שלאחר המלחמה.

העלוויים פורקו מכלי-נשקם — ששילמו בעדם מתיר יקר מאוד — בקושי רב יותר מכפי שהיה הדבר אצל שאר עמי סוריה. אכן יש לנו עדות שהנצחון המוסרי השלים את הנצחון הצבאי; כי לאחר כניעתם המופתית באו האנשים ומסרו לרשות הצרפתית בבת אחת מרצונם הטוב את מרבית הרובים הנותרים.

על הפצצת ביא לרעת פיצוד לספק לאנשינו את מנות-מזונם וכל שאר הצרכים הדרושים במלחמה. עליו להיות מחונן בדמיון-יוצר כדי לחלל תכניות, ומצוין בתבונה טעשית ומרץ כדי להגשים אותן. עליו להיות בעל עין פקוקה, חדל-לאות, שגון, נלכב וקשה-לב, איש הפשטות והערמומיות, שומר ונזלן, פזרן ונזיל, נדיב וצר-עין, סהיר וגם סתון. כל אלה, ועוד כמה תכונות אחרות, טבעיות ונקנות, עליו לאצור בקרב. כמו כן, מוכן מאליו ששעליו לרעת את הטקטיקה שלו; כי המון ללא-סדר אינו צבא, בשם שגל חמרי בגיה אינו בית.

סוקרטס

ה מדע במלחמה

א.

היה זמן שהאנשים האמינו כי תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, כמאמר חז"ל; אולם כל החומר ההיסטורי אשר ברשותנו אינו מעיד על מימרא נאה זו כי נכונה היא. לא הוכח עדיין כי בכוח המחשבה המדעית להביא את האנושיות לכלל הבנה הדדית ולהכינה לאחווה אוניברסלית. מחשבי חשבונות מצאו, כי במשך 3400 השנה האחרונות היו רק 260 שנות שלום וכל שאר 3140 השנים היו שנות מלחמה – הוה אומר, שמצב של מלחמה הוא הכלל, והשלום אינו אלא מצב חולף, ואנשי המדע שבכל הדורות הסתגלו, כנראה, למצב הכללי. כך מצינו, שלמן ארכימדס, שעשה גדולות בתגליותיו המדעיות כדי לעזור לעיר מולדתו סירקוס להחזיק מעמד במצור שהוטל עליה, ולמן מכונות המלחמה של ליאונרדו דה וינצ'י וביצוריו של מיכאל אַנג'לו, עד תגליותיהם הצבאיות הפיסיקליות והחימיות של גליליי, לְבוֹאֲזִיָּה ופֶרְדִּי וְעַד לחוקרי זמננו, משקיעים גדולי החוקרים שבכל הדורות את מאמצייהם הרוחניים בשכלול אמצעי הקרב וההתגוננות. יתר על כן, יש אשר ימי המלחמה מחישים באופן ניכר את התפתחותם של כמה ענפי מדע, הנכנסים לכלל שימוש ונבחנים באופן מקיף רק בהשפעת הצרכים הדחופים של השעה.

אם היה יסוד כל שהוא להאמין, כי יש בכוח המדע למנוע את האנשים מלהלחם, הרי זה רק מתוך ההנחה שכוחות ההרס של אמצעי הקרב המודרני, יצירי המדע, הם הרסניים במידה כזו שלא ימצאו חיילים שיסכימו לסכן את עצמם בתופת האיום של פצצות כבדות־נפץ, של גזים מרעילים וכלי רכב משוריינים. זו היתה מחשבתם העיקרית של האופטימיסטים, שבישרו אחרי המלחמה הצרפתית־הפרוסית לפני שבעים שנה ואחרי המלחמה העולמית לפני עשרים ושלוש שנה, כי הקרב האחרון הגיע, ומעתה יבוא השלום הנצחי. הפשיזם סילק גם אמונה זו, וכעת אין דרך אלא להשיב על פעולות האויב באמצעים מדעיים מחושבים ורציניים העומדים בהתאמה למידת התכונותו הגדולה של הצד שכנגד.

השלטת השיטות המדעיות במלאכת המלחמה אינה מטרה שתושג בקלות. הקפיטליזם המודרני, אף שהוא קשור ומעורה בהתפתחות המדעית, חושש למשטר מאורגן בתעשייה, באשר יש בו כמה יסודות המנוגדים למשטר הרכושני. המלחמה כיום אינה נעשית ע"י החיילים בלבד, כאשר נעשתה בימי הביניים; כל חיל רגלי הנמצא בחזית מעסיק משלושה עד ארבעה פועלים בעורף, וכל טייס מעסיק עד שלושים פועל בבתי החרושת. אין ספק, אפוא, שארגון מלא של המלחמה פירושו השתלטות מלאה על משק האומה, ריכוז אמצעי ההספקה, פיקוח על כמות התוצרת וכן קביעת גודל המפעלים ומהירות התפתחותם. נקל להבין שאין בעלי המפעלים להוטים למסור לידי המדינה את סודותיהם התעשייתיים ואת הפיקוח על רווחיהם. רק ממשלת צ'רצ'יל הצליחה במאמצים מרובים, הנמשכים והולכים גם עתה, לכפות פיקוח מדעי מספיק על אוצרות הכלכלה של אנגליה.

ב.

בדברי על המחשבה המדעית במלחמה לא נתכונתי למדעים הקשורים במלחמה במישרים, כגון לְבִלִיסְטִיקָה, להנדסה צבאית או לאופטיקה של מכשירי־שדה, ואף

לא לאמצעים הטכניים השונים המנוצלים בתעשייה או באדמיניסטרציה הקשורה בענייני מלחמה. כונתי היתה למדעי הטבע הכלליים, העיוניים בחלקם. בתחילת המלחמה הגזימו הרבה בערכה של ההכשרה הטכנית וביכולתם של מומחים צבאיים להציל את המצב. הדוגמאות המובאות להלן מוכיחות כי לפתרון הבעיות המלחמתיות יש צורך במוחות שלא נתקשרו לרוטינה קבועה של עבודה זו או אחרת, אלא במוחותיהם של אנשי מדע, אשר מתוך תרגול עיוני מקיף ורבי-גווני מסוגלים הם לגשת לפתרון הבעיות המופלאות, המתחדשות לבקרים במלחמה. מרכז דברי יהיה, איפוא, לא תיאור אמצעי המלחמה השונים, שנבנו אמנם על יסודות מדעיים, כי אם הצגת דוגמאות משטח המדע הלבנורטורי, שתוכחנה מה גדול כוחה של עבודה אנושית מחושבת ומותאמת למטרתה לעזור להשגת המטרות הצבאיות.

הפיסיקה היא המדע הקרוב ביותר למדעי המלחמה, וכמעט שאין לך תגלית פיסיקלית רצינית שלא מצאה לה שימוש מתאים במלחמה. אסתפק בשתי דוגמאות.

זכורה עדיין יפה אימת המוקשים המגניטיים שהוטלו ע"י האויריה הגרמנית לימי בריטניה הגדולה בתחילת המלחמה. מוקשים אלה מסוכנים יותר מהמוקשים הקודמים, באשר המוקשים המגניטיים מתפוצצים גם במרחק מה מאנית המלחמה ואין הכרח שהאניה תפגע פגיעה ישרה במוקש. לאחר שהצליחו הבריטים לתפוש אחד המוקשים המגניטיים ולפרקו, נתברר כי במרכזו נמצא מנגנון הדלקה מופעל ע"י מגניט קטן הבא לידי פעולה בהשפעת כל מגניט גדול הנמצא בסביבתו. מגניט גדול כזה היא אנית המלחמה עצמה. כדור הארץ הוא, כידוע, מגניט גדול מאוד המסובב את המחט המגניטית של המצפן כלפי קטביו. כל מגניט יש בכוחו למגנט ברזל, ויותר מזה פלדה קשה, שהיא מרובה בגופן של אניות בומנו. האניה המתנועעת בתוך השדה המגנטי של כדור הארץ (אין לה ברירה אלא להתנועע בתוך שדה זה), נהפכת משום כך למגניט גדול, שיש בכוחו להפעיל את המגניט הקטן הטמון במוקש ולהביא את מנגנון ההדלקה לדטונציה. וכך הועמדה בפני הפיסיקאים האנגלים הבעיה הקשה: כיצד לבטל את השפעת המגניטיות של כדור הארץ הפועלת על האניה.

לא ארך הזמן ונמצא פתרון מחוכם: בהעבירנו זרם חשמלי דרך חוט מתכת יוצר שדה מגנטי עגול מסביב לחוט. בשנותנו את כיוון הזרם החשמלי ישתנה גם כיוון השדה המגנטי. ע"י מערכת חוטי חשמל, שנעביר דרכם זרם חשמלי בעל עצמה מסוימת וכיוון מסוים, נוכל ליצור שדה מגנטי בעל כיוון וכוח רצויים. והנה, אם נעטוף את האניה ברשת-חוטים נושאת זרם חשמלי היוצר שדה מגנטי בעל עצמה שווה לזו של השדה המגנטי של הארץ ובעל כיוון הפוך – יבטל השדה המלאכותי שלנו את פעולת המגניטיות של הארץ, והאניה תעבור על פני המוקש כאילו היתה עשויה עץ!

ועתה דוגמא אחרת, ממקצוע הטיס, בה נראה כיצד כיונה המחשבה המדעית את דרך החיפושים לאפיק הנכון וחסכה עמל מיותר.

עד הזמן האחרון היה מרכז הכובד בשכלול האוירונים – השאיפה לבנית מודלים בעלי מהירות גבוהה. חקירות מפורטות שהוצאו לפועל, ביחוד ע"י מהנדסים יהודים בגרמניה. גילו את מקורות החולשה של האוירונים הישנים וציינו את עקרונות בבניה של המודלים החדשים. נתברר כי לא די בהתאמת כל חלק מחלקי האוירון לתפקידו – יש להתאים את הצורה השלמה לתנועה מהירה באויר. לפי עקרונות

האווירון כיחידה שלמה נוצרו המודלים ההרמוניים והיפים של המלחמה הזאת, המגיעים למהירות של 800 ק"מ ומעלה לשעה. אולם נתברר עד מהרה, כי כל נסיון להעלות את המהירות ליותר מ-1000 ק"מ לשעה נתקל בהתנגדות קשה של החומר, ולמעשה אין אפשרות לעבור גבול עליון זה בלי מוטורים ענקיים כבדים שאין בכוח האווירון לשאתם. הבדיקה העיונית הראתה, כי גבול מהירות הטיסה באויר הוא כמהירות גלי הקול, כלומר 1200 ק"מ לשעה (הקול מתפשט במהירות של $\frac{1}{3}$ ק"מ לשניה או 1200 ק"מ לשעה). גוף המתנועע באויר במהירות העולה על מהירות הקול נתקל בהתנגדות גדולה מאוד, הדורשת כוחות ענקיים בשביל להתגבר עליה. הגבול של 1000 ק"מ לשעה הוא, איפוא, הגבול השימושי של מהירות הטיס. מכאן יש ללמוד שמרכו הכובד בשכלול האווירונים צריך לעבור משטח המהירות לשטח אחר. בצדה של שאלת המהירות יש בעיה צבאית אחרת שוה לה בערכה, זו בעית התמרון, או בעית השנויים הנוחים והמהירים של כיוון התנועה באויר. אוירונים מהטיפוס של אוירוני-הצלילה יוצרים תוך נפילתם, המגיעה כמעט למהירות של 1200 ק"מ לשעה, גלי תנודה חזקים באויר, וגלים אלה עלולים היו לשבור בנקל כל אוירון מהמודלים הישנים. המהנדסים והחימאים יושבים עתה וחוקרים קונסטרוקציות שונות, שיהיה בכוחן לעמוד בפני התנודות החזקות המלוות את התמרון, וכן בודקים הם חמרים פלסטיים שונים בעלי רזיסטנציה (כוח התנגדות) אֶלסטית גבוהה.

ג.

ועתה מן הראוי שנעבור לבעיה החימית הראשית של כל אמצעי ההובלה, לבעית הדלק. מתוך 270 מיליון טון שמן אדמה המנוצלים מדי שנה בשנה ע"י העולם, מפיקה אמריקה ממקורותיה למעלה מ-200 מיליון טון. ארצות אירופה והמזרח הקרוב נתברכו בכמויות נפט קטנות ביחס, והעליה העצומה בתצרוכת הנפט במלחמה עושה את שאלת הדלק לאחת השאלות המכריעות בהיאבקות זו. בגרמניה הנחנקת מחמת העדר הנוזל היקר נעשים מאמצים קשים ע"י חימאים ובעלי תעשייה להפיק את הנפט והבנזין באופן סינתטי. עוד לפני עשרים שנה מצא ברגיוס, תוך חקירות בפיח של פחם דק, כי אם מחממים פיח מעורב במימן גזי בתוך דוד הרמטי עד לטמפרטורה של 400–500 מעלות צלסיוס בלחץ של 150–200 אתמוספירות, מקבלים בנזין סינתטי, שאינו שונה במאומה מהבנזין המתקבל ע"י זיקוק שמן האדמה. פ. פישר, מעובדי חברת הצבעים הגדולה של גרמניה, שיכלל את תהליכו של ברגיוס וכבר ב-1938 הכינה גרמניה כמליון ושלוש מאות אלף טון בנזין מלאכותי. הבנזין המלאכותי עולה אמנם פי ארבע ממחירו של הבנזין הטבעי, אולם המלחמה יודעת לשלם יפה. ואף החימאים בודאי אינם טומנים ידם בצלחת ומשכללים ומוזילים את התוצרת. באנגליה נעשו חקירות מפורטות לשם השכחת הבנזין הטבעי. במוטורים העובדים במהירות גדולה גורם הבנזין הרגיל דפיקות מיוחדות – דפיקות דטונציה – המקלקלות את המוטור. אוירונים המתנועעים במהירות עצומה זקוקים איפוא לבנזין מיוחד בעל ערך דטונציוני נמוך. בדיקות שונות הראו כי אחד ממרכיבי* הבנזין – הידוע בחימיה בשם „אֶקְסֵן” – הוא חומר הדלק הטוב ביותר, ומאז ועד הזמן האחרון היו נוהגים להפרידו מתוך הבנזין ע"י זיקוק מיוחד. במשך השנה האחרונה הצליחו החימאים האנגלים לפתח שיטות-עיבוד חימיות ההופכות את רובו של

* מְרִיב – קומפוננט.

הבנוין לאוקטן, ועל ידי כך הצליחו להפוך את הבנוין הטבעי, המגיע לאנגליה ביתר קלות מאשר לגרמניה, לדלק מעולה לשימוש צי-האוויר הבריטי.

ערך שני במעלה לצרכי התחבורה יש לקאוצ'וק. זה שנים שהקאוצ'וק נהפך לאחד מעמודי התווך של התעשייה המודרנית כחומר-המוצא לצמיגים, צנורות, חלקי מכוונות, תלבושות, שקים פניומטיים, מסכות-גז ומספר בלתי מוגבל של מצרכי יום-יום קטנים יותר. חסרונו העיקרי של הקאוצ'וק בשביל אירופה הוא שיש להביאו ממרחקים: מיערות-העד של ברזיליה, יָוָה, מֶלָיָה, הודו וכמה ארצות טרופיות אחרות. אמריקה מספקת כ-95% מתצרכתה ממיץ החלב הנוסף מעצי ההוֹאָה (Hevea) באחוזות-המטעים הדרום-אמריקניות; אולם ארצות כגרמניה נזקקות יותר ויותר לתוצרת הסינתתית, היקרה אמנם הרבה יותר מהטבעית, אלא שהיא נעשית במקום. כבר כיום יוצר בית חרושת ל"תיאוקול" - מין קאוצ'וק סינתתי - בשטח בנינים של עשרה דונם, תוצרת של 200 טון ליום; תוצרת מעין זו היתה מחייבת ניצולם של 10000 דונם מטעים ביערות-העד. יש להודות, שהתוצרת המלאכותית אינה גרועה מהטבעית, ומכמה בחינות מיכניות אף עולה עליה. אין ספק, כי בשעה זו יושבים עשרות חימאים בכל חלקי אירופה ומחפשים אחר שיטות זולות ומשוכללות להכנת הגלם החשוב, ההכרחי לגלגלי האוירונים ומרכבות-המלחמה.

ד.

נראה שלא אוכל בכ"ז להמנע מנגוע בשאלה חימית אחת בעלת אופי צבאי טהור - שאלת חמרי הנפץ. לא אטפל בסודות תעשייתיים, שאינם מוכרים גם לי, כי אם אספר במקצת על העבודה המדעית של שלושה אנשי-מדע יהודים גדולים, שעשתה גדולות בתעשייה זו.

כמעט בכל השמות החימיים של חמרי הנפץ חוזרת ונשנית המלה "ניטר" - ניטר-גליצרין, ניטר-צ'לולוזה, ניטר-טולואול וכד'. "הקבוצה החימית" ניטרן היא "קבוצה" שהוכנסה לחומר הנפץ ע"י חומצה חנקנית או חומצה ניטרית. לפני המלחמה העולמית הקודמת היו מקבלים את החומצה החנקנית מתוך מלחת שהובאה מצ'לי. בפרוץ המלחמה העולמית הקודמת ידעו אנשי הכלכלה בגרמניה, כי המלחת שנמצאת בארצם תוכל להספיק לייצור חמרי נפץ במשך שלשה-ארבעה חדשים בלבד. אמנם האסטרטגים הגרמנים האמינו אנו, כי במלחמת-בזק יוכלו לכבוש את אירופה כולה בפחות משלשה חדשים; אולם לאחר שהמלחמה הוסיפה להמשך, יותר מהמקווה, ולאחר שהמשלוח האחרון של המלחת מאמריקה הדרומית טובע בים ע"י הצי הבריטי, נעשה המצב דחוק ביותר. האיש אשר איפשר לגרמנים להמשיך במלחמה היה החימאי הגדול פריץ האַבֶּר, אשר פיתח עוד בשנת 1904 שיטה להכנת אמוניאק מאויר וממים. בתהליכו של האַבֶּר מכווצים את החנקן שבאוויר ואת המימן שבמים בתוך דוודים מיוחדים בלחץ של כמה מאות אטמוספירות ובטמפרטורה של 550 מעלות, בנוכחות חמרים מזרוים מיוחדים, ומקבלים אמוניאק גזי. את האמוניאק שורפים על גבי רשת פְּלִטִינָה בטמפרטורה של 600 מעלות ויותר - ותוצרת השרפה של האמוניאק היא החומצה החנקנית המבוקשת. בשנות המלחמה 1914/18 התחילה תעשיית הסודה הבאדנינית להכין כמוית עצומות של אמוניאק לפי שיטתו של האַבֶּר. בימי שלום הגיעה התוצרת בקירוב לשני מיליון טון לשנה. התהליך שוכלל במידה כזאת, שנזמן האחרון לא הביאה עוד גרמניה מלחת מצ'לי, כ"א יצרה אותה מהחומצה החנקנית שהוכנה לפי השיטה המוזלֶת. האבר קבל את תגמולו מיד

הפטריויטים הנאצים – הוא גורש מגרמניה ומת בשברון לב בשוויץ. אולם בחומצה חנקנית בלבד לא סגי. להכנת חומר הנפץ החשוב ניטרו-גליצרין דרוש גם גליצרין. בימי שלום מכינים את הגליצרין בכמויות עצומות בתעשית הסבון, כתוצרת לוואי בפירוק השומנים הטבעיים. אולם בימי מלחמה היו השומנים הטבעיים מוזנח העיקרי של הנשים והילדים הנמקים ברעב. אותה שעה נקטו בשיטתו של הביו-כימאי קרל נויברג, שהצליח לקבל גליצרין בתסיסה פוזהלית רגילה. בעזרת השמרים, שהיו הופכים מדורי דורות את העמילן של תפוחי האדמה לאלכוהול, ובנוכחותו של מלח ידוע, יצר נויברג את הגליצרין לתעשית הדינמיט הגרמנית. אף נויברג בא על שכרו – הוא גורש מגרמניה, ובשנה האחרונה נצטרף לחבר העובדים של האוניברסיטה העברית בירושלים.

ואחרון אחרון – תגליתו של ד"ר חיים וייצמן. חומר הנפץ המודרני החשוב ביותר להטלת פגזים, אבק השריפה שאינו מעשן, מכיל מלבד ניטרו-גליצרין גם ניטרו-צולולוזה, שמתקבלת מתוך הפעלת חומצה חנקית על צמר גפן או עץ מנוקה*. התמיסה של ניטרו-צולולוזה בתוך ניטרו-גליצרין רגישה מאוד לכל תנודה, וכמעט שאינה ניתנת לטרנספורט בלי חשש התפוצצות. כדי להביא את אבק השרפה למצב גזח לשימוש, יש להמיסו בתוך אצטון עם קצת וזלין, לפי יחסים אלה: 65 חלקים ניטרו-צולולוזה, 30 חלקים ניטרו-גליצרין ו-5 חלקים וזלין. כאשר מתנדף האצטון נשארת התמיסה כולה בצורת גלרטה (קריש) נוחה מאד לעיבוד ומתפוצצת רק בפעולתם של דטונטורים. את האצטון נהגו ונוהגים להכין בעיקר מחומצת חומץ, אולם בזמן המלחמה נזקקו לכמויות אצטון עצומות למעלה מכל שיעור הרזרבות של החומץ. זכותו הגדולה של וייצמן היא בגילוי בקטריה אשר יצרה אצטון בתסיסה מיוחדת של תפוחי אדמה, שהם מצויים באנגליה לרוב. בזמן האחרון הצליחו להעביר את הבקטריה גם על קליפות תפוזים.

ה.

מענין חמרי הנפץ אנו עוברים לטיפול בקרבנות המלחמה. טעות היא בידי החושבים, כי המלחמה היא רק מעשה הריגה, פציעה, כיבוש עמדות, התקדמות ונסיגה ותו לא. בעית הפצועים והחולים, המלווים כל מסע-קרבות, היא בעיה צבאית שאינה נופלת בערכה מכל בעיות הציוד התכני והטרנספורט. ואכן, הנאצים מבינים דבר זה יפה ולפיכך השתמשו בחזית הצרפתית במין חדש של פצצות בעלות קליפה דקה, שכוח הפיצוץ שלה קטן משל הפצצות הרגילות, אולם היא מתיזה רסיסים בעלי חדירה עמוקה, הגורמים לפצעים קשים. פצצות אלו אינן גורמות למספר גדול של הרוגים, אלא מוציאות את החיילים מהפעולה ומטילות אותם כנטל כבד על בתי החולים הצבאיים.

כמה מספרים המובאים בזה יוכיחו לנו, מה גדול היקפה של בעיה זו: במלחמה העולמית הקודמת גויסו 68 מליון חיילים, מהם נהרגו 8.5 מליון ו-21 מליון נפצעו; ז. א. כשליש מכל החיילים שהשתתפו במלחמה היה פצוע בזמן מן הזמנים. מבין הפצועים הבריאו 62%, מתו 12%, 8% נשארו אינוואלידים קשים, ו-18% נשארו אינוואלידים קלים. אם נקח בחשבון את ההפצצה האכזרית של הישוב האזרחי במלחמה זו, נבין כי מנהלי המלחמה עומדים כבר כיום בפני הבעיה החמורה של טיפול

* ז. א. עץ שהוציאו ממנו את הליגנן.

במאות אלפים של פצועים, מלבד בעית סידורים של האינולידיים אחר המלחמה. פצועי הקרבות מוגחים לעתים שעות רבות בשדה הקטל ומאבדים כמות-דם רבה; ועל כן, העזרה הראשונה שצריכה להנתן להם היא עירוי דם. התכניקה הרגילה של נדבות דם, המנוצלת בקנה מידה גדול ברוב בתי החולים המודרניים, כמעט שאינה באה בחשבון לשימוש בחזית. וזה מספר שנים שהרופאים והביו-כימאים מחפשים דרך לשמור על הדם בכלים סגורים, בלי שיתקלקל. החקירה הראתה כי אגירת דם בבקבוקים מצופים פּרָפִין, בטמפרטורה נמוכה (4-2 מעלות) ובנוכחותם של מלחים וסוכרים מתאימים, מאפשרת לשמור על פעילות מלאה של הדם במשך שבועיים ימים. לאחר שבועיים הכדוריות האדומות מתבקעות והדם מתקלקל. הרוסים לקחו בחשבון גם את דמם של החללים, שאפשר להשתמש אף בו כל זמן שלא הספיק להקרש. אולם אף פתרון זה לא היה בו כדי לספק את הצרכים. בתחילת המלחמה אגרו באנגליה כמויות גדולות של דם משל תורמי הדם ושלחו לחזית; אולם לא נמצא שימוש לכלל הדם הזה במשך שבועיים, והיה הכרח לשפוך את רובו החוצה. יש לשער כי מספר התורמים ירד כעבור שבועיים אלה באופן ניכר, כי אין אנשים להוטים לשפוך את הנוזל היקר שבגופם כדומן חוצות.

הפתרון הסופי נמצא ע"י המלומדים האנגלים לפני כשנה. הבדיקה הראתה כי החלק החשוב ביותר בדם הערוי מבחון אינו בכדוריות אלא בנוזל של הדם— הנסיוב או הסרום. את המחסור בכדוריות יש בכוחו של הגוף למלא בעצמו ביתר קלות מאשר את המחסור בנסיוב. ודוקא הכדוריות הן אותו האלמנט המקלקל את הדם במשך הזמן, בהתפוצצן ובהריקן את תכנן לנסיוב. וזו היא השיטה שהוכנסה לשימוש בזמן האחרון: מרחיקים מן הדם את הכדוריות ע"י צנטריפוגציה (בצנטרי-פוגות, מעין הספּרטרורים של החלב), ואת הנסיוב הצלול מרכזים בתנאים מיוחדים לאבקה צמיגה. האבקה היבשה נשמרת במשך זמן בלתי מוגבל, ובכל עת צורך יכול בית החולים הנודד למהול את האבקה של הסרום בכמות מחושבת של מים ולערותה לגוף הפצוע.

תורת ריפוי הפצעים נמצאת עדיין בתחילת דרכה. בשנים האחרונות נצטבר חומר עשיר שטרם נבחן במידה מספקת והוא מחכה לעיבוד נוסף. נתגלה, למשל, ויטמין חדש, ויטמין K, אשר חסרונו מתגלה, ביחוד אצל עופות, בַּאֲבֹד לדם סגולתו להקרש. חושבים כי ויטמין זה הוא המזרז את התפתחות החמרים המקרישים שבדם (הטרוֹמְבִין). לפני שלוש שנים ניסו להגדיל את המנה של ויטמין זה במזונותיהם של חולים שנוקקו לנתוח ודמם נקרש בקושי, כגון חולי מרה, והתוצאות לאחר הניתוח היו משביעות רצון ביותר. במלחמה זו התחילו להשתמש בויטמין K כדי לזרז את הקרשת הדם בפצעים, ונראה כי הושגו כמה הישגים. במלחמת ספרד שמו לב לעובדה המפתיעה, כי פצעים שבאו במגע עם עפר מלוכלך בשתן אדם נסגרו יותר מהר מפצעים שקבלו טפול רפואי רגיל. אם כי עובדה זו זקוקה לאישור נוסף, הריהי עומדת בהתאמה להסתכלות החימית, הקובעת, שחלבונים שאינם נמסים יפה במים נמסים בתמיסות של שֶׁתָּנָן. — החומר העיקרי של שתן האדם, יתכן, שהעברת חלבוני הרקמה מסביב לפצע למצב מומס היא המזרזת את תהליך הרפוי. כן שמו לב במלחמת ספרד, כי פצעים שדבק בהם עפר, והם נסגרו לזמן ממושך על ידי „רִטְיָה“* זו, החלימו במהירות בלתי משוערת. הדבר נוסה בכמה בתי

* פלסטר.

חולים צבאיים, ולמרות ההצטברות של נוזלים גופיים והריח הרע הבא עמם, היו התוצאות חיוביות לחלוטין. הרופאים מאמינים שהרקמות שנפגעו מפרישות מיצי צמיחה; עד עכשו היתה שטיפת הפצע גורמת להרחקת המיצים האלה, ודוקא הרטיה הפרימיטיבית של גוש עפר, נקי פחות או יותר מחידקים, שמרה יפה על אותם חמרי הגידול. בכמה מעבדות קליניות נעשים עתה נסיונות להפקת חמרי-גידול חשובים אלה.

הפצעים מסכנים את הנפגעים לא רק על ידי אבדן הדם והחולשה הכללית הכרוכה בכך. הפתח שנפתח באורגניזם משמש מקום חדירה מסוכן לחידקי מחלות שונות הדורשות טיפול מיוחד. לא אוכל לעמוד כאן על ההישגים העצומים של הריפוי בנסיובים נגדיים שונים; דייני אם אציין, כי הרפוי בנסיובים (סר-טרפיה) שחרר למעשה את האנושיות מסכנת המגפות, שהיו בנות-לויה תמידיות לכל המלחמות מאז ומעולם. אף הטיפוס והפרא-טיפוס, שקצרו קציר של מאות אלפים במלחמה הקודמת, לא הגיעו בשום מקום לכלל מגפה במלחמה הנוכחית, וזה בזכות האמצעים הסניטריים והריפוי המשוכלל במיני נסיוב מתאימים. ואולם רצוני לעמוד כאן על תגלית חדשה ומבטיחה-גדולות במלחמה עם קבוצה אחת של חידקים-הסטרפטוקוקים. סטרפטוקוקים אלה ידועים כנושאי השנית (הסקרלטינה), קדחת הלידה והשושנה. בכל המחלות האלה משאירים החידקים בגוף החולה רעלים מיוחדים הגורמים לתסביכי-לואי קשים. במלחמה פגיעתם קשה משום שהם חודרים לפצעים ומעלים מוגלה. ואין הם מסתפקים במוגלה בלבד, כי אם מפרישים מרעליהם וגורמים במקרים קשים לשיתוק ולתופעות לואי אחרות. אמצעי-המלחמה בחידקים אלה בא מכיוון בלתי צפוי; חברת הצבעים הגרמנית הידועה J. G. Farbenindustrie בחיפושיה להרחבת שטח השימוש של הצבעים הסינתטיים, גילתה כי צבעים שונים משמשים יפה כרפואות לכמה פצעי עור. את תוצאות התגלית הזאת אפשר להכיר גם ברחוב הארץ-ישראלי, בפגשנו אנשים שעורם צבוע בצבעים אדומים, ירוקים וכחולים לריפוי פצעייהם. הגב' טרפי כפריז חקרה את ההרכב החימי של הצבעים הגרמנים ומצאה שיסוד רפואי אחד משותף לכולם - הסולפנילאמיד או הפרונטוזיל. הגב' טרפי הניחה את היסוד לרפוי בפרונטוזיל, והתוצאות במלחמה עם הסטרפטוקוקים היו מצוינות. בפרונטוזיל נמצא החומר הראשון מבין החמרים הסינתטיים, שיש בכוחו להרוג חידקים בלי לפגוע לרעה בחולה, כדוגמת הסלורסן של אהרליך בפעולתו על הפרוטוזואים (בעלי-חי חרתאיים). שורה של תרכובות נגזרות מהפרונטוזיל הוכנו בינתיים באמריקה, וביניהן אפקטיביות יותר ובעלות השפעות-לואי מזיקות פחות מאלה של חומר המוצא (החשוב בכל התרכובות הוא הסולפאפירידין). על ידי השימוש בתרכובות אלה חולפת והולכת סכנת הזיהום הבקטרי שהיתה מלווה תמיד את פצועי המלחמה.

ו.

לא רק הרופא כי אם גם הביולוג הוכנס לחוג העובדים המדעיים של המלחמה. בימי קדם, כאשר המלחמה נערכה בעיקרה בין חיילים לחיילים, פנים אל פנים, לא היה מקום לטיפול מדעי ומחושב בבעיות ההתחפשות ולבישת מסוה. אך במלחמה של זמננו, המשתמשת בנשק בעל מרחק קליעה גדול ובאווירונים הפועלים מגובה של כמה קילומטרים, יש תועלת רבה בידיעת הכללים, שלפיהם תוכל המטרה הצבאית להעלם מעין האויב.

זה זמן רב מכירים הביולוגים דוגמאות של הסואה בטבע, הידועה בשם "מימיקריה". רבים מכירים בודאי את "גמלי-שלמה" הדומים בצורתם לקש שבשדות השלף, או את הפרפרים האכסוטיים, אשר כנפיהם הסגורות דומות בכל לעלי העצים. מקום שבתו של הפרפר. כן ידועים לכל פסי הנמרים, הערודים (זברה) והגירפים, שכתמיהם מתאימים באופן מצוין למשחק האור והצל במקום מגורי החיות האלו. ועדת ההסואה של הממשלה הבריטית מנצלת כעת את ידיעותיהם של הביולוגים ומחפשת דרכים להסתיר מטרות צבאיות חשובות מעין האויב ע"י טיפול משותף של ביולוגים, אמנים ומהנדסים. על הרוב מצלמים את האוביקטים מאוירונים בכמה זוויות-ראיה ובשעות שונות של היום, מכינים מודלים מוקטנים וקובעים את התיקונים ההנדסיים ואת צבעי המגן ההכרחיים להסואה טובה. יש להדגיש במיוחד את הבחינה בזוויות ראיה שונות. בתחילת המלחמה קרה קוריוז מענין: בעלי האוטובוסים האנגלים צבעו את גגות מכוניותיהם האדומות, הירוקות וכיו"ב בצבע אפור כעין הקרקע; סבורים היו כי הטייסים של האויב יראו את האוטובוסים מלמעלה בלבד ולא יבחינו בינם ובין אדמת הסביבה. נהגים אלה לא לקחו בחשבון כי הסתכלות הטייסים לא תמיד מאונכת היא וכי בהסתכלות אלכסונית יתגלה מיד הצבע הבולט של צדי המכוניות.

הדבר הבולט ביותר למרחקים – זו צורתה הגיאומטרית של המטרה. רוב הקוים בטבע הם מעוגלים ורכים ונבדלים בנקל מהקוים הגיאומטריים הישרים והחדים של בניני האדם; הכיסוי בצבעי מגן הוא לפיכך פחות אפקטיבי משינויים שנעשים בתבנית הבנינים כדי לקרבתם בצורתם ההנדסית לנוף. מספרים על חרשתן אחד ששכר ציירים לצייר עצים ירוקים על המגדל הגבוה של בית החרושת שלו. הוא קיווה, כנראה, כי לעין הטייס יראה המגדל כחורשת עצים צפופה. אולם מכיון שעד עתה אין החורשות בטבע מסתדרות בדמות מגדלים, יש לשער כי עמלו היה לשוא. לעומת זה על ידי הוספה של מעט חבלים באגפי בנינים וכיסוים בירק מתעגלת צורת הבנינים ואין כמעט להבחין ביניהם ובין ראשי הגבעות הסמוכות. במקרה שאין אפשרות לצרף לבנינים תוספות אגפיות, בונים לפעמים בסביבה "בתי-בובה" מחומר זול, הדומים בכל למטרה המבוקשת, וכזה מטעים את הטייסים הזרים ממחוז הפצם.

ההסואה בצבעי מגן בנויה על התאמתה של חריפות (Intensity) הצבע ליחסי האור והצל השולטים בסביבה. צביעה בשני צבעים שונים. אך בעלי חריפות שוה אין בה כל תועלת. כן לא די לצבוע צריך או אוטומוביל בפסים חומים וירוקים. הצבעים צריכים להבדל יפה בחריפותם, כגון חום כהה וירוק בהיר, כדי שהעצם יעלם מעין הרואה בתוך כתמי החום והירוק של שדות הסביבה.

את אניות המלחמה, שאין כל אפשרות להעלימן על פני שטחו הגלוי של הים, נוהגים לצבוע בצבעים בולטים ביחס מיוחד, המקשה על קביעת מקומם המדויק של חלקי האניה. הטייס הבוחן ממרחק אניה מוסוית יתקשה גם לקבוע את כיוון תנועתה, וכל שכן להעריך את מהירותה.

ארגונו וחובותיו של משמר-הארץ במקומות

המחבר, ה. סליטר (Hugh Slater), עמד בראש לשכת האופרציות של מטה הבריגדה הבין-לאומית בספרד, ב-1938. הדברים הבאים שאובים מספרו: "Home Guard for Victory!".

רשימה זו והשתים המובאות אחריה משמשות המשך לסדרת-המאמרים «חיל-המשמר בפני פולשים», שנדפסה בחוברתנו הקודמת (ז'). - המערכת.

שלושה דברים נחוצים לנו כדי להתנגד לכל פלישה לאיים בריטיים: מטוסים, טנקים ומשמר-הארץ. ואולם משמר-הארץ המאורגן לפי השיגרה וללא הבנת תפקידו הטקטי לא תהא לו חשיבות רבה. מה, איפוא, צריך להיות ארגונו הנכון של כוח מגן זה?

אם נניח שהאויב יערוך את התקפתו בשטח נרחב על מנת לגלות נקודות-תורפה ולהפנות אליהן הזרבות חזקות, הרי הבעיה העומדת לפנינו היא למעט את אפשרויותיו למצוא ולנצל פרצות כאלו. הדרך הטובה ביותר למעט את נקודות-התורף שלנו היא להכין עמדות חזקות מאורגנות היטב במספר גדול ביותר. יש לארגן את «משמר-הארץ» על פני כל הארץ כולה, באופן שתוקם רשת שלמה של נקודות חזקות, אשר ביניהן ומסביב להן יוכל הצבא הסדיר לנוע באופן חפשי כצבא להתקפה נגדית. זה יביא לידי כך, שאף במקרה שהאויב יצליח לתקוע יחד כל שהיא באדמת בריטניה, יהא נאלץ לפעול נגד הצבאות הסדירים שלנו בתנאים אי-נוחים ביותר. יתכן הדבר, שאנו נהיה מזוינים הרבה יותר יפה ממנו, משום הקשיים בהובלה שאולי יהיו לו למעצור. נוסף לזה הרי יהיה עליו לפעול ולנוע בתוך טריטוריה הזרועה בכל מקום נקודות-התנגדות, אמנם נצורות אך פעילות עדיין.

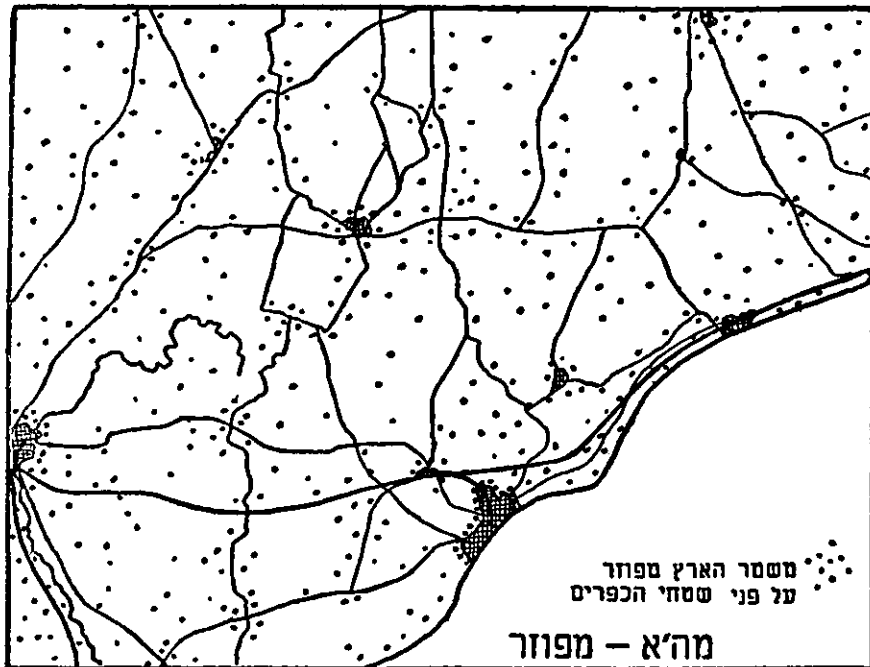
מה תהא, בעצם, שיטתנו בבחירת המקומות, באיזה שטח-ארץ שהוא, בשביל נקודות-ההתנגדות העיקריות שלנו?

ברור, שבחירה זו צריכה להקבע מתוך תפיסה שהטנק הוא הנשק המכריע בקרבות-יבשה מודרניים. יהא זה בטוח יותר לבסס את ארגונו על יסוד עיקרון זה, אם כי רשאים אנו לקוות, שבראשונה, בכל אופן, לא יהיה האויב מסוגל להוריד אף טנקים בינונים. ואולם הוא יוכל להשתמש בטנקים קלים, מחמשה עד תשעה טונים, שאפשר להעבירם באוירון. על כן יש לתכנן את הנקודות החזקות בעיקר כעמדות אנטי-טנקיות.

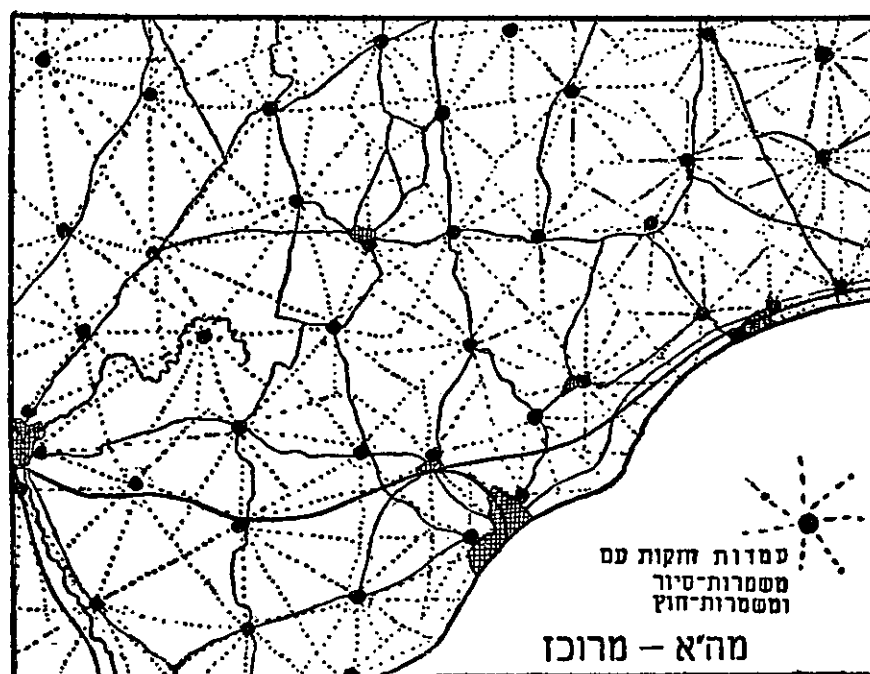
כל יחידה טנקית בעולם יש לה הוראה כללית, שאין להשתמש בטנקים ברחובות או בינות לבתים, חוץ מבמסיבות יוצאות מן הכלל. קבוצות של בתים ראויות להחשב, אפוא, כבסיס טוב ביותר לעמדות ההגנה שלנו. יש לזכור, כי כפרים, מלבד מה שהם משמשים עמדות אנטי-טנקיות טבעיות, שולטים כמעט תמיד על פרשות-דרכים חשובות. נמצא, שכפרים וגושי-רחובות בערים צריכים לשמש בסיס לרשת מצודות מוכנות. יחידת משמר-הארץ, האחראית לאיזו נקודה חשובה, אחראית כמובן גם לשליחת משמרות-סיוור בסביבת העמדה עד למקום שאליו מגיעים הפטרולים הבאים מנקודות אחרות שבשכנות.

מחלקות משמר הארץ אינן צריכות לחלק ביניהן את כל שטחיו של כפר

מסוים, חלק כחלק באורח סתמי. כוחותיהם אינם צריכים להיות מפוזרים על פני כל השטח אשר לו הם אחראים באופן רשמי. עליהם לרכז את תשומת לבם מסביב לנקודה חזקה, המתוכננת על ידם, או המותקנת כבר. בדיאגרמות הניתנות בזה יש

לראות את ההבדל בין השיטה הקודמת של משמר הארץ, שיטת הפיזור על פני השטח הנתון לאחריותה של היחידה, ובין התפיסה החדשה של ההתרכזות מסביב לנקודות חזקות. בדיאגרמה האחת מסמנים הקוים הדקים את גבולות שטחי הכפרים, והנקודות המפוזרות הן היחידות של משמר הארץ. בדיאגרמה השניה מציינים העיגולים השמנים את הנקודות החזקות, ועיגולים קטנים את משמרות החוץ ובקוים המרוסקים מסומנים משמרות הסיוור הפועלים כ"קרני מישוש" של הנקודות החזקות.

על כל מפקד מחלקה לבחור בנקודה החזקה החשובה ביותר בקטע המיוחד לו. עליו לקבוע את בחירת המקום על יסוד שני גורמים: 1. התאמת המקום לשמש נקודה אנטי-טנקית.

2. חשיבותו בשבילנו ובשביל האויב (פרשות דרכים, תחנה, גשר וכו'). אפשר שיהיה קשה מאוד לתפוס כהלכה את ההבדל בין שיטת הארגון הקודמת של משמר הארץ, המפוזר על פני המחוז, ובין שיטת הריכוז בנקודות החזקות. יש למצוא דרך להמריץ את ההתענינות בנושא זה. מתוך הדגשת ההבדל בין ההשקפה הישנה ובין החדשה. אבל משהו ממשי ומעשי צריך להיעשות מיד, שאם לא כן יש סכנה שכמה מן המפקדים המקומיים יתעלמו מן העיקר החדש, אך ורק משום שאין הם מבינים את חשיבותו.

דרגות הפיקוד צריכות להיות מותאמות לתפקידו של משמר הארץ: "מפקד המחלקה" משמש בדרך כלל בתפקיד של "מפקד קטע". לפקודתו יהיו נתונים "מפקדי העמדות", אשר כל אחד מהם יפקד על עמדה חיצונית, ופלגות רזרבה. מספר "קטעים" מבוצרים יצטרף ל"איזור" השהו בערך, לפלוגה. כמה איזורים יצטרפו

לחבל, אשר בראשו יעמוד, מפקד החבל, וכמה חבלים יהו יחד, נפה" ו, מפקד הנפה" בראשה. סמכותו של, מפקד הקטע", אשר יחידתו תחשב כיחידת-הבסיס של משמר-הארץ, תחייב אותו להבין ולדעת מראש כל פרט בכפרו או בקבוצת-הבתים אשר בידו. עליו להכיר את האנשים הגרים שם ולדעת היטב איך יוכל להשתמש בהם בשעת חירום. עליו לדעת מה הם אוצרות המזון במקום, אם ימצא לנחוצה להתכונן למצור ממושך פחות או יותר. עליו להבין, כי מכיון שהוא הנהו חבר ל, כוחות המזויינים של הכתר" הרי כל האזרחים שבתחום ה-קטע" שלו נתונים לפקודתו. חייב הוא להכיר את שירותי המשטרה והג"א, את משרד הדואר, את האגודות המקצועיות, את מנהלי העסקים ולפעול מתוך שיתוף עם, ומובן מאליו שעליו להיות במגע אמיץ עם מפקדת הצבא הסדיר בסביבה.

חובותיו של מפקד הקטע.

ואלו הן חובותיו של מפקד הקטע:

א. להחזיק בנקודתו החזקה בכל המצבים, ויהי מה, אף אם הוא מוקף לגמרי על ידי האויב ואף אם התקפתו של זה חזקה ביותר. חובתו להחזיק מעמד ולפרוש רשת הרסנית של נקודות-התנגדות הרחק לתוך האזור התפוס על ידי האויב. פעולה זו תציק לכוחות הפולשים ותפריע את מאמצייהם לעמוד בפני ההתקפות הנגדיות של צבאנו הסדיר. מפקד הקטע יחזיק מעמד; לעולם לא יכנע, לעולם לא יסוג לאחור. ב. מתוך התכוננות לפלישה אפשרית יחליט מפקד קטע בדבר המקום הטוב ביותר לקביעת הנקודה החזקה שלו, בשטח אשר לו הוא אחראי. יש לערוך את תכנית הנקודה הזאת מיד, אם כי בכמה שטחים אין זה הכרחי מטעמים מעשיים להתחיל מיד בעבודה ממשית של התקנת חפירות, של קביעת שקי חול ובניית, תבות-מצודה" (פיל-בופס).

אם רשותו של מפקד קטע פרושה, למשל, על כפר מרוכז פחות או יותר, תהיינה הכנותיו להתגוננות פשוטות בערך. הוא יקבע את מפקדת הקטע שלו בסמוך למרכז הכפר. הוא יארגן עמדות-הגנה בבתים בשתיים-שלוש טבעות קונצנטריות סביב למפקדה. הוא יתכן את העמדות האלו באופן שהרחוב הראשי ופרשות הדרכים יהיו חסומים ו, מכוסים" היטב. הוא יתקין חפירות-חיבור בין הבתים אשר יקבעו על ידו כעמדות אש. במקום שהבתים אינם מובדלים זה מזה ידאג לפרוץ פרצות בתוך הקירות המשותפים כדי להכין בזה קווי-חיבור מוגנים. הוא ידאג לכך, שאפשר יהיה לארגן מהר שדה-אש טוב; אם יראה נחיצות בדבר עליו לקצץ עצים לשם זה ולסלק גדרות או משוכות.

כן יתכן משמרות-חוף במרחק מה מן הנקודה החזקה. אלה יתנגדו ואף יערכו התקפות נגדיות כל זמן שיוכלו לעשות זאת ללא השמדה. בליית ברירה עליהם לסגת אחור לעמדה העיקרית.

בהתאם למספר האנשים אשר ברשות מפקד הקטע ובהתאם לשטח הנתון בידו, יארגן נקודות-עזר מסוג זה הגמיש. יותר. הוא ידאג לכך, שבעמדת ההגנה הראשית תמצאנה נקודות-תצפית ושיהא קשר ביניהן ובין המפקדה אשר במרכז, ומוטב שהקשר יהיה על ידי טלפון-שדה. החחמושת צריכה להיות אצורה עמוק מתחת לקרקע, סמוך למרכז.

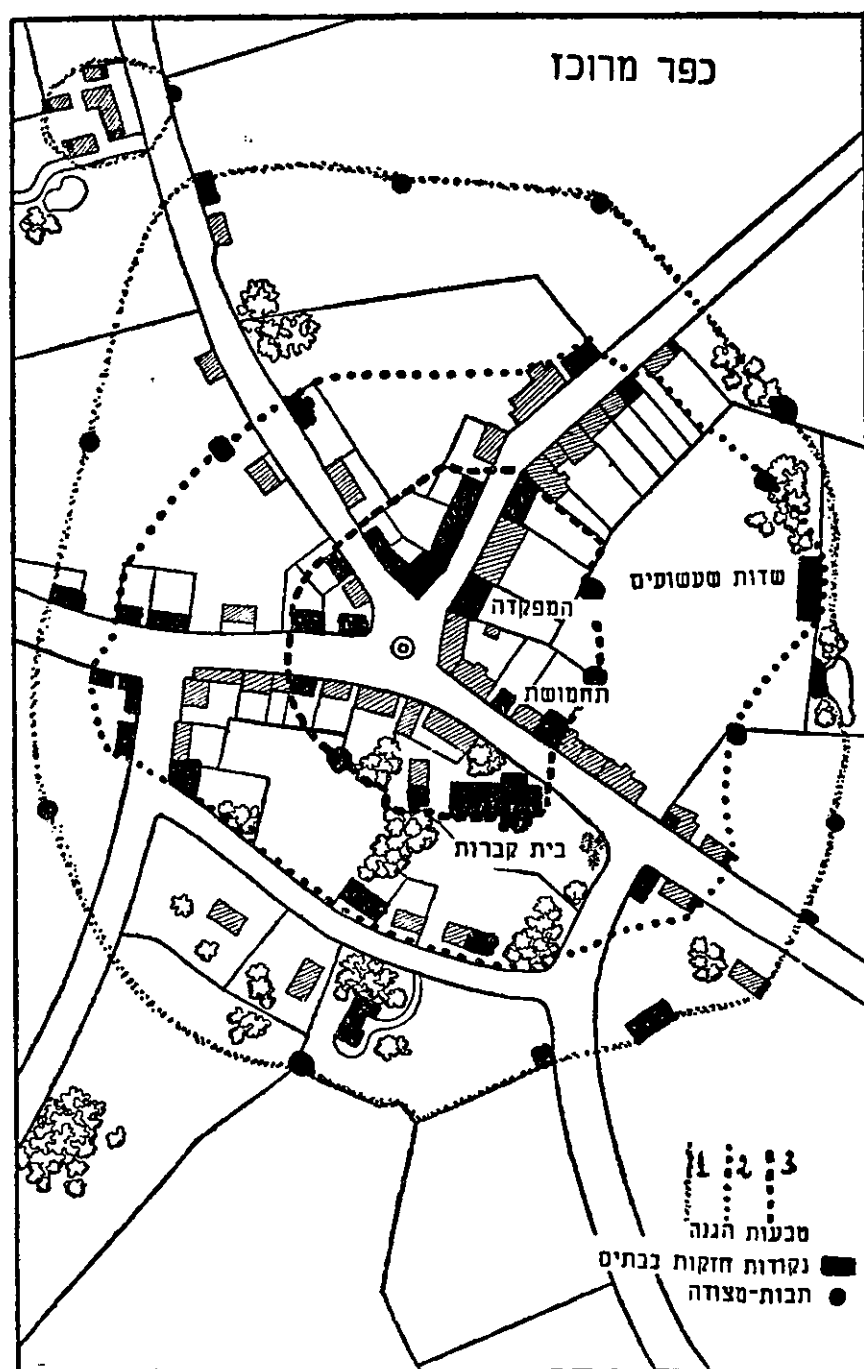
במקום שמפקד הקטע רואה עצמו אחראי לכפר מפוזר, ובקצה הרחוב הראשי נמצאת, למשל, תחנת רכבת מבודדת, תהיה הבעיה העומדת לפניו, בעיקרה, דומה

לזו שבכפר של ישוב צפוף, אולם יתכן שיהיה מוכרח לראות את התחנה כעמדת-מפתח במערכת-ההגנה שלו. אולי יצטרך לבנות את הטבעות הקונצנטריות של החפירות והמצודות שלו, בשימו את התחנה במרכז ובצדו למערכת ההגנה את כל האסמים והמגורות ושאר המעצורים המצויים במקום. יתכן שיצטרך לכלול את רובו של הרחוב הראשי בתוך הנקודה החזקה. פירוש הדבר הוא, שמערכת-ההגנה לא יהא לה אותו המראה הצפוף כמו בדוגמה הקודמת, אולם אף היא יכולה להיות מבוצרת היטב ולעמוד בפני הפולש.

במקום שמפקד-הקטע מפקד על שטח בתחומה של עיר, הכולל רחובות, בתי חרושת, מחסני-סחורות וכו' תעמוד לפניו אותה הבעיה בעיקרה, בקצת שינויים. הוא יקבע נקודתו החזקה את השטח המצומצם המתאים ביותר. זאת יחליט מתוך התחשבות, עם חוסן הבנינים (כוחם לעמוד בפני אש תותחים והרעשה מן האויר) ועם שדה האש אשר יפתח לפניו מהם. הוא יעשה הכנות מראש, שיהא אפשר במשך זמן קצר ביותר לחפור מקלטים עמוקים מפני התקפות אויר בקומות התחתונות או במרתפי הבתים, כדי שיהיו ראויים לשמש נקודה חזקה גם אם יהיו נתונים להפצצה

כבדה; עוד יהיו מחסה טוב ביותר ומעצור חזק מאד לכל מיני טנקים של האויב.

בשטח מובדל של פרבר-עיר יהיה אולי יותר קשה להחליט בדיוק, איזה חלק מסוים מתוך ארבעה או חמשה מילין מרובעים יש לקבוע כבסיס לנקודה חזקה. פעמים ימצא שם פרק, כבדת מסילת-ברזל ובתים מובדלים עם גנים ועצים. פעמים יש כאן רחוב ראשי אחד של חנויות עם שורה ממושכת של בתים בלתי מובדלים. יש אשר במרחק 4 מילין מן הרחוב הראשי של הפרבר תמצא תחנת רכבת פרברית. במקרה זה יתכן שמפקד הקטע יקבע שטח מצומצם מסביב לרחוב הראשי כעמדתו הסופית, אך עם זה יארגן נקודות-חיצוניות חזקות מתאימות מסביב לתחנה, ואולי יקבעו אותן בשלשה או ארבעה מקומות, בהיקף

של מיל בערך מן העמדה העיקרית. אנו רואים, שמבחינה אסטרטגית יהא מצבו של משמר הארץ סטטי – כלומר, קבוע במקום מסוים. ואולם יש לאמן את יחידותיו למוביליות טקטית בתחום פעולתן העצמית. אולי ימצא, כי הדרך הטובה ביותר לקיים בידך נקודה חזקה נצורה היא על ידי יחידה המאומנת מראש להגיח ולהפתיע את האויב שמקיף את הנקודה. יש לדאוג לכך, שהמשמרות החיצוניים הנשלחים מן הגרעין העיקרי יהיו מסוגלים תמיד לתמרן הנה והנה – להתקדם ולסגת בתחומי סביבתם המוגבלת. ברור, כי כדי שתהיה אפשרות לשים אנשים במידה מספקת בנקודות החזקות ובמשמרות החוץ ולהותיר עוד מתנדבים בכמות הגונה בשביל להקים פלגות בנות-משקל להתקפות נגדיות, צריך „משמר הארץ” באנגליה לגדול ולעלות בהרבה על מספרו כיום, המגיע למליון אחד וחצי מיליון חברים.

לִוְטְנַנְט־קוֹלוֹנֵל פִּיצוּוִילִיאַמַס

איך תנהג באויב בודד

פרק מספרו של המחבר "Hints For The Home Guard"

איך תנהג באויב שירד בסוכך, או באוירון, והוא ניתן להכירו על נקלה לפי מדיו? שאל את עצמך, מה יעשה בך האויב אם תפול לידו, ותדע ברור מה עליך לעשות בו. אין לו כל שהות לקחתך בשבי, ואין לו מקום לקחתך שמה. עליו לפעול מיד, כהרף עין, למהר ולגרום נזקים, או לעורר מבוכה בכל הסביבה. רק דבר אחד בידו לעשות – להרגך. והרי גם התשובה לשאלה, מה עליך לעשות בחייל ההוני: השכם והרגו תחילה, או פצעו פצע קשה ככל האפשר. חוץ מבמקרה שהוא מוסר עצמו בידך.

זה הדין בנוגע לאויב הפועל בגלוי. אולם יש אשר הגרמני מתחפש כחייל או כקצין בריטי, או גם כקצין המטה. כי זו דרך הגרמנים לעשות כל דבר בשלמות, וככל שתארו של האיש גבוה יותר, כן הוא זוכה ליתר סמכות. גם איש הטור החמשי, סוכן גרמני בבגדים אורחיים, מסוכן הנהו, כמוהו כחייל הגרמני. אי-הודאות בנידון זה גורמת לכך, שבעית ההתנהגות היא קשה במקרים כאלה, וקשה מזה לתת עצות בדבר. הסיטואציות עלולות להיות שונות ומגוונות כל-כך, שכמעט קשה לקבוע כללים. אפשר לתת רק עיקרים כלליים – אשר יהיו נר לרגלי המתחיל, לדעת את אשר עליו לעשות, וביחוד מה עליו לא לעשות. מחוץ לזה, עליו להשען רק על יזמתו, על חוש האינטואיציה, ובראש וראשונה על עוז הרוח ואומץ-ההחלטה, שהם ינחוהו בדרך הנכונה. חבורות „משמר הארץ” יהיה להן בראשונה רק מספר רובים מצומצם, ורבים מן האנשים יהיו מאומנים בשימושם רק במקצת. אבל רובם ידעו ודאי להשתמש ברובי-ציד, ביחוד אם הם יושבים בכפר, ואפשר ללמד כל אדם להשתמש בהם בהצלחה.

מקרים טיפוסיים

שני אנשים נפגשים, וכל אחד מהם מזוין ברובה.

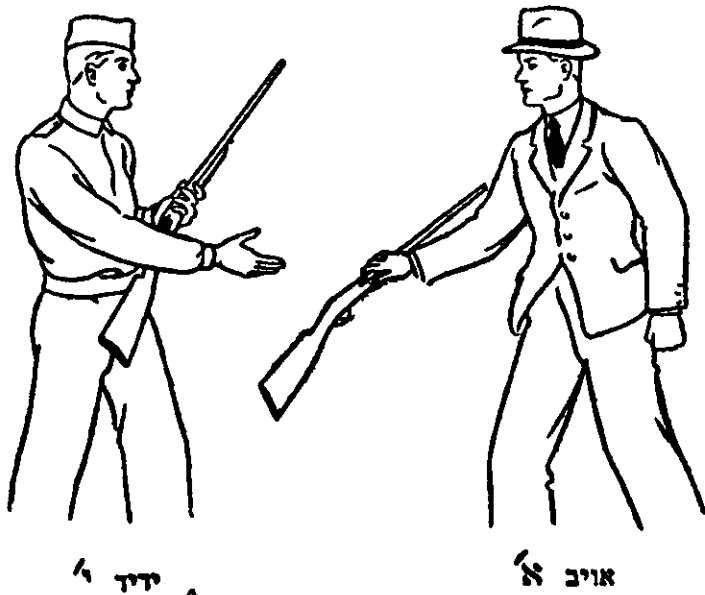
נשער לנו כי שני האנשים האלה נפגשים פתאום. י' (ידיד) רואה את א' (אויב) הראשון, ובכוונו אליו את רובהו קורא לו להעצר.

להסברת הענין אניח לו ל-י' לעשות כל דבר שלא טוב לעשותו, ואציין את המשגים

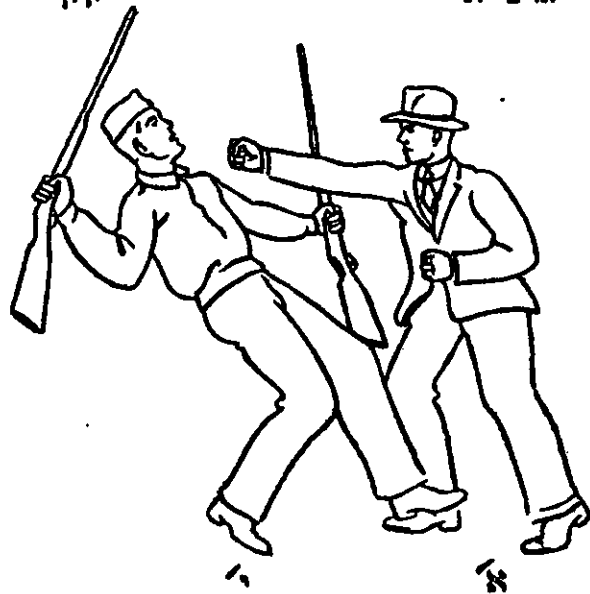
שנעשו, אם כי בכל מה שיארע לא יהא שום דבר מזויף או בלתי-טבעי. הכרתי אנשים שקיפחו את חייהם באשר עשו כל אשר יעשה כאן י' זה.

י' קורא אל א': «הבה לי את הרובה». א' מהסט, רואה עצמו במיצר, והרי הוא ניגש בפנים קודרים, כשהוא מחזיק את הרובה בקנה, ומוסר אותו לידי י'.

הדבר הזה נראה כמשביע רצון ונכון בהחלט, ולו הייתי שואל אותך, מי הוא האיש פרוק הנשק, ודאי שהיית עונה לי: «א', כמובן». ואולם תהא זו טעות גמורה ומוחלטת מצדך, ולו היית אתה י', היית מקפח את חייך משך חצי רגע.

הבה ונראה מה קרה כאן. א' התקרב אל י' ומסר לו את רובהו. אולם הוא נמצא עכשו במרחק של צעד ממנו. י' מחזיק את רובהו בחלקו התחתון כדרך שנהוג להחזיק רובה, ואת רובהו של א' לקח ביד ימינו. ידיו של י' תפוסות בשני רובים, שאף באחד מהם לא יוכל להשתמש. לאמתו של דבר הרי הוא מפורק מנשקו, ולא האיש השני אשר ידיו חפשיות. י' בבערותו מסר עצמו בידי א'. איזו שטות עשה! אבל הכל הלא התרחש באופן טבעי כל-כך. עכשו נמשיך בהשתלשלות הדברים. א' איש מסוכן ונועז, מוסר את רובהו לידי י' ומיד הוא אוחז ביד שמאלו בגרונו של י', וביד ימינו הוא שולח מהלומה כבדה ככל אשר ביכלתו, אל לסתו של י'. י' נופל ארצה ו-א' יכול לעשות בו כלה בלי כל קושי. אולם א' בעצמו עלול לעשות טעויות אשר ישנו את כל המצב באופן דרמטי גם הפעם. איך יבקש א' להמית את י'? עלול הוא לתפוס רובה ולירות ב-י', בשעה שזה מוטל ארצה, וסוף לקרב. אבל אם יעשה כך הרי הוא נתון בכמה סכנות. הבה ונראה מה הן סכנות אלו?

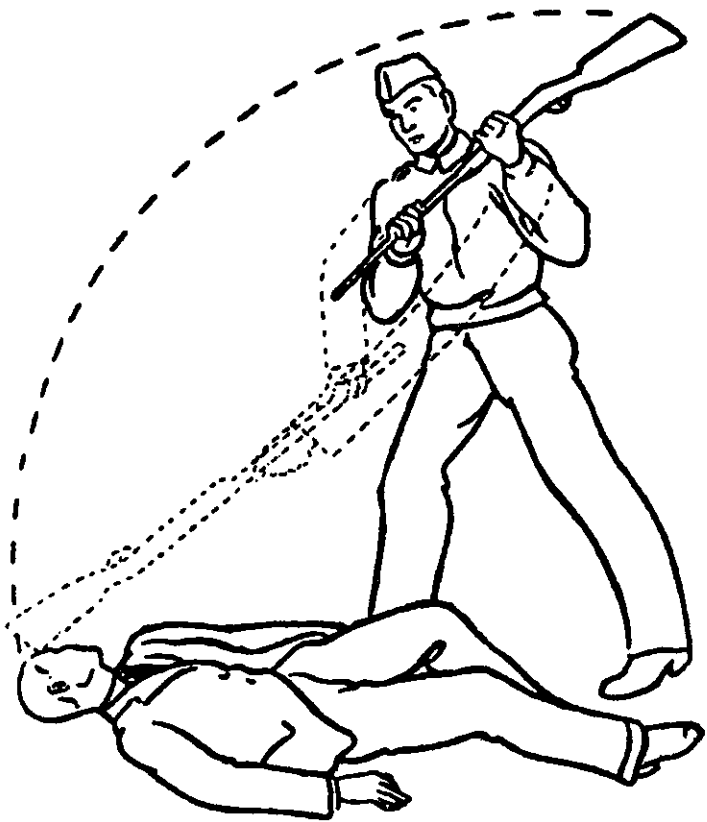

1. נניח שהמהלומה תפיל את י' על צדו הימני ובדרך הטבע תטה את א' מעט לצד שמאל של י'. מתוך חפזון יחטוף א' את הרובה הקרוב אליו, כלומר את אשר יפול מתוך יד שמאלו של י', וכמובן יהיה זה רובהו של י', ולא שלו, שנמצא ביד ימינו של י'. יתכן הדבר, שהרובה לא יהיה נהיר לו ולא דרוך, ויתכן ש-א' יצטרך לחפש את הנצרה, ואחרי כן, כשיירה, ימצא כי הרובה אינו טעון. «שטות», עלול אתה לומר. «הכיצד יהיה רובה לא טעון בשעת חירום?» ואולם צא ושאל את איש-הצבא הראשון אשר יקרה לך בדרכך, ויאמר לך מה תכופים המקרים האלה, — או אז תבין.

הבה נקוה כי י' הצליח להשתמש והמכה היתה קלה, נזק-אזט לרגע בלבד, וכי י' מוצא בעוד מועד את הדבר האחד אשר לאל ידו לעשות. עליו ללפות את א' סביב לברכיו ולהפילו ארצה. ואז סיכויים שוים לנאבקים.

2. א' עושה עוד משגה. עלול הוא לתפוס רובה, ובהחזיקו אותו בקנהו, כדרך שמניפים גרזן, יכה בו בראשו של י' — לכאורה, מעשה טבעי ויאה. ואולם אין לך מעשה מסוכן ונסכל מזה.

גניח שהרובה דרוך בשעה שהוא פוגע בראשו של י', שים נא לב לאיזה צד מכוון הקנה! בחון את הדבר בעצמך. מכוון הוא ישר אל בטנך. המנגנון של רובה-ציוד הוא עדין כל-כך, שכמעט תמיד בטוח הדבר, ששני הקנים יתנו אש. נמצא שאף-על-פי ש-י' המספן מחוסל הרי מצא גם א' את סופו העלוב.

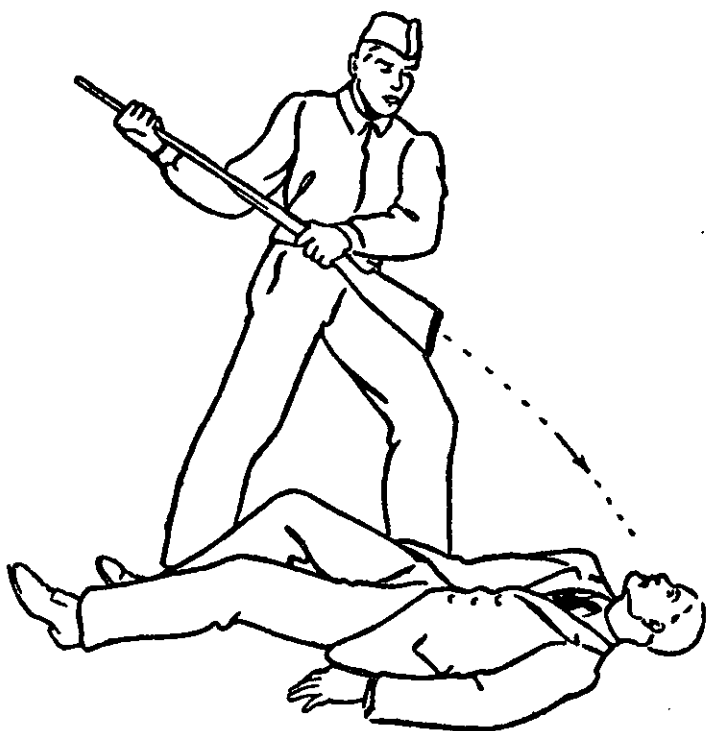
אז הרה. בהיאבקות מסוג זה, לעולם אסור לך להרוג את אויבך ביריה. הטעמים לכך הם ברורים למדי; אולי התח-מושת אשר עמך מצומצמת, וחס לך לבזוז אף כדור אחד. ואף זה טעם חשוב – יתכן שיריבך יש לו בן-לויה. יריה תחריד את בן-הלויה. יודע הוא כי נמצא מי במקום שממנו באה היריה. אין הוא יודע מה קרה, אבל הוא יתאמץ למצוא מהו, ואילו אתה אינך יודע כלל על מציאותו.

הדרך הנכונה היא להרוג בקת הרובה. החזק את הרובה בקנה ודחף את הקת הצדה אל גלגלתו של אויבך. אם ראשו מוטל ארצה יתנפץ כביצה ובעליו יזכה במות בטוח, ללא יסורים.

עד כאן תיארנו את אשר לא צריך להיעשות; עכשיו נעיין מהו הדבר הראוי לעשותו. המהלך הנכון הוא פשוט יותר. שום תקלה אינה באה, ואין מקום לרגעי-משבר שהמזל משתנה בהם חליפות.

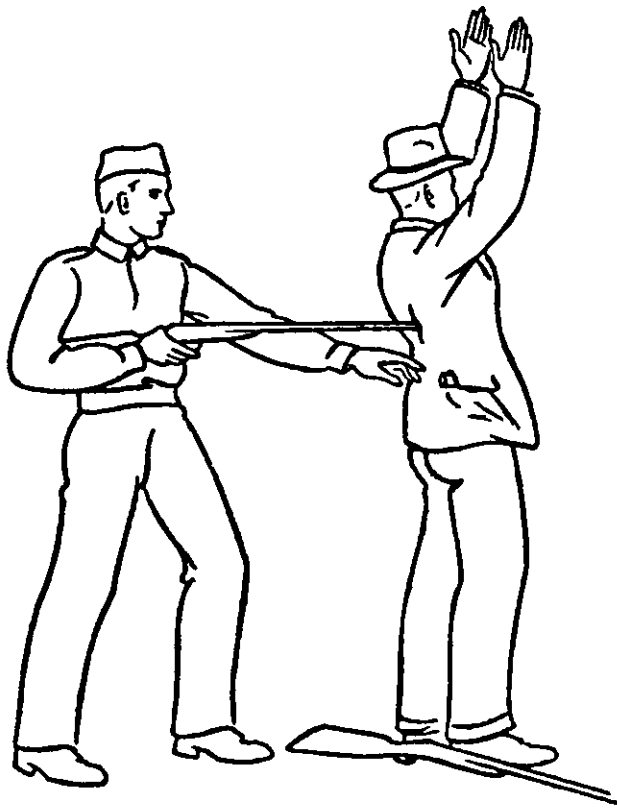
י' נתקל ב-א' ואומר לו: «השלך את הרובה ארצה». הרובה נופל. הפקודה הבאה היא: «הידים למעלה». אחרי כן: «הסתובב לאחור». ואחרי-כן: «צעד ארבעה צעדים קדימה».

אתה נטלת רובהו ממנו והוא אינו יכול לראות מה שאתה עושה. עליך לזכור כי לעולם אין אתה יכול להיות בטוח באיש המביט אליך: תשומת-לבך עלולה להתרפות לרגע – ואז מגיעה שעתו. שים איפוא אל לב.

את רובהו לקחת ממנו, אולם אין אתה יודע אם פרוק נשק הנהו. יתכן שאקדח בכיסו. על כן עליך להוסיף לחקור. התקרב לאחוריו והקרב את לוע רובך אל גבו באמצע, באופן שירגיש בו. אז תוכל להמשיך בחיפושים אצלו.

אז הרה. כלל פשוט זה נקוט תמיד בידך בשעה שלבדך אתה ועמך שבוי שאינו כפות: לעולם אל תפסיק את מגעך עמו. שמור על המגע, אם בעזרת ירך ואם בעזרת נשקך. דעתך עלולה להיות מוסחת על ידי מישהו, ידיד או אויב, הפורץ לו דרך בעד גדר מאחוריך. על כרחך אתה מציץ לראות, מה זה. והשבוי שלך יודע זאת, ואף בשעה שהוא עומד בגבו אליך, עלול הוא

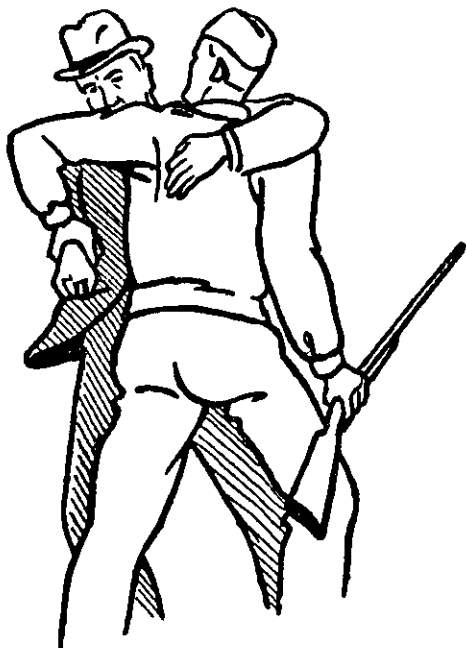
להסתובב בן רגע ולהשתער עליך. אם דרך הגדר בא אויב, הרי סופך עלול להיות מר. אולם אם אתה שומר על המגע עם האויב, והוא עושה פתאום תנועה, הרי אתה מרגיש בכך מיד, ואצבעוֹ תיך לוחצות על ההדק. אם אינו עושה כל תנועה, הסב אותו סביב, כדי לראות את גקודת הסכנה, והצץ מעל לכתפו, כשהוא משמש לך מגן.

שני אנשים מזוינים ברובים פוגשים אדם בעל אקדח.

בתיאור הבא – שני אנשים אשר רובים להם פוגשים אדם שאקדח בכיס־מעילו מימין. נחאר לנו סוכן אויב בבגדים אזרחיים, המתגנב ליד גדר וידו בכיס־מעילו הימני לופתת אקדח אבטומטי. פתאום הוא נתקל בשני אנשים מזוינים ברובים, אשר שמעו את קול תנועתו והם מחכים במנוחה. הוא יוצא מתוך מחסהו בטרם יראה אותם, ואין לו כל שהות להתחמק לאחור, בשעה שהשנים מכוונים רוביהם אליו. הוא מקבל פקודה להרים ידיו למעלה.

ושוב כדי להדגיש את אשר אין אתם צריכים לעשות ולהדגים את התוצאות האפשריות של הפעולה הבלתי נכונה, אני מתאר כאן ששני האנשים נכשלים במעשה בלתי־מחושב.

האויב שהרים ידיו עומד דומם, מביט אל שוביו ומחכה לשעת הכושר. יש לזכור כי אין דבר, אף המסוכן ביותר, שהמרגל לא יהיה מסוגל לאחוז בו; באשר אם יאסר – גורלו נחרץ. שני שוביו עומדים, בערך, זה בצד זה. גם עכשיו נקרא לאויב – א', לשזבה מצד ימין נקרא ראובן ולאשר משמאלו נקרא שמעון.

עתה צועד ראובן לפניו, לערוך חיפוש בבגדי א' ולקחת נשקו ממנו, בעוד ששמעון מכסה על חברו ברובהו. זואולם בשעה שראובן הולך לפניו כשהוא מחזיק את רובהו בימינו ונשען אל גופו של א' לרחבו, כדי לשים יד בכיס ימינו, הרי הוא מחפה במקצת על א' מפני שמעון. עתה הגיעה שעתו של א': הוא מטיל את שמאלו על כתפו של ראובן ולופת אותו, ושולח ימינו אל האקדח אשר בכיסו. לפי שהאקדח האבטומטי יש לו מספר כדורים רב למדי נדון שמעון ליהרג בשעה שהוא בא לעזרת ראובן, אחרי כן יורה א' בראובן הנאבק עמו.

אם ראובן מחזיק את רובהו ביד שמאלו תהא עמידתו עוד יותר גרועה, כי במקרה זה יהא אנוס עוד יותר להשען למלוא רחבו של א' כדי להגיע אל הכיס הדרוש, ויד ימינו

תהיה תפוסה בין שני הגופים, יד שמאלו תהיה ללא הועיל עד אם ישליך את רובהו שאין הוא יכול להשתמש בו.

שוב איפוא נהפך הגלגל אחורנית, וגרמה לכך, בפשטות, איולתם של ראובן ושמעון ועוז החלטתו של א'.

עכשיו נראה-נא מה צריכים היו ראובן ושמעון לעשות.
משהרגישו באיש מיד עליהם להפרד, אם עדיין לא עשו זאת. אם הם סמוכים זה לזה וידו של א' לופתת את האקדח האבטומטי בכיס, עלול הוא להסתכן וללחוץ על הֶדֶק במהירות פעמיים בזה אחר זה כשהוא נופל ארצה, מתוך תקווה שיפגע באחד מהם או גם בשניהם. אך אם ראובן ושמעון מובדלים יוכל אולי לפגוע באחד מהם, אבל בשניהם לא יוכל לפגוע, כי לשם כך עליו להסתובב, וכל חלק של שניה בא כאן בחשבון.
משנפרדו ראובן ושמעון לצדדין ייטיבו לעשות אם יסכו את א' לאחור, שאז אפשר יהיה לערוך אצלו חיפוש בלי קושי.

אם לא עשו כך, אזי צריך ראובן אשר מימין לעמוד במקומו ושמעון יכול לגשת אל כיס הימין בהשאירו לראובן קראש פנוי. לאחר שלקח שמעון את האקדח ירצה לגשת אל הכיס השני. והנה אם שמעון ילך לרחבו של א' שוב יהיה א' מוגן מפני ראובן, והוא ינסה להאבק, ביחוד אם יש עמו פגיון – נשק חביב כיום לא רק על האיטלקים כי אם גם על הגרמנים. על שמעון להמנע מזאת. הדרך הטובה ביותר היא לעמוד ולהסב את האסיר לאחור. לעולם תסב פניו מנגד עיניך ולא כלפיך: צד פניו הוא המסוכן בשבילך. בשעה שגבו מופנה אליך לא יוכל להרגיש כי תשומת-לבך רפתה. הַמְשֵׁךְ בחיפוש כשגבו מופנה אליך. תחילה בכיס שמאלו, ששם מחזיקים כרגיל תחמושת מילואים; אתריכן תבדוק בבתי-שחיו, – מקום חביב על הגנגסטרים האמריקנים להחזיק שם את אקדוחם. אחרי כן תחפש בכיס-הירך, ואגב כך תמשש כל חגורה שפגיון עלול להיות מחובר אליה. לבסוף תמשש את החלק העליון של ירכיו גם מבחוץ וגם למעלה מבפנים, בחוֹמָשׁ. הכרתי קצין במלחמת הבורים שהיה נושא תמיד אקדח קטן בחלק הפנימי של ירכיו. הוא נלקח בשבי על ידי בורי לבוש סחבות שפקד עליו להסיר את מעילו ואחרי כן צוה עליו לפשוט את מכנסי-הרכיבה. הקצין התחיל למלא את הפקודה, אבל בעודנו מעמיד פנים כמסיר את מכנסיו הוציא את אקדוחו פתאום. הוא המית ביריה את הבורי, התלבש שנית והסתלק ברכבו על סוס-הפוני של הבורי. וכדי לעשות את המלאכה שלמה – יש למשש גם סביב החלק העליון של נעלי השבוי. זהו מקום נוח לשאת בו פגיון, כדרך שהאיש הסקוטי נושא את סכיניו בגרבו. בשעת האבקות, גם אם ידיך צמודות אל צדך, יכול אתה להרים רגלך ולקחת את סכינך, מבלי שידע יריבך מה אתה אומר לעשות.

חושד אתה באדם כי יש לו אקדח ורוצה אתה לפרוק נשקו מעליו.

הסיטואציה כאן דומה לזו של האיש עם הרובה, אלא שכאן עלול האיש החשוד להחזיק ידו בכיסו בלפתו אקדוחו. אם אפשר, הכנס במארב והתבונן בו היטב אל אשר יבקש לעשות. אם הוא בולש סביב, מתגנב או מתחבא, הזדיין באור-ך-רוח. אין כאן מקום לחפזון. אם יכול אתה לפעול מבלי שירגישו בך, הטל צרור-אבן אל איזו גדר סמוכה וראה את הרושם שעשה עליו הרעש. עליך לנסות ולהיות בטוח בחשדך, שאם אתה קורא אליו לעצור והוא מהסס משאת ידיו למעלה, עליך לפתוח מיד באש. עליך לזכור כי יכול הוא ללחוץ על הֶדֶק האקדח ולירות בך מתוך כיסו. הרי זו מלחמת איש איש מכם לנפשו. על כן בחר לך את המחסה הטוב ביותר ככל אשר תוכל והתקדם באטיות יתרה, בהתבוננך בו כל הזמן. אם קרוב אתה לתעלה, שכב בין העשב או בין צמחים גבוהים, ורק ראשך תשא להביט. בטרם תקרא לו לעצור תגהו לבוא למקום גלוי, אל מחוץ לכל גדר או בנין, שאם לא כן עלול הוא להתחמק מעיניך בטרם תוכל לפגוע בו, ביחוד אם אין אתה קלע טוב. אם הוא מוציא ידיו מכיסו – הרי השעה לקרוא אליו.

הקריאה צריכה להיות בקול רם: «הידיים למעלה». אם אינו מציית מיד, עליך לירות. אם הוא נשמע, אל תזוז ממקומך אלא תאמר: «הסב פניך לאחור ואל תביט, פן אירה בך». אז לא יוכל לירות בקומך. אם הוא קרוב לאיזו גדר או לבנין טוב תעשה אם תכריחהו לצעוד כמה

צעדים קדימה בטרם תצוה עליו להסתובב לאחור. כי אם במרחק מה משם יש לו בן-לויה, רצוי שלא יראה בן-לויתו את המתרחש.

אם ראית את האיש מאותת, הרי חשוב לך שיצעד קדימה וימצא מחוץ לשדה-ראייתו של בן-לויה שלו, ועליך לפעול במהירות. אתה פוסע לפניו ודוחף את קנה רובך לאמצע גבו ופורק מעליו את נשקו, כמתואר לעיל.

אם ראית אותו מאותת, שאל אותו אם לבדו הנהו. או תדע אם הוא משקר.

איך תנהג במבקר חשוד בתחנת-המשמר.

אם מישהו המבקר בתחנת-המשמר נראה חשוד בעיניך, תהא זו שטות לעזוב את האיש בחדר לבדו ולצאת החוצה בלויית איש אחר מכיתתך על מנת למסור לו את חשדך, אף אם הדבר ניתן להיעשות בלי לעורר שימת-לב. גם אם בתחנה נמצאים אנשים רבים מן הכיתה, אין אתה צריך לצאת אם החשד נתעורר בך לבדך. אם אתה מוצא יסוד לחשדיך, תהא זו שטות לסכן. יש לערוך מיד חיפוש אצל החשוד. איך ניתן הדבר לעשותו בבטחון, מתוך גרימת אי-נעימות פחותה ככל האפשר?

לשם מקרים כאלה נחוץ שכל כיחה וכיתה יהיה לה איזה משפט מוסכם, אשר אותו ישמיע החייל שנתעוררו חשדים בלבו, על מנת לעורר את תשומת-לב חבריו. יכול זה להיות משפט מעין «הראה מי מכם הבוקר את הקשת בשמים?» אבל טוב מזה משפט, אשר ישמש אמתלה לגשת אל כנת-הרובים. כגון למשל, «ג'והן, האם ניקית את הרובה שלך?» ג'והן קם ממקומו, באמרו מבלי-משים: «לא, אבל רוצה אני לבקרתו». הוא מסיר את רובהו מעל הכנה ונגש לצדך. משפט זה ראוי לשנותו מזמן לזמן ולעולם אסור לפרסמו ברבים.

יש שהזר אינו לבדו, פעמים הם שנים או יותר. במקרה זה צריכים שאר חברי המשמר לאחוז את רוביהם או לתפוס עמדות מתאימות. כל זה יכול להיעשות בשקט, במהירות ובהצלחה. כל תנועה של האורחים החשודים, כגון תנועת היד אל כיס המעיל, צריכה להעצר מיד. אז יכול אתה לאמור באדיבות למדי כי רוצה אתה לחפש בכליו של הזר, ולערוך את החיפוש. «ג'והן» צריך לעמוד בסמוך לך כשרובהו בידו.

היאבקות עם זר בתחנת-המשמר.

מתוך האמור לעיל אנו באים לעיין במקרה של היאבקות או של תגרה בתחנת-המשמר, ומה יש לעשות אז. אם הדבר בא כהמשך למתואר לעיל, הרי הכל מוזהרים על האפשרות של הצרה ועומדים מוכנים לה. והנה יש לשים לב, שבתגרה-מקרוב, ביחוד אם היא מתרחשת בתוך בית, עליך להמנע ככל האפשר מירות ברובה. בשעה ששני אנשים חובקים זה את זה בהיאבקות צמודה אין לך דבר מסוכן או ממתן אש ברובה. בטוח קצר פועלת ירית רובה-הצייד כאילו היה הקלע עשוי כדור אחד שלם והוא יחדור דרך גופו של האויב ויפצע את זרוע חברך, רגלו או גופו, מעברו השני. ואולם הרובה ביד איש אשר לומד להשתמש בו הוא נשק כבד-משקל והוא מועיל גם כשאין לו כידון בקצהו. תקע אותו בבטנו של איש והוא יפילהו מיד. בשעת תגרה יש להטיל אותו בצלעות התחתונות בכל הכוח האפשרי. צלע אחת או שתיים תשברנה וכל הנשימה תפלט מן הגוף. אין הבדל רב בדבר אם משתמשים בקצה זה או זה של הרובה.

יש עוד טעם להמנע מיריה. יתכן שיש לו לזר שותפים בחוץ, המחכים לאות, ולקול היריה יחושו לעזרה.

שאלת השותפים צפה ועולה תמיד בשעה שאנו עוסקים באיש הסור החמשי, זאת עליך לזכור ולהתכונן לכך.

הטיפול בשבוי.

לעולם חייב כל איש ב«משמר הארץ» לזכור כי יש שני סוגים שונים של שבויים. הסוג הראשון הוא החייל הגרמני שנלקח בשבי בארץ הזאת. הוא יודע שינהגו בו לפי מנהגי הכבוד של המלחמה. אולי יכנע לגורלו, בדעתו שהאפשרויות להמלט לארצו הן מועטות. יש רק הנחה אחת יוצאת מכלל זה, והיא שהאיש נשלח על ידי יחידה של צבאותיו הוא, והוא יודע היכן הם; במקרה זה עלול הוא להעזיז ולברוח כדי להצטרף אליהם, על אף הסכנה ליהרג. משום כך אין להרשות לו שום הקלות.

הסוג השני של שבוי הוא החייל המתחפש או איש הטור החמשי. הרי זה מרגל. כל אדם יודע מה סופו של מרגל שנתפס. על כן יבקש לו כל אפשרות שהיא לבריחה, ולו גם תהא זו מסוכנת ביותר. דרך הבריחה הבטוחה והטובה ביותר בשבילו היא להרוג את שובהו. על ידי כך הוא מבטל את העדות, זוכה בנשק, דוחה או מונע את הרדיפה. יקבע הדבר היטב במוחו של כל איש ב«משמר הארץ», שחיילים שבויים הם בדרך כלל אנשים שאין לבטוח בהם, ואילו מרגלים שבויים הם מסוכנים מאוד, כי עליהם לנסות להרגך בשביל להמלט על נפשם.

משנשבה השבוי, ונערך חיפוש אצלו, והוא פורק מנשקו, יש להביאו אל שלטונות המשטרה או הצבא הקרובים ביותר. יש לערוך בעוד מועד דין וחשבון מלא, ובכתב, אם יש נחיצות בכך, באשר השובה עלול להפצע אחרי-כן או ליהרג ולא יוכל למסור עדותו. והנה כמה הערות המכוונות לשני סוגי השבויים.

כשמשלחים שבוי למסרו בידי השלטונות, יש לשלחו תמיד בלויט שני אנשים מזוינים. הדבר חשוב, שעל ידי כך מתמעטת אפשרות הבריחה. בפרשות דרכים, ליד שערים, פרצות או בקרני-זוויות יכול אחד המלואים לתור לפנים ולראות אם אין כל תקלה בדרך, ואותו זמן נותן השני את תשומת-לבו לשבוי. יש חשש שמא נמצאים אויבים אחרים בקרבת מקום.

אם אתה תופס שבוי ופורק נשקו מעליו, ולכרך אתה, צו עליו כי יצעד כעשרה צעדים לפניך והזהירהו כי יביט אך ממולו, בלי להציץ לצדדין או לאחור. אם אינו מבין אנגלית יש דרכים שונות להסביר לו את חפצך על ידי רמזים ואיומים.

נקל הדבר להוליך שבוי בדרך המלך. אולם נגיה כי נתפס בשדה. הרי זה ענין מורכב יותר, כי עתה עליך לקחת אותו אל אחת הדרכים או אל שביל ולהוליכו דרך שער, או על פני מדרגות, או דרך פרצה. אם נתפס בתוך בית או באסם תצטרך להעבירו בפתח הדלת. כל אלה הם מקומות מועדים לסכנה – גם מצדו של השבוי וגם מתוך שאין אתה יודע מה אורב לך מאחורי המעצורים האמורים. בכל מקום עלולים להמצא אויבים אחרים.

השער. צו על השבוי לפתוח את השער לרוחה, לעבור בו ישר ולעצור. «עצור» – תרגומו אחד באנגלית ובגרמנית: «Halt», אל תאמר לו לפנות לימין או לשמאל, באשר אז יוכל לראות כי תשומת לבך נתונה לסגירת השער. אם אינו יכול לפתוח את השער, אם משום שהוא מבקש לו תואנה ואם משום שהשער נעול – ראה, הזהר! הרי זה אפשרי מאוד שסבלנותך תפקע למראה שהיותיו ותתקרב אליו לעזור לו. חלילה לך מעשות כך. הן לזאת הוא שואף. צו עליו לעבור מעל לשער ולעמוד בגבו אליך כבראשונה. אז תבדוק את בריחי השער ותדע אם הוא חובל תחבולות. אם השער נעול, טפס ועבור גם אתה.

הפרצה. עליו לעבור את הפרצה ראשון וללכת ישר לפנים אל הדרך או אל השדה. הזהר שלא יברח משדה ראייתך מעבר לגדר למטה. אחרי-כן תעבור אתה את הפרצה. אבל היה מוכן: יתכן שתהיה אנוס להתכופף מאד כדי לעבור.

הדלת. בעיה קשה היא להעביר את השבוי בפתחה של דלת. כאן עליך להיות קרוב אליו

מאד. אם הדלת נפתחת ממך וחוצה, אין כל רע. אולם אם הדלת נפתחת ממך ופנימה, כי אז עליך להזהר. כי אם השבוי יפתח אותה, הרי הוא עלול להטילה לעבר פניך מאחוריו ולנעול אותה. ועד שאתה תפתחנה הרי הוא עלול להיות מעבר לפינה ולהתחמק. כן יכול הוא לחכות לך, בשעה שאתה נחפז לעקוף את הפינה, ולחסל אותך במהלומת-יד. על-כן עליך לגשת במקרה זה קרוב למדי, כדי להחזיק בדלת ברגלך; או שאתה מעמיד אותו מן הצד ופותח את הדלת בעצמך. לעולם עליך לעשות עיקוף רחב מסביב לפינה, ברדפך אחרי שבוי.

אז הרהר. אנשים אנגלים נוטים לחשוב, כי מאחר שאדם הוא «במורד», אפשר לקבוע יחסי-ידידות אתו; הגרמני יש לו מושגים אחרים בנידון זה.

על כן:

אל תציע סיגריות.

אל תכנס עמו בשום שיחה, אף על נושא שגור ביותר, כגון אם ישאלך: «לאן יש בדעתך

להביאני?»

אל תרשה לו בשום פנים לנסות ולנהוג עמך כל מנהגי ידידות, כגון לעזור לך לעבור את השער, להשיט יד אליך על מדרגת הגדר, או להטות קוצים לאחור בעברך פרצה. אם יחזיק בידך, הרי אתה מפורק מנשקך; הרובה שלך נתון ביד האחרת ואין אתה יכול להשתמש בו, ויד אחת של חפשיית! אל תלך מקרוב אליו אם יכול אתה להמנע מזה. הדבר פשוט הרבה יותר אם יש עמך אקדה, כלומר נשק שיש לפעול בו ביד אחת. אולם זכור תזכור את האזהרה הקודמת בנוגע לגישה קרובה אל אויב, כשרובה בידך.

אם לקחת אקדוחו ממנו, אל תסמוך על הנשק הזה אם טיפוסו אינו נהיר לך. יתכן שהוא בלום על ידי נצרתו ולא יתן אש בשעה שתלחץ על ההדק.

חיפוש אצל שבוי.

בערכך חיפוש אצל אדם החשוד בפעולות הסור החמשי, יש להתחקות אל תכונתו האמתית של האיש.

יש לבדוק בכליו מיד, בטרם יבער משהו.

יש לשמור על פנקסים ומכתבים: אפשר יש שם ידיעות על סוכנים אחרים.

יש להשוות את השם שהוא קורא לעצמו לשם הרשום על הלכנים שלו. בדוק את סימן החייט על בגדיו וכפתוריו.

האם ממחטתו גדולה באופן בלתי שכיח? האם יש לו כמה ממחטות מגוונות? אם כן, הרי

הן משמשות לו אל נכון לאיתות. האם גונים שונים לזוגיות הפנס אשר בידו?

אין לטפל בקופסות של פח. יתכן שאלו הם מוקשי-«בובה». התפוצצותם תסייע לבריחת

השבוי. גרמנים מחבבים צעצועים כאלה.

יש לבדוק בבטנת בגדיו, אולי יש שם ניירות. שים לב אם לובש הוא שני זוגות גרביים.

בין שתי הסוליות – מקום נוח לשאת בו ניירות.

כל דבר יש לקשור ולמסור ליד השלטונות.

אל פשעי הפתקנות והבגידה יש להוסיף עוד את הבטחון העצמי הנפרז
המביא לידי רשול והנחקה; אף הוא נמנה בין הפשעים הקשים ביותר של
ימי-מלחמה.

וינסטון צ'רצ'יל

צִיד טַנְקִים*

בעוד שבמלחמה הקודמת מקובל היה לחשוב כי יחידה צבאית בפעולתה אין מצב מסוכן בשבילה יותר מאשר בהיותה מוקפת ומנותקת, הרי כיום מאומנות היחידות לפעולה בבדידות, כשהן מוקפות לגמרי על ידי האויב, כאילו היה זה ארхан הנורמלי בקרב. הגרמנים הקימו ואימנו יחידות ממוכנות מיוחדות, אשר תפקידן הוא לחדור עמוק-עמוק מאחורי אזור הקרב העיקרי, ולהוגיע ולפרוע את העורף של מתנגדיהם. כרגיל מורכבות יחידות כאלה משלושה טנקים בינונים, ועוד רביעי עמם, שבחיצוניותו הוא דומה בדיוק לשאר שלושת הטנקים, ולאמתו של דבר הרי הוא מיכל-נפט. על אלה נוספים כארבעים חיילים רגלים, הנוסעים במכוניות משורינות, מסוג המרכבים הבריטיים נושאי-מקלעי-ברן. היחידה פועלת בכוחותיה בלבד, ובמובן ידוע היא עצמאית. יש לה רופא משלה, שירות של עזרה ראשונה, מטבח וכו'. נוסף לכך מצורף אליה מטוס-מפציץ קל, הנתון לפקודתה באופן מתמיד והוא משמש את היחידה לכל התפקידים הכלליים – להפצצת-צלילה, לתצפית, לסיוור ולזריעת-אש במכונות-יריה. בשעת הצורך יכול מפקד היחידה הזאת לתת את פקודותיו באלחוט מתוך המטוס. תפקידן של יחידות כאלה הוא להציק לשונא מבלי לבוא לידי התנגשות-מישרין עם שום גוף שוה להן בכוחו. שאיפתן היא להשתמט מכל התקפה חזקה. הן רודפות אחרי האויב בנסיגתו ופוגעות בעמדות סטטיות. בלילה יתכנסו הטנקים ומכוניות החיילים הרגלים, על הרוב, לתוך יער או לאיזה מחסה מתאים אחר, מה שהגרמנים קוראים בשם „לָגֶר“ (חניה), כדרך שהמתישבים האמריקנים היו מסדרים את קרונותיהם המכוסים, בשביל לעמוד בפני ההתקפות של האינדיאנים האדומים. משום כך יש לאמן את יחידות משמר-הארץ לפעולות-לילה, שתהיינה מסוגלות יפה להשמיד את ה„לגרים“ הגרמנים האלה אם ימצאו בסביבתן. הנשק האנטי-טנקי הפעיל ביותר, שיש סיכויים לצייד בו את משמר הארץ הם שני סוגים של פצצות אנטי-טנקיות כבדות: האחת היא בצורת כדור שידית שחורה לה, משקלה כשלוש ליטרות**, ופעולתה משתהית כדי שבע שניות; השניה היא בצורת גליל גדול בן 4½ ליטרות, הבא לידי התפוצצות בשעת הפגיעה. כל אחת משתי הפצצות האלה מספיקות בשביל להוציא טנק גרמני בינוני מפעולה. כזו כן זו ניתנת להזרק בידי איש רגיל ממרחק של חמשה-עשר ועד עשרים מטר. כמעט תמיד ישליכנה האיש מאחרי איזה מחסה – תעלה, קיר, או גזע של עץ. בכל אופן יקפיד ביותר לנפול אפים ארצה בו ברגע שהפצצה תעזוב את ידו. אסור לו בשום פנים לשאת עינים ולראות אם הצליח לפגוע פגיעה ישירה, או החטיא את המטרה. כי אם יעשה כך הרי הוא נתון בסכנה גדולה ליהרג ברסיסי הפצצה שלו גופא.

כדי להצליח בהריסת טנקים המתקדמים להתקפה, – לא בשעת חנייתם בלילה – יש לזכור, ראשית כל, שהטנק איננו מכונה אוטומטית. כוחו ככוח האנשים אשר בתוכו, ולא יותר מזה. מפקד פלוגה בפלנדריה קיבל פקודה לסגת

* טרף מהוך הספר: "Home Guard For Victory". רשימה אחרת של נושא זה הובאה במערכות-ז',

עמוד 56. – המערכות.

** 1 ליטרה = 453,5 גרם.

עם יחידתו מתוך כפר. היתה שם כמות הגונה של חמרים מועילים, וכדי להוציאם מן המקום נחוצה היתה שהות של חמשה־עשר עד עשרים רגע. אבל לקראתם התקדמו טנקים של האויב, שנמצאו רק במרחק של כמה מאות מטרים מן המקום והם נישאו במהירות של ששים קילומטר לשעה. המפקד חש למטבח ולקח מן המדף חמש צלחות לבנות של מרק. את הצלחות האלה הניח בצורה סימטרית לרחבה של הדרך. משראה הטנק הראשון את חמשת הכלים הלבנים האלה נעצר ברעם של מעצורים וזחלים, והחליק חציו מן הכביש.

הנהג של הטנק נאלץ היה לשקול בדעתו, אם אין הצלחות האלה מוקשים, שהוטלו במהירות יתרה עד כי לא היתה שהות להסוותם. אפשר שאחרי כן הבין כי לא יתכן שמוקש יהיה צבוע לבן; אולם מכיון שהכלים האלה בולטים כל כך, הרי ודאי יש איזו כוונה בדבר. אל נכון נצנצה בו פתאום מחשבה, שהכלים הללו מוטלים פה כדי לשמש סימן לארטילריה – מי יודע, אפשר שבה בשעה שיגיע לנקודה זו עתיד הוא להתכבד בריכוז ארטילרי איום ביותר, המכוון כנגד שורת הטנקים שלו. על כל פנים בדבר אחד בטוח היה, שאין זה כדאי לו להסתכן ולהוסיף להתקדם. והוא זו לאחור. הטנקים הבאים בעקבותיו קיבלו פקודה לעשות כמוהו. הם פנו בתנועת־עקיפין רחבה מסביב לצלחות המרק שבדרך, ולבסוף עברו את העמדה בפיגור של מחצית השעה. בינתיים הוצאנו את כל החמרים שאמרנו להציל והזמן היה מספיק לכך למדי.

מעין המקרה הזה קרה כמה פעמים בספרד. כך, למשל, בכפר אחד נתלו שלוש שמיכות, בהדקים של כביסה, על גבי חבל מתוח לרחבה של הדרך. במקרה זה היו האיטלקים המתקיפים. הם לא יכלו לראות את אשר לפניהם, ושלושה טנקים קלים פתחו באש ממכונות־היריה שלהם לעומת השמיכות, משך חמש דקות. ואולם שמיכה שיש בה חורים רבים עדיין שמיכה היא. אחרי זמן־מה נסוגו הטנקים כדי מחצית המיל. אך אין זאת כי פגשו קצין שציוה עליהם להתקדם. הוא פקד עליהם לפתוח באש התותחים שלהם. נוספה תגבורת לקבוצת הטנקים, בכמות של עוד שלושה טנקים בינונים. היחידה כולה בת ששת הטנקים התקדמה לקראת השמיכות הפרומות ובמשך עשר דקות שילחה בהן אש מתוך כל כלי־תותחיהן. עד הרגע שהחבל ניתק היתה, כמובן, שהות למגינים לסדר את כוחותיהם מחדש ולאחוז בצעדים הדרושים כדי לבלום את ההתקדמות.

יש עוד דרך אחרת לציד טנקים, והיא צירוף של התקפה על הפסיכולוגיה של נהג הטנק עם התקפה על צפוי־השריון שלו. תוקעים פסי־ברזל המזדקרים מתוך האדמה, מה שקורין „ערוגה של אספרגוס“, בצורה שמראה מסוכן לה. את ה„ערוגה“ קובעים לרוחב הדרך ומושכים אותה במדה הגונה אל מחוץ לכביש משני עבריו. יש שבצד הדרך נמצאת קבוצה של עצים גמוכים, ואין שמים ביניהם את מוטי־הברזל. נהג הטנק של האויב רואה את המוטות ומחייך „לבטלנותם“ של המתגוננים, שלא היה להם שכל להסוותם. הוא נוטה מן הדרך הראשית ושם לב שבין העצים הקטנים לא נקבעו מוטות. אולם הבוז שלו לחוסר־דעתו של האויב שלא תפס כי טנק בינוני רגיל יוכל על נקלה להפיל לארץ את העצים האלה, מתנפץ עד מהרה מחמת המוקשים המונחים בין העצים.

דרך טובה לעצור טנק, כדי שיהיה נתון על נקלה לפגיעת האיש המטיל בו את הרימון מתוך בור מוסתר וסמוך, הנה – למתוח כבל־פלדה בן 6 ס"מ בזווית לרחבה של הדרך אשר בה עלול הטנק לבוא. מרתקים את הכבל אל

שני עצים בגובה 1 1/2 מטר בערך מן הקרקע ונותנים לו לצנוח כדי 1/4 מטר מן הקרקע באמצע הדרך. מעצור זה מהוה צירוף מוצלח כל כך של חוזק וגמישות, שדי בכך בשביל לעכב טנק הבא לקראתו.

אם כי יש אשר תחבולות פסיכולוגיות כוחן יפה מאוד, יהא זה משגה לסמוך על כל שיטה פסיבית בהתנגדות לטנקים. כלי הנשק האפקטיביים ביותר הם התותחים האנטי-טנקיים הכבדים והבינוניים, ואולם הדבר המעשי ביותר בשביל שמר הארץ הוא ללמוד בעיקר להשתמש בפצצות אנטי-טנקיות של-יד, שאפשר להשליכן אל הטנק מתוך חפירה צרה של איש אחד, בשעה שהטנק עובר על פניה וממנה והלאה. אף רוב הטנקים הגרמניים החדשים ביותר הם עורים מאחוריהם כדי 75 אחוז. על כן כדאי להשתדל תמיד „לכבדם“ מאחור. יש להניח כי הטנק המודרני משקיף החוצה בעד שני פריסקופים הצופים רוב הזמן לפנים. אמנם אפשר להטות את הפריסקופים לאחור, אולם גם אז יהא שדה ראיתו לאחור מוגבל מאוד. כן אין להניח שהטנק יתקדם לפנים בו בזמן שהוא צופה לאחור.

אם שני הפריסקופים יהרסו, למשל, באש מכונת-יריה, יכניס נהג הטנק מול עיניו שמשת-זכוכית עבה מאוד העומדת בפני כדורי 303*. אם זו נחבלת הרי היא פוקעת ונשרטת ונעשית אטומה. במקומה אפשר להכניס אז שמשת-מלאי. אם גם זו נחבלת אפשר לתלות לוח של פלדה ובו ששה צהרים קטנים מאוד. כל האפשרויות השונות הללו גורמות, שקשה ומסוכן ביותר להתקיף טנק מפנים בטוח הקצר הדרוש כדי להטיל פצצה.

הקוקטיל-של-מולוטוב המפורסם** מתאים ביותר לפעולה נגד טנקים בני תשעה טונים וקלים מהם, שיש לשער כי האויב יהיה מסוגל להורידם במטוסים. אם כי הטנק המודרני מוגן יפה מפני כלי-נשק אנטי-טנקיים אחרונים שבאחרונים, יש לזכור היטב את האנשים אשר בפנים הטנק, שהם עלולים להטרד מאוד-מאוד אף על ידי כדורים המתחבטים בשריונם ומכריחים אותם לנסוע באשנבים ותריסים מוגפים. אף אם צורת ההתנגדות לטנק היא פשוטה ביותר ונראית כחסרת-ממש, עלולה היא להיות מסוכנת לאנשים אשר מבפנים. כך, למשל, כדור של רובה-ציד רגיל, שנקלע לשמשה המחוסנת מפני כדורים, עלול לטשטש את הזכוכית ולאלץ את נהג הטנק להשתמש בשמשת-המלאי. אם גם זו טושטשה והפריסקופים נהרסו, יהיה אנוס להשקיף בעד הנקבים הקטנים בלוח-הפלדה, והרי זה מצמצם את שדה ראיתו בצורה מיגעת ומגדיל את אפשרות-הפגיעה בטנק. על כן, זה הכלל: מוטב להשתמש באיזו צורת התקפה שהיא מאשר לא לעשות מאומה.

* 0.303 אינטש הוא הקליבר של רובה השרות הבריטי, המקלע ומכונות-יריה של חיל-הרגלים. — המערכת.

** ראה מערכות-ז', עמוד 58. — המערכת.

איש חיל הרגלים צריך להפיק תועלת מלקחי המלחמה הפרטיזנית, למען ידע לפתח בקרב את חוש-התחבולה ואת הפשרון לנצל את פני הקרקע — סגולותיו של לוחם הנרילה.

קפטן לידל הרט

כוחות-סער קלים

המלחמה המודרנית, שהנהיגה ציוד כבד מאוד, הביאה מתוך כך לידי הכרח בצבאות קלים מיוחדים. המאמר הניתן בזה דן בענין מנקודת ראות של «חיל צבא-הים» אשר לצי ארצות-הברית, זה צבא הדסנטיס האמריקאי המיועד גם להגנת איים. ואולם פלוגות-מחץ כאלה דרושות לעתים קרובות גם לפעולות יבשה טהורות, ביחוד במלחמות פרטיזניות ו«קולוניאליות-למחצה». המאמר לקוח מתוך הירחון האמריקני: "Marine Corps Gazette"

בין הכרכים הרבים שנכתבו על אודות עלית צבאות בני-הברית על גליפולי (בימי המלחמה הקודמת) אתה מוצא ידיעה פשוטה אחת וזו לשונה: «קצת מגלי החלוק של הצבא, בלא ציוד, מלבד נשק-אש, לבושים כותנות בלבד, טיפסו ועלו ברמות בקלות וזריזות».

הערה זו על הפעולה בגליפולי מכוונת לעליה בהֶלֶס, אשר חופה צר וטרשי, והקרקע מן החוף והלאה תלול וקשה לעבור בו. האם היתה זו מלכתחילה כונת המפקד או המפקדים בפרק-עליה זה להפוך את חייליהם לחיל-רגלים «קל-תנועה», כדי להקל עליהם את העליה הקשה ואת המעבר על פני שטח-הטרשים? או אולי בא הדבר מתוך התחשבות בהשפעת מזג-האוויר החם על הצבא? יתכן שלא נדע זאת לעולם. אף-על-פי-כן אפשר ללמוד לקח מסוים מתוך פעולת הצבא במקרה זה. החיילים שלא היו כבולים על ידי הציוד הכבד עלו בחוף קשה וגילו מהירות-תנועה בלתי צפויה כלל על פני קרקע תלול וטרשי ביותר.

כלום היה צבא זה עובר אותו השטח באותה המהירות והקלות, לו היה נושא עמו ילקוטים, מנות-ציידה וכלי-חפירה? התשובה הברורה היא: לא. משחק הרגבי לא יצא למישחק בכדור-סל כשהוא נעול נעליים מסומרות, לבוש מכנסים מרופדים, עוטה ריפודי-כתפים וחבוש מצנפת. הוא מקל על ציודו, כדי שיוכל לשחק במשחק מהיר, שונה לגמרי ממשחק הרגבי. הפרקים הראשונים בפעולת עליה בחוף אף הם שונים לגמרי ממעשה-המלחמה הרגיל ביבשה, כהבדל שבין כדור-סל לרגבי. פעולות עליה-בחוף נחשבות כתעודה מיוחדת. פיתחנו, ועדיין מוסיפים אנו לפתח ציוד מיוחד לתפקיד זה. אבל שאלה היא, אם פיתחנו טיפוס מיוחד של חיילים, או סוג מיוחד של טקטיקה לפעולות כאלה?

אנו מאמנים את צבא חיל-הרגלים המיועד לעליה בחוף בתנועת שיוט אל היבשה ובעליה על החוף (כידוע קיים מעין «מיצר» מסוכן בחוף כשמתקיפים חוף מוגן, והרי זה כאיבוד לדעת לצבא ולציודו, אם אין משתלטים עליו במהרה). את תכנית-האימון הזאת אנו מגשימים בחייל הרגלי הרגיל, אותו חייל-רגלי ממש, כפי שהיה זה בימי מלחמת העולם הראשונה. הוא מצויד בציוד הכבד הרגיל של חיל-הרגלים. מיד אחריו, בסמוך, ולעתים אף עמו ממש, באות מכונות-יריה כבדות, שקשה להעלותן אל החוף ולהפעילן במהירות.

הרי זה אותו סוג חיל-רגלים שאומן וציוד למסעות ארוכים, הדואג בעצמו להקמת מחנהו, ובמידה מסוימת הרי הוא גם נושא בעצמו את האספקה שלו. והנה אנו דורשים מחייל-רגלי זה, הכורע תחת משאו, למלא את התפקיד הקשה של גלי-השתערוט העולים אל החוף. משקל ציוד אחד לחייל, בין שהנהו בריה

חזקה גרומה, 90 קילו משקלה, ובין שהנהו „צלופח“ דל בן 60 קילו. „שותת מים כולו“ (וכן יהיה אל נכון) בעלותו ליבשה. נתון לאש האויב, עליו לרדת מעל סירה לתוך משברי הים ולהגיע לחוף – קצת בהליכה, קצת בשחיה; פעמים עליו לפרוץ או לעבור מחסומים טבעיים או עשויים ביד אדם. כשהוא מגיע לחוף גופא, הרי הוא מוצא שם על הרוב חול כבד או אדמת-טרשים, ואחרי זה עלול להיות שטח מבוחר קשה למעבר. כך עליו לעבור את כל הנסיונות הללו, וכשהוא מגיע לסופם עליו להלחם. ענין קשה? – ודאי שכן הוא. והאם לא היה מתגלה כלוחם טוב יותר לו הקלנו מעליו את משאו האישי, כדי שיהיה לו חופש-תנועה גדול יותר, – לו השארנו לו קצת מרץ-מלחמה לפעולה דחופה מיד אחרי שיגיע לקרקע מוצק?

מלחמה זו של עכשו הוכיחה, כאשר לא הוכיחה עוד שום מלחמה לפניו, כי תפקידים מיוחדים דורשים צבא מאומן ומצויד במיוחד. למה לא יקום, אפוא, לשם התפקיד המיוחד העומד לפנינו, חיל-רגלים מיוחד, – קל; מאורגן, מאומן ומצויד לתפקידו? – חיל-רגלים, הפטור מצידו הכבד, אשר יעלה על החוף במרץ ובמרוצה, מזוין בנשק השתערות אבטומטי ומוכשר להראות נחת-זרועו לאויב בטוח קצר. אין פירוש הדבר לבטל את חיל-הרגלים „הכבד“ המקובל. אכן זה האחרון יבוא בעקבות המהלומות הקצרות של יחידות ההשתערות, וימטיר את המכות הכבדות הדרושות להכרעה מוחלטת.

נכון אפוא בשאלות היחידות המיוחדות האלה; א) בדבר ארגון היסודי, ב) בדבר הצויד, מנות-המזון, המדים והנשק; ג) בדבר האימון היסודי והשימוש הטקטי.

א. הארגון היסודי. כל מחלקה תאורגן בשלש כיתות נושאות-נשק וכיתה אחת של חפרים-לוחמים. הכיתה נושאת-הנשק מכילה בסך הכל ארבעה-עשר איש: קלעים ורמנים. כיתת החפרים-הלוחמים תכיל בסך הכל 22 איש: קלעים, רמנים ונושאי חמרי-הריסה. נחוץ להכין מילואים ליחידות-השתערות אלו, לפחות כדי 50% מהם, לאמן אותם אימון מלא שיהיו מוכנים לפעולה. אבל טוב שיהיו המילואים כדי 100%. בצבא הגרמני מקיימים 100% מילואים לחפרים הלוחמים שלהם.

ב. צויד, מנות-מזון, מדים וכלי-נשק. הצויד האישי האחד אשר ישא חייל ביחידות-השתערות אלו תהיה צפחת-מים אחת (מימיה) וזוג מספרים גוזרי-תיל. אשר לתלבושת, אפשר לאמור כי זו צריכה להכיל רק כובע-פלדה וערך בגדים קל ככל האפשר, בהתאם לאקלים בשדה-הפעולות. מנת-המזון צריכה להיות „מנת ברזל“ אחת או שתיים, בצורת טבלות-שוקולדה. ובזה אנו מגיעים לשאלה החשובה ביותר אצל יחידות ההשתערות – שאלת הנשק.

יחידות אלה צריכות להיות מצוינות בכמות-אש רבה ובמהירות-תנועה גם יחד, אם כי האש הזאת תהיה בת טוח קצר ומשך-זמן קצר; עליהן להיות מסוגלות „לסמא“ את מערכת התגוננות, ולהרסה, לגמרי או במקצת, על ידי התקפה עליהן בטוח קרוב. היחידות האלה, המשמשות אבטחה ליחידות כבדות יותר הבאות בעקבותיהן, אינן יעודות להכנס בקרב עצמאי ממושך. על כן יהא נקשן מצוין בארבע תכונות אלו: (1) משקל קל ונוח לשאתו (2) מהירות אש גבוהה (3) כוח

* ליטול אפשרות מאת המגינים לראות בנעשה ע"י אש מרוכזת המצמידה אותם אל חפירותיהם או מרחיקה אותם מאשנבי-היריה.

הלם חזק בטוח קצר. (4) יכולת להרוס, ולו אך במקצת, מטרות מוצקות. וזהו הזיון המוצע בשביל הכתות נושאות-הנשק:
הסרג'נט: אקדח אבטומטי ואקדח זיקוקין.
הקורפורל: תת-מקלע ורימונים.

ששה טוראים: תת-מקלע לכל אחד ורימונים (רימוני ח. נ. מ. ורימוני-עשן).
ששה טוראים: רובה-ציד אבטומטי לכל אחד (קליבר גדול, ופרט כבד) ורימונים (ח. נ. מ. ועשן).

בדרך זו יהא לכיתות נושאות-הנשק כוח פגיעה עצום בקרב מגע, אם כי לשעה קצרה. יש לאמן אותן לנצל את יתרון מהירות התנועה והתמרון, בשמרן את עיקר כוח האש שלהן עד בוא שעת-הכושר. שום נשק מן המתואר לעיל אינו כבד ואינו קשה לשאתו. כמות התחמושת הנישאת צריכה להתאים לדרישות המינימליות של המצב, כדי להמנע מהכבדה על האיש היחיד. תולדות מלחמת העולם הראשונה מראות, שפעולות-פֶּשֶׁט על חפירות מוגנות היטב בוצעו יפה על ידי משמרות-סיוור מזוינים ברובי-ציד קטועי-קנה ורימונים. חיילים המזוינים כך לפעולת-מגע יש להם כוח-מחץ בצירוף מהירות תנועה.

כיתת החפרים הלוחמת, בת 22 איש, אי-אפשר לה להיות מזוינת זיון אישי כבד כל-כך, באשר עיקר תפקידה לפעול כחפרים, והנשק אשר בידם הוא רק לשם התגוננות. כוח-עומסם צריך להיות מנוצל לשם העברה מהירה של ציוד-חפרים וחמרי-הריסה. עיקר תפקידם לתקוף ולהשמיד או לקלקל "תבות-מצודה" (פילבוכס), קני כלי-יריה וטנקים; וכן לפרוץ דרך במחסומים. נשק-האש המוצע בשביל כיתה זו הוא כדלקמן:

הסרג'נט: אקדח אבטומטי ואקדח זיקוקין.

שלשה קורפורלים: תת-מקלע לכל אחד ורימונים.

ששה טוראים: תת מקלע לכל אחד ורימונים (ח. נ. מ. ורימוני-עשן).

שנים-עשר טוראים: אקדח אבטומטי לכל אחד.

נוסף על הנשק הזה צריכה הכיתה לשאת עמה ציוד זה: "בקבוקי בנוזין" (קוקטילים של מולוטוב)*; רימוני-הצתה**, רימוני-עשן ורימוני-איתות; מטעני-הריסה של TNT (טרי-ניטר-טול-ואן) בני 4 1/2 ליטרות (2,040 קילו). עם פתילות ומוטות לתחיבה; טורפדות בנגלור***; ווי-ברזל גדולים בני 1/2 אינטש (1.9 ס"מ) וכבל או חבל למשיכה; גוזרי-תיל כבדים.

שנים-עשר הטוראים דלעיל, המזוינים רק באקדחים, הם נושאי ציוד-החפרים. הכמויות נקבעות לפי קשי העלאת הציוד לחוף ולפי היקף התפקיד וסוגו. חיל-המהנדסים של צבא ארצות הברית עוסק בנסיונות מיגעים ביותר בשימוש הציוד המתואר לעיל, לשם פיתוח הטקטיקה והטכניקה של חיל-חפרי-הסער. האימון לשימוש בציוד זה אינו קשה.

בקבוקי הבנוזין (קוקטיל של מולוטוב) הם בקבוקים בני ליטר, מלאים תערובת של 50% שמן או קריאוזוט ונפט רגיל וסמרטוט של בד בפי הבקבוק. יש להדליק אותו על ידי גפרור או מנגנון-הדלקה ולהשליכו אל מול המטרה, לסגור את אשנבי הטנק או הביצור ולהבעיר אש בחלקים הניתנים לבערה. רימוני-ההצתה

* עיין במערכות ז' עמוד 58. — המ'.

** רימוני-תרמיט, שהוא חומר המפתח טמפרטורה גבוהה מאוד.

*** צינורות מתכת לא עבים, ממולאים חמרי-נפץ; משתמשים בהם להריסת מכשולים ולפריצת גדרות תיל.

משמשים לאותו צורך ולצרכי הצתה רגילה. רימוני-העשן מיועדים להעלות עשן. לכסות בו על התקדמות יחידות-ההשתערוך אל מטרותיהן. טורפדות-בנגלור ומטעני ה-TNT הם ציוד להריסה חלקית או שלמה של מטרות מוצקות. ווי-הברזל וחבלי הסחיבה נועדו לצרכי הפריצה במחסומים ומעצורים. גוזרי-התיל צריכים להיות מטיפוס כבד, משום שגוזרי-התיל הרגילים הם בגדר ציוד קבוע לכל אנשי הכיתה. ג. האימון והשימוש הטקטי. אחת הנקודות העיקריות שיש להדגישן באימון יחידות השתערוך אלו – היא מהירות התנועה. יש לבחור ליחידות אלו אנשים צעירים, זריזים ואתליטים מצוינים. אימנם צריך לכלול מספר גדול של עליות בכל מיני חופים ובכל מיני סערות. יש לאמנם להסתלק מן החוף מהר ולמצוא מיד מחסה. יש להדגיש את מהירות התנועה על פני קרקע קשה וההתגברות על מחסומים ומעצורים. האימון הטקטי שלהם צריך להבליט את ההתקפה המהירה והנועה באגפים ובעורף של ביצורי-המגן, ובשום פנים לא להתכוון להתקפת מישרין חזיתית. יש להתאמן במיוחד בדרכי ההתקפה על ביצורים כאלה, כגון: חפירות, תבות-מצודה, בסיסי-תותחים וקני מכונות-יריה. כיתות החפרים הלוחמים צריכות להתאמן למעשה בהשתערוך על הביצורים האמורים וכן גם על מחסומים ומעצורי-חוף. לשם שימוש מוצלח ביחידות אלה יהא צורך במפקדים צעירים, נמרצים ונועזים, ולעתים אף נעדרי-מסורת. המסוגלים לקיים מידה גבוהה של רוח נכונה ביחידותיהם. בתמונה טקטית גדולה יותר אפשר להגשים את העליה בחוף על ידי גלים תוקפניים של יחידות-השתערוך קלות אלו בצירוף טנקים קלים, מתוך תמיכת-גומלין. יחידות-ההשתערוך יכולות לעלות בחוף בגל אחד עם הטנקים, או בדמות גל שני הבא מיד אחרי הטנקים – בסירות-כיתה, או במרכבים האמפיביים החדשים. אם בהשתערוך על חוף מוגן הם משתלטים על הקו הראשון של הגנת החוף והורסים לגמרי, או הריסה חלקית, את ביצורי האויב ומחסומיו, ואחרי כן הם פורשים מן הפעולה לחלוטין, הרי מלאכתם נעשתה יפה. עצם העובדה, שחיילים אלה ציודם וזיונם קלים כל-כך, מחייב בכל תוקף, שבעקבות התקפתם יבוא חיל-רגלים כבד יותר על כל אביו. משעלו הצבאות הכבדים יותר בחוף והשתלטו על השטח, הנאחו באורח עראי בידי יחידות ההשתערוך, אפשר להוציא את אלו מן המערכה לשם ארגון-מחדש, לשם קבלת ילקוטיהן. מנות-המזון ומילוי הציוד, – ולהחזיק ברזבה. בזכות האימון והציוד המיוחד של צבא זה הרי הוא מתאים להפליא לתפקידים מיוחדים, כגון פעולת-סיור תוקפנית, משמרות-סיור לוחמים, פשיטות בתחום האויב ותמיכה בהתקפות של טנקים.

ארגון כוחות אלה, נשקם, ציודם, הטכניקה שלהם ושימושם הטקטי – יתפתחו ויוכיחו ערכם רק מתוך נסיון למעשה. וההנחות הנתונות לעיל בנוגע לארגון ולציוד נעשו רק לשם הפגנת הצורך בסוג זה של כוחות-סער. מאמר זה לא בא להמליץ על קבלת הטקטיקה והטכניקה של "מלחמת הבזק הנאצית" כמו שהיא, על קרבה וכרעיה, בלתי אם להעלות על הדעת כי הגיעה השעה לפרוש מכמה מושגים בלים על המלחמה האמפיבית*. עלינו להתקדם ביתר מהירות לקראת נסיונות חדישים במלאכת המלחמה שבימינו ובכלי נשקה, להכין עצמנו כראוי לתפקיד המיוחד והקשה, שאין ספק כי יהיה מנת חלקנו. [מן הראוי שנשנה את משפטו המיושן של הגנרל בדפורד פורסט ~~במקום לאמר~~ "אשר יקדים ליגיע ברוב אנשים" עלינו לנסח: "אשר יקדים ליגיע ברוב יריות".

* פעולות מלחמה משולבות ביבשה ובים. – המערכת.

הקרוב ליד רומני

הקרבות במדבר סיני המתוארים בפרק זה ארעו בשנת 1916. ואולם עוד הדברים אקטואליים גם כיום. עם כל השינויים שחלו במלחמת המדבר עם התפתחות הרכב המשורין וכוחות התעופה עוד מטרידות אותנו גם כיום בעית אספקת המים והתנועה בחולות וכן בעיות רבות אחרות הקשורות בנוף המדבר ואקלימו. הרשימות מובאות מספרו של המחבר «עם התורכים לתעלת סואץ». — המערכת

...היתה תקוה, שאם ינוצל היבול החדש בשלמות, נוכל להשתחרר בעתיד לא רחוק מהמחסור הגדול בקמח ובשעורה. ואולם ההפרעות הקשות בתנועת הרכבות ובשירות ההובלה הוסיפו לאיים עלינו. המנגנון המסועף שהקים ג'מאל פחה בשביל הספקת עצים להסקת הקטרים, טרם פעל בצורה תקינה. ברוב תחנות הרכבת שלט כל הימים מחסור בעצים יבשים. קשה לתאר את התלאות הרבות אשר מצאונו בארץ חסרת-יערות זו עד אשר הצלחנו להשיג את כמות העצים הדרושה לנו, שהיתה קטנה בערך. נאלצים היינו לבנות מסילת חוטי-כבל, וסעיפי-מסילת-ברזל, לאורך כמה וכמה קילומטרים כדי להביא מרחוק או ממקומות גבוהים בהרים את העצים הדרושים למסילת-הברזל.* הספקת העצים דרשה כוחות עבודה מרובים ואמצעי הובלה לא מעטים, והיינו נאלצים לשלם כסף-תועפות לקבלנים אשר עסקו בהספקה זו. לבסוף נאלצנו לאחוז גם באמצעים נואשים, כגון כריתת עצי הזית, אם כי בארצות אלו משמש הזית מקור הזנה חשוב. כמה בארות אשר סיפקו מים לקטרים נתמוטטו או חרבו, והדבר גרם להפרעות נוספות. אפשרות השימוש במסילות-הברזל צומצמה עוד יותר מפני תנועת הרכבות המובילות חמרי בניה בשביל מייסנר-פחה.** אולם עיקר הקושי בא מחמת הדרישה הרבה לקטרים וקרונות בשביל הטרנספורטים המרובים שהיה צורך לשלוח לחג'אז לאחר בגידתו של השריף.

מיניסטריון המלחמה הפרוסי לא קיבל, לצערי, את דעותי השקולות בדבר ציודן של היחידות הגרמניות לפני השלחן לא"י. כך, למשל, לא צוידו המכוניות בחישובי-גלגלים רחבים, שבלעדיהם אין לעבור בשטחי החול. נאלצנו להזמין את החישובים בבתי-המלאכה של מסילת-הברזל בדמשק, שהיו עמוסים עבודה גם בלאו הכי. וכן גם בפרטים אחרים; היחידות הגרמניות צוידו אמנם באהלים גדולים ונאים, היפים לחניות קבע, אולם אהלים קלי טלטול, שהיו דרושים כל-כך בעת הפעולות הצבאיות, לא ניתנו להם. ביקשתי כי הציוד יאָרז באופן שאפשר יהיה להטעינו על גבי גמלים, חבילות חבילות, בנות 75 קילוגרם כל אחת; אולם כאשר הגיע הציוד המיועד לבתי-חולים של-שדה, ארוז בארגזים יפים, מרובי מגירות ומחושקים בחישובי ברזל סביב, נתברר, כי משקלו של כל ארגז ריק הוא קרוב ל-65 ק"ג. נמצא, שהארגזים אינם מתאימים למטרתנו. כל עיקר.

בשיחה עם ג'מאל בשעת ביקור בבאר-שבוע ראה הוא צורך להשיח לפני את דאגות לבו המרובות בשל בגידת השריף חוסיין ממכה, שנתגלתה ב-2 ליוני 1916. גם אני ראיתי מראש כי בגידתו של השריף עלולה להביא לידי תוצאות בלתי נעימות

* כונת המחבר בעיקר לאיזור הלבנון. — המערכת.

** המפקח הגרמני על הארכת קו מסילת-הברזל בתחום סיני.

בשבילנו. אין זה אומר כי הפרזתי בערך הסכנה הצפויה לנו מהכוחות הצבאיים של השריף. הנסיונות אשר היו לנו עם הבידואים מהר סיני ועם נתיני השריף, אשר מהם הורכב גדוד האקנג'י, נתנו לי יסוד לחשוב, כי גם בפיקוד אנגלי וציוד אנגלי לא יהא זה צבא ההולם את אופיה של מלחמה מודרנית. אף-על-פי-כן עלולים היו לרתק אל מדינה מספר ניכר של חיילים תורכים – אשר יעדרו, איפוא, מחזית מלחמתנו אנו, ואנחנו נצטרך לספק לחיילות אלו תחמושת, מזון וציוד מלחמה. על מסילת הברזל החיג'אזית הוטל לשאת את כל התובלה של חיל חיג'אז. מסילה צרה זו, שארכה הגיע ל-1303 ק"מ ושהיה לה נתיב אחד בלבד, עברה אך ורק דרך שטחי מדבר, על פני ודיות מרובים אשר הצריכו בניני גישור רבים וגדולים בערך. על כן היתה המסילה נוחה להפגע במידה בלתי רגילה, ושמירתה העסיקה חיילות מרובים. ובכל זאת אי אפשר היה למנוע בעד גרימת נזקים למסילה, לבניני-הגישור וכן לקרונות ולקטרים, ומתוך כך צומצם כושר פעולתן של הרכבות בזירת המלחמה שלנו, צמצום נוסף ומוחשי ביותר. אשר למידת ההשפעה של בגידת השריף חוסיין על מצב רוחם ונאמנותם של התושבים הערבים בסוריה ובארץ-ישראל, ובראש וראשונה בחורן, היתה עדיין התמונה בלתי ברורה כל עיקר. התפתחות התנאים הפוליטיים בחיג'אז נתנה כמובן אותותיה גם בגדוד האקנג'י שלנו. כל המתנדבים, ללא יוצא מן הכלל, היססו להאריך את חוזהם, ובאמצע יולי חזר הגדוד לחיג'אז. מחילות-הרוכבים נשאר איפוא ברשותי רק גדוד תורכי אחד של רוכבי גמלים (בפיקוחו של המיור הגרמני בישוף), מורכב משלושה אסקדרונים, שתי פלוגות מכוונות-יריה וארבעה תותחי-הרים.

*

ב-4 ביולי 1916 החלו יחידות גיס-המשלוח שלנו להתקדם במצעדים קצרים לאל-עריש – מקום ריכוז הגייס כולו.

הישגיהם של הנהגים הגרמנים היו מפליאים. כשהגיעו הקצינים הראשונים של יחידות המכוניות הגרמניות לחקור את האיזור הנועד לפעולת השיירות של מכוניות-המשא, פסקו: „מן הנמנע הוא“; אולם בתחילת יולי הצליחו אנשינו להעביר את מכוניות-המשא הכבדות גם דרך ארץ זו. כמובן חוץ מבאזורים של דיונות עמוקות. בשרב הקשה אשר שרר כבר אז דרש הדבר התאמצות יתירה. הבארות בשטח המדבר התפוס על ידינו היו במצב טוב, פחות או יותר, אם כי פעם בפעם היתה אחת מהן נסתמת, או שחלו הפרעות בפעולת המשאבות. לצרכי ההתקדמות בשטחי המדבר שבידי האויב הרכיב הקפיטן ד"ר רֶנְגֶה פלוגה לחפירת בארות, ובה שלוש מחלקות בלתי תלויות אחת ברעותה, וכן גם שדרה רזרבית. כל אחת משלוש המחלקות הללו הובילה על גבי גמלים כלים לבנין מספר מסוים של בארות: עצים לבנין תבניות, חלקי משאבות וקשתות-עץ. השדרה הרזרבית הובילה עמה מטען גדול של חמרי-בנין. באל-עריש סידר ד"ר רנגה מחסן, ובו מלאי גדול של חמרים מכל המינים. בעבודתו הארגונית הפוריה נעזר ד"ר רנגה במספר מתנדבים גרמנים מארץ-ישראל, וביחוד בתיאופיל וַגְנֶר. בזמן התקדמותו של הצבא ליותר פלוגה זו את חיל החלוץ. בכל כבדת-מדבר שחיל החלוץ השתלט עליה צריכה היתה הפלוגה לפתוח מיד בארות רבות ככל האפשר. החלֶטְנו להרבות בחפירת בארות „בידואיות“ קטנות, במקום להסתפק במספר בארות גדולות, נבעה לא רק מנימוקים טכניים, כי אם גם מרצוננו להמנע מריכוז

מספר רב של אנשים ובהמות ליד מקורות המים. ומספר הבארות הקטנות, אשר פלוגה זו הכינה עד ראשית ההתקדמות, הגיע לשלוש מאות בקירוב. הפעלת משאבות המוטור והדאגה לשלמותן ולהספקת הדלק נמסרה ליחידה מיוחדת אחרת. בתשובה למכתב פרטי ששיגרתי לאדמירל סושון קבלתי ידיעה משמחת, כי בעת ובעונה אחת עם התקפתנו על התעלה תפריע פעולת הצוללות שלנו את יזמת אניות המלחמה של האויב.

ב־13 ביולי הגעתי בטיסה לאל־עריש. בערב הראשון לבואי זכיתי להשתתף בחגיגה נאה מאד של יחידת הטייסים 300. בככר החגיגה שבלב המדבר הושמעו בזה אחר זה קטעי הומור, מוסיקה ודקלום והוצגו תרגילים אקרובטיים. מפקד יחידת הטייס הקפיטן פון היימסקרק דאג לבידוח דעת אנשיו ולשמירה על מצב רוחם הטוב. אחרי זה עוד בילינו שעתנו בהנאה בשבתנו בפר שהשכילו קציני הטייסים להתקין ברוב טעם והומור בחפירות המחסה שלהם.

הבארות של אל־עריש לא יכלו לספק למשך זמן רב את צרכיהם המרובים של אנשי גיס־המשלוח ובהמותיו. מהן שנסתתמו, ואחרות נדלדלו מימיהן. גאלצתי להעביר חלק מהחיילות מאל־עריש. אגב ביקור בחפיר־אל־עוג'ה גיליתי, שהעבודה בבניית בית החולים, שודאי נהיה זקוקים לו בקרוב, כמעט ששותקה; וזה משום שרוב הפועלים ובעלי המלאכה הועסקו בהקמת עמוד־זכרון גדול לג'מאל. מכיון שלא יכולתי לברר, אם רעיון נשגב זה, להקים על גבול המדבר, ודוקא בימים אלה, את המצבה הזאת, הוא פרי רוחו של מפקד חפיר, או שיוזמי הרעיון הם מוסדות גבוהים יותר, פניתי בטלגרמה אל ג'מאל וביקשתי ממנו לשים קץ לדבר. את תשובתו לא קבלתי. אין זאת כי בעלי בריתנו לא ידעו להעריך את המעשיות המפוכחת וחסרת הדמיון של הגרמנים.

*

ב־16 ביולי 1916 בערב היה חיל החלוץ שלנו – המורכב משלושה בטליונים, שלוש פלוגות מכונות־יריה, שלוש סוללות־תותחים, שלוש פלוגות חפרים ומספר שדרות הובלה, – בפיקודו של הקולונל איברהים ביי – מוכן להתחיל בהתקדמותו אל התעלה. בשעות הצהריים נתכבדנו, לאחר הפסקה ממושכת, בביקור של טייסים אנגלים. הפעם יכולנו לקדמם באש מדויקת של מחלקות התותחים האנטי־מטוסיים אשר נתקבלו בינתיים. אותה שעה שצריכים היינו להתחיל בהתקדמות היו מחסנינו כמעט ריקים. מפקדת הארמיה לא הצליחה לקיים הבטחתה לאגור במדבר מזון לחודש אחד. כמות התחמושת, שהיתה דרושה לפי חישובי לפעולה המוטלת עלינו, לא סופקה אלא בקירוב; כמו כן לא יכלה מפקדת הארמיה לתת לנו את מספר הגמלים הנדרש. חלק גדול מהבהמות שנמסר לנו היו חלשות, חולות או בלתי ראויות לשימוש מסיבות אחרות. על כן: במקום לבצע את תכניתנו בחדשי האביב, כפי שהיה בדעתנו לכתחילה, גאלצנו להתחיל בהתקדמות בעונת השנה הבלתי נוחה ביותר. בינתיים הספיקו האנגלים לבצר את עמדותיהם הקדמיות מעבר מזה של התעלה. גאלצתי להודיע לג'מאל פחה, כי בתנאים אלו אין לאל ידינו להגשים את תכניתנו הקודמת – לחסום לזמן־מה את התעלה ע"י אש תותחינו. הוא הבין למצבנו והסכים שמטרת התקדמותנו תהיה מעתה רק זאת: להוכיח לאנגלים שעוד יש בכוחנו לאיים על התעלה, כדי שיאלצו לרתק אליה כוחות הגנה חזקים. גיס־המשלוח הכיל 16.000 איש, 5.000 גמלים ו־1.750 סוסים, בערך. הפלוגות

הגרמניות של מטילי-מוקשים (מעין מרגמות-רגלים) ויחידת הטלפון הגרמנית לא הגיעו למועד, ולפיכך לא יכלו להשתתף בפעולתנו. ביחוד הצטערנו על העדרה של יחידת הטלפון, כיון שציודה ואנשיה של פלוגת הטלפון התורכית היחידה שהיתה אתנו לא סיפקו את צרכינו. נתברר, כי אין אפשרות להעביר דרך החולות את המרגמות הכבדות בנות 21 ה-ס"מ. החלטתי להשאירן, לשם הגנה בפני דסנטים אפשריים של האויב באל-עריש. מיד אחרי צאת גיס-המשלוח הגיע לשם גדוד הרגלים ה-81 של הדייוויזיה ה-27 וקיבל על עצמו את הבטחת קויה-עורף שלנו. אמצעי זהירות אלה לא היו מיותרים, באשר בדעת האנגלים היה להעלות בקרבת אל-עריש דסנט של שלושת אלפים חייל. הם חששו, שמא נקים כאן עמדה מבוצרת, אשר ממנה נפריע אותם בבנית מסילת הברזל וצינור המים שלהם. לפיכך התכוננו להתקיפנו ב-13 באוגוסט בכל הכוחות שעמדו לרשותם, ובו בזמן להעלות בערפנו את שלושת אלפי החיילים הנ"ל.

בהתחשב עם האפשרויות המוגבלות של הספקת המים נעשתה התקדמותנו דרגים-דרגים, ובשלוש שדרות מקבילות. השדרה הצפונית התקדמה לאורך החוף, הדרומית צעדה דרך בַּיֹוד-אל-מַגְ'יבְּרָה, ובאגף הקיצוני השמאלי התקדם גדוד רוכבי-הגמלים של בישוף דרך הרי מַגְ'אָרָה, ומטרתו – להפגין נגד אסמעיליה. ב-19 ביולי לאחר קרב קצר עם חיילות קדמיים של האויב השתלט חיל החלוץ שלנו על הקו אוגרטינה-חוד-אל-מפיה-מַגְ'יבְּרָה. הוטל עליו להבטיח לאורך הקו הזה את התקדמות עיקר צבאנו. יום-יום נערכו תגרות קטנות בין משמרותינו לבין משמרות האנגלים. הארטילריה האנגלית ירתה על העמדות, בהן התחפרו יחידות האבטחה שלנו.

לקול רעם התותחים האנגלים הבאנו לקבורה קצין גרמני צעיר ומוכשר, הלויטננט אנדרס מהארטילריה הכבדה. על אף הפקודות והאזהרות שמה האומלל מים בלתי רתוחים מבאר בידואית, וכעבור שעות מעטות מת במחלת החולירע. בהתאם לתכנית, בדיוק, הגיע ב-21 ביולי עיקר חיל הרגלים לקו ביר-אל-עבד-בַּיֹוד ופרש לארכו. לעומת זאת נתקלה העברת הארטילריה הכבדה בקשיים עצומים. צידנו את הסוללות בלוחות כבדים אשר הובלו על גבי גמלים, והיינו מניחים אותם לפני הגלגלים, בשעת עליות קשות בחולות עמוקים. לעתים דרושות היו שעות מרובות כדי להתגבר על עליה תלולה של דיונה אחת. לכל תותח ותותח היו רתומים שנים-עשר שורים, ואילו במקומות קשים למעבר היו מוסיפים עליהם עד עשרים. אולם כוחות אנוש, בעיקר, – חיילי הארטילריה ופלוגות חיל-הרגלים שחשו לעזרתם – הם שהצליחו להתגבר על המקומות הקשים ביותר. עבודת הקצינים והחיילים בזמן הסעת התותחים, בלילות המחניקים ובשרב האיום של ימי הקיץ, תוך מחסור במים, היתה למעלה מכל תהילה. ב-21 ביולי קיבלנו סוף סוף את החישוקים הרחבים אשר הוזמנו על ידינו בדמשק. על ידי כך הוקל המצב במידה ניכרת. אולם בעיקר אורו עינינו כאשר המציא הלויטננט הידן המצאה חשובה להקלת המעבר: לחרוש בחול, ע"י מחרשה כפולה, שני תלמים מקבילים, ברוחב של חצי מטר כל אחד, ושיעור הריוח ביניהם כריוח המבדיל בין גלגל אחד של כלי-הרכב לבין-זוגו. את התלמים האלה ריפדנו בשיחי מדבר וכיסינום בשכבת חול דקה. כלי-התותחים כבשו בחישוקיהם הרחבים את התלמים המרופדים האלה ועשום לדרך נוחה, מסוגלת לשאתם. מסילה כזאת סלל הלויטננט הידן לאורך קילומטרים רבים, ובדרך זו התקדמה הארטילריה, לאט לאט, אך ללא קשיים מיוחדים.

גם על הולכי רגל הקלה דרך זו במידה רבה. אין להעריך כלל מה גדולה היתה זכותו של הידן בהמצאתו זו. היא היא שעמדה לנו, לאחר הקרב ע"י רומני, להציל את הארטיילריה הכבדה שלנו מידי חיל הפרשים הרב של האויב.

האנגלים ציידו את התותחים שלהם בחגורות גלגלים כדוגמת חגורת הגלגלים של המרגמה בת 21 הס"מ שלנו, וכנראה הצליחו בנסיונם זה. במקומות קשים יותר פרשו על פני הדרך שטיחי תיל קלוע, אך אלה נפגעים, כנראה, ומתקלקלים בנקל. באיחור של ארבעה ימים הגיעה הארטיילריה הכבדה שלנו לביר-אל-עבד. אחרי זה התקדם הקו הקדמי שלנו בשלושה מצעדי-לילה לקראת עמדת האויב. ב-3 באוגוסט בבוקר עמדנו בקו אל-רַבָּה-קטיעה-ביר-אל-ממלוק-ביר-אל-הומיזה-ביר-אבו-טילה, כשבין האגף הימני שלנו ובין העמדה האנגלית מבדיל רק מרחק של 8 קילומטרים בלבד.

העמדה האנגלית השתרעה לאורך הדיונות מכתיב-גנית (גבעת חול, 73 מטר גבה, החולשת על הסביבה) בכיוון צפוני עד הים בקרבת מוהמדיה. האנגלים הקימו 18 נקודות-משען קטנות שיכלו לתמוך אחת ברעותה ע"י אש אגפית. נקודות אלו וגם הרוחים ביניהן היו מוגנות ע"י מחסומי תיל. מתחילה היתה העמדה האנגלית נתונה בידי הדיביזיה ה-52, הסקוטית. אולם לאחר שב-21 ביולי הבחינו האנגלים בהתקדמותנו הוסיפו תגבורת: שני בטליונים של הדיביזיה ה-42, בריגדה אחת מהדיביזיה הולשית ה-53 ושתי פלוגות מכונות-יריה. נוסף על אלה עמדה עוד הדיביזיה הרכובה האוסטרלית והניו-זלנדית (אנוקים) לפקודת הגנרל לורנס, אשר הופקד על ההגנה (אם כי מרכז הפיקוד שלו היה כנראה בקנטרה). בסך הכל עמדו לרשותו 14 אלף רובים ו-36 תותחים. הצבא הבריטי קיבל את אספקתו באמצעות מסילת ברזל צרה, אשר נמתחה מפורט סעיד לאורך חוף הים עד מוהמדיה, ובאמצעות מסילת הברזל הנורמלית, קנטרה-קטיעה, שעמדה אז בבנינה, ובזמן התקפתנו הגיעה עד רומני. הצבא האנגלי החונה ברומני קיבל, בעזרת צינורות, מים מזוקקים מהנילוס. ברבות הימים נמצא, כי הצינורות אשר הונחו בראשונה ושקטנם היה 15.24 ס"מ לא הספיקו די הצורך, והם הוחלפו באחרים בני 30,28 ס"מ. נקודות המשען האנגליות נראו למרחוק ושימשו מטרה נוחה וברורה לארטיילריה שלנו. אולם נאלצנו להביא בחשבון את שכבת החול העמוקה המחלישה בהרבה את כוח פגיעתם של פגזינו. ידיעות מהימנות על עצמת האויב לא היו בידינו. על פי הצילומים היפים של טייסינו למדנו לדעת את מקום המחנות האנגלים ומידותיהם, אולם הם לא לימדונו דבר על עצמת החיילות.

מעולם לא עמדתי בחיי לפני החלטה קשה ואחראית כל-כך כבאותם הימים. לו היתה אספקתנו בתחמושת ובמזון מובטחת, כי אז הייתי מתגבר בודאי על ההיסוסים הרבים ומחליט להסתדר בעמדה מתאימה, ולהמתין עד אשר יתקפוננו האנגלים. ואמנם ממסילת הברזל בחפיר על-עוג'ה עד לחזית פעל שירות האספקה, בהנהלתו השופעת מרץ של המיור פישר, ללא פגם. אולם לחפיר לא הגיעה התחמושת הדרושה, אף לא כמות מספיקה של מזון, על אף כל ההבטחות של מפקדת הארמיה. ב-29 ביולי ראיתי עצמי נאלץ להפחית את מנת הלחם, הדלה מאוד גם בלאו הכי, ולהעמידה על מחציתה.

ההתקפה על החזית החזקה של האויב לא היו לה סיכויים רבים להצלחה. לפיכך החלטתי להעסיק ע"י הארטיילריה הכבדה וחיל רגלים מועט את החלק

הדרומי של עמדתו המבוצרת, ואת כל יתר כוחותי אמרתי לרכו נגד קצה האגף הדרומי של האויב ונגד ערפו. להבטחת אגפי השמאלי מפני כל הפתעות מכיוון דווייךר העמדתי את הרזרבה שלנו בדירוג, שמאלה. באגף הימני הוטל על רפד להתקדם עם גדוד הרגלים ה-31, בתמיכת שתי הסוללות הכבדות שעמדו לרשותי, מביר-אבו-חמרה בכיוון לרומני. במרכז הוטל על גדוד הרגלים ה-32 בלויית שתי סוללות-הרים לצעוד מקטיעה דרך חוד-אל-אנה ולתקוף מצד דרום את גבעת החול הגבוהה אשר ממערב לכתיב-גנית, שנקראה בפי האנגלים בשם „רכס ולינגטון“. הלויטננט-קולונל כמאל-ביי צריך היה להתקדם בראש הגדוד ה-36, שהוגבר על ידי שתי פלוגות מכוונות יריה ושתי סוללות הרים, מביר-אל-הומיזה דרך ביר-נג'ד, ממערב לחוד-אל-אנה, – בכיוון לביר-אבו-דיוק. כמאל בא מהמטה הכללי ועשה רושם של קצין אינטליגנטי, פעיל ובעל יזמה. על כן העברתי את הגדוד שלו לאגף השמאלי הקיצוני והטלתי עליו את התפקיד הקשה ביותר. את הרזרבה שלי – הבטליון הרביעי של כל אחד משלושת הגדודים של חיל-הרגלים – ערכתי בקרבת ביר-אבו-רמל. שלחתי משמרות אחרים של רוכבי גמלים קדימה, דרך דווייךר והטלתי עליהם לפוצץ את מסילת-הברזל האנגלית ולהפסיק את חוטי הטלגרף לקנטרה. את גדוד רוכבי הגמלים של בישוף הרחקתי יותר מדי, במקום לקרבו אלי כדי שהאגף השמאלי שלי יוכל להגן עליו, והדבר התנקם בי.

ב-3 באוגוסט בערב, עם רדת החשכה, התחלנו בהתקדמות, אשר התנהלה בהתאם לתכנית וללא התנגשות. בין 12 ו-1 בלילה נתקלה בכל זאת השדרה האמצעית והשמאלית בחיל פרשים אוסטרי אשר תפס את העמדה כתיב-גנית – חוד-אל-אנה. בחשכת הלילה המחניק עברו כמה שעות עד שהתגברנו על התנגדות האויב ואילצנו את משמרותיו לפנות את עמדותיהם. בשעה חמש ורבע בבוקר הפציצו טייסינו את מחנות האויב ואת עמדותיו – ומקץ חצי שעה פתחה באש גם הארטילריה הכבדה שלנו. תוך קרבות בלתי פוסקים עם חיל הפרשים האוסטרי והניו-זלנדי, אשר חידש פעם בפעם, בפיקוד טוב, את התנגדותו, כבש חיל-הרגלים של השדרה המרכזית שלנו שטח אחרי שטח. בשעה 10 לפני הצהרים השתלט חיל-הרגלים שלנו על „רכס ולינגטון“ והתיצב, איפוא, באגפה של עמדת האויב המבוצרת. עמדה זאת הייתה מול פרשי האויב, – כ-400-500 מטר מקו ביר-אטמלה – ביר-אל-עראיס, – אשר שם נערכו להתנגדות מחודשת. באגף הימני לא הצליח רפד, לצערי, לקרב במשך הלילה במידה מספיקה את הגדוד ה-31 אל עמדות האויב, כאשר צויתיו. עם כל עזרת הארטילריה הכבדה שהצטיינה בקליעתה לא עלה בידי הגדוד להתקדם אלא לאט לאט. באגף השמאלי התקרב בשעה זו הגדוד ה-39 למדרון הדרומי של ההר „רויסטון“, ואני פקדתי עליו לתקוף את האויב משמאל לגדוד ה-32, בכיוון לביר-אבו-דיוק.

משהודיעו המשמרות שנשלחו לדווייךר, כי לא נתקלו בכוחות האויב, העתקתי את הרזרבה אל חוד-אל-אנה. צפונית לנוה-מדבר זה, על גבעת חול גבוהה המשקיפה על הסביבה, נקבעה עמדת הפיקוד של מפקדתנו הכללית.

יום ה-4 באוגוסט 1916 היה יום חם ומחניק ביותר. השמש להטה על פני החול החם, וכל נייע אויר לא בא להשיב את הנפש. כבר בשעות הבוקר הורגשה לאות חזקה בצבא הצמא והיגע ממהלך-הלילה. קרוב לצהרים עבר הגדוד ה-39 את „רויסטון“. הוא נתקל בהתנגדות של כוחות אויב חזקים אשר התבצרו בקו ביר-אל-עראיס-ביר-אבו-דיוק. רוחב החזית של האויב הטעה את מפקד הגדוד והוא

ריכוז את כל כוחותיו בקו הקדמי. כך הביא את אנשיו לידי עיפות יתירה, וכן נמנעה ממנו האפשרות של עריכת כוחות לעומק, שהיתה הכרחית לו כדי שיוכל להתקדם התקדמות נוספת בהתקפתו. ההתקפה הנגדית, שפתחו בה האנגלים בשעה 14 נגד הגדוד ה-32, נכשלה במהרה. החל מהצהרים נרגע הקרב לאורך כל החזית. בעריכת ההתקפה שלי לא הערכתי במידה מספקת את ההתאמצות הפיסית העצומה הכרוכה בהתקדמות על פני חול המדבר תחת להט השרב של צהרי יום קיץ.

בשעה 16 הודיע מפקד הגדוד ה-39 כי סכנה מרחפת על אגפו השמאלי, וכי גדודו נתון לאש תותחי אניות האויב, אשר אמנם לא גרמה עדיין לאבידות בנפש אולם השפיעה השפעה פסיכולוגית על אנשינו. שלחתי לעזרתו בטליון אחד ומחלקה של מכוונות-היריה מבין הרזרבה שלי. אולם בטרם הספיקה תגבורת זו להגיע בשרב הקשה ובדרך החול העמוק לאגף הנתון בסכנה, כבר התחוללה שם השואה. אסקדרונים בריטיים אחדים עקפו ברכיבה את האגף השמאלי של הגדוד ותקפו אותו בשעה 18 מהעורף. 500 איש, ובתוכם מפקד הגדוד וסוללות-הרים, נפלו בידי האויב. מכוונות-היריה פעלו עד תום הכדור האחרון, ואנשיהן הצליחו להמלט משביה לאחר שהוציאו את מכוונותיהם מכלל שימוש.

הרזרבה שלי הוצאה כבר, פרט לבטליון אחד. הטייסים הודיעו, כי חיל-רגלים של האויב וכמה גדודי פרשים מתקרבים לשדה-הקרב מכיוון של דוויידר. מתחילה היה בדעת המפקד האנגלי להביא את הכוחות האלה דרך ביר-אנוס נגד אגפנו וערפנו. אולם משנודע לו, כי אנו עומדים כבר באגף עמדת רומני ובעורפה, הסתלק מכוונתו זו והפנה את הרזרבה שלו בכיוון לרומני. מלבד זה הודיעו טייסינו, כי גם לפלוסיום הובא ברכבת חיל-רגלים אנגלי. בתנאים אלה לא היתה לי כל ברירה אחרת אלא לצוות על הפסקת הקרב. פקדתי על חיילותינו לסגת עם רדת החשכה לעמדותיהם הקודמות בקו אל-רבה-קטיעה-ביר-אל-הומיזה. בעוד שהאגף הימני הוציא לפועל את הפקודה על הפסקת הקרב, ללא קשיים, לא הגיעה לצערנו הפקודה על הפסקת הקרב אל כל היחידות של השדרה המרכזית. חלקים של גדוד הרגלים ה-32 ופלוגת מכוונות-היריה 605 נשארו בלילה בעמדותיהם, ועם עלות השחר גלקחו בשבי לאחר קרב קצר. קרוב ל-850 חיילים עם קציניהם נפלו באופן כזה בידי האנגלים.

לא היתה לי כל אפשרות לברר, באשמת מי לא נמסרה פקודת הנסיגה. מכל מקום נראה, כי גם החיילות היגיעים אשר על „רכס ולינגטון“ לא עשו במשך הלילה כל נסיון להתקשר עם מפקדות גבוהות יותר או עם היחידות הסמוכות להם. לו היה אימון טוב יותר לחבר המפקדים הנמוך והבינוני אפשר היה להמנע מאבדות כבדות אלה.

ב-5 באוגוסט בשעה 6 בבוקר התרכזו כבר החיילות מאחורנו בקו אל-רבה – ביר-אל-הומיזה ותפסו את העמדות אשר הוכנו בעוד מועד, בזמן ההתקדמות. אני עברתי עם המטה שלי לנוה המדבר האחרון, כדי לארגן מחדש את הגדוד ה-39 שמפקדו אבד לו. בהזדמנות זו נודע, כי זה 36 שעות שהגדוד לא קיבל מזון. כך נתבהרה סיבת כשלוננו של גדוד זה, אשר בדרך כלל הצטיין באומץ רוחו וחריצותו. מפקדי גדודים אחרים – אנשים מנוסים בשירות בתוך יחידות-הצבא גופא, שנהירה להם הפסיכולוגיה של החיילים – הובילו את מנות „הברזל“ של המזון על גבי גמלים והיו מחלקים אותן בין החיילים רק בשעת הצורך, ואילו כמאל-ביי, ששירותו עבר עליו עד עכשו במטה הכללי ושהיה זר להוי החיילי, נהג לפי הכתוב בתקנון

וחלק את המזון עוד לפני ההתקדמות; וכך קרה הדבר, שביום הקרב עצמו, בזמן שהחיילים צריכים היו להתקיים על מנות „הברזל“, לא נשאר מהן ולא כלום. לו היו מודיעים לי בעוד מועד כי הגדוד נשאר בלי מנות „הברזל“, יכול הייתי לעזור לו; אולם לצערי עלי לציין, כי גם הפעם לא פנו האנשים האחראים לבקש עזרה מאת המפקדה, מתוך אמון בה, בשעה שידם הם קצרה מהושיע.

רק אפיסת הכוחות בשל חוסר מזון ופגיעת כמה יריות „שוטות“ של הארטילריה הכבדה שלנו עצמנו, הביאה, כנראה, לידי כך, ששרידי הגדוד ה-39, קרוב ל-500 איש, המרוכזים ליד הומיזה, התמסרו ללא התנגדות רצינית לידי אסקדרונים אנגליים אחדים אשר התקיפו אותם בשעות שלפני הצהרים. פלוגת מכונות-היריה „606“, אשר צורפה לגדוד, נאלצה אמנם להפקיר את מכונות היריה שלה בידי האויב אולם הצליחה להמלט ללא כל אבידות ולא נפלה בשבי.

בחמשה לאוגוסט אחרי הצהרים התקיפו 5 בריגדות בריטיות בחזית רחבה את האגף הימני שלנו בקרבת אל-רבה ואת מרכזנו ליד קטיעה. אין זאת כי הצלחת האנגלים בבוקר ליד הומיזה הטעתה אותם בהערכת כוח ההתנגדות של חיילותינו. עמדו לנו הקשיים הטופוגרפיים, וביחוד האש החזקה של עמדותינו, בה השתתפו בהצלחה גם שתי מחלקות תותחים אנטי-איריים, וההתקפה נהדפה מתוך אבידות קשות לאויב. באגף הצפון הקיצוני נכנס לקרב גם חיל-הרגלים של האויב. רָפָד הדף אותם בהתקפה נגדית של חלקי הגדוד ה-31.

אולם מפני המצב הקשה שבו היה נתון האגף הדרומי שלנו ומפני סכנת העקיפה שהיתה צפויה לו, נאלצים היינו, על אף ההצלחה האמורה, לסגת במשך הלילה אל הקו אוגרטינה – חוד-אל-מסיה. לשם הבטחת האגף השמאלי שלחתי את המיור פולמן בראש בטליון אחד, פלוגת מכונות-יריה וסוללת-הרים לחוד-אל-בהרה. היום ה-6 לאוגוסט עבר בדרך כלל בשקט ואיפשר לצבא ברובו לבוא אל המנוחה שהיתה דרושה לו מאוד. אמנם הגנרל לורנס קבע שביום זה תתקופנה אותנו שלוש בריגדות רכובות, ולתמיכתן תתקדמנה שתי דיביזיות רגלים עד קו קטיעה. אולם מפני אי-סדרים שונים, ובודאי גם בגלל עיפותו של הצבא הבריטי לא יצאו הוראות אלה לפועל. יום ה-6 באוגוסט היה חם ומחניק ביותר, עד כי בבריגדה אנגלית אחת, שעברה באותו יום רק קילומטרים מעטים, חלו כ-800 איש. רק באגף השמאלי הקיצוני שלנו הוכרח המיור פולמן לעמוד לפנות ערב בקרב רציני עם שדרה אנגלית בת ששה אסקדרונים ושלוש פלוגות רוכבי גמלים, אשר יצאה מאסמעיליה, בפיקודו של לוטננט-קולונל סמית, לתקוף את אגפנו השמאלי.

ביום המחרת נכנסה הארטילריה של אגפנו הימני והמרכזי בדו-קרב, לעתים נמרץ, עם תותחי האויב, ושוב הצטינו הסוללות האוסטרו-הונגריות בקליעתן המשובחת. באגף השמאלי היה לעתים מצבו של המיור פולמן בכל רע. השדרה של סמית, קלת התנועה, עקפה אותו מערפו. לאחר הצהרים נאלץ פולמן להלחם כשחזיתו פונה מזרחה. ציויתיו לסגת עם רדת החשכה לעבר חוד-עמויה אל-חילם. כדי להקביל את פניו ולתמוך בו שלחתי לשם לקראתו את המיור מייר בראש בטליון אחד. את חלקו העיקרי של גיס-המשלוח העברתי במשך הלילה לאחור אל הקו ביר-אל-עבד-חוד-עמויה-אל-חילם. ב-9 באוגוסט בבוקר הותקפנו שוב ליד ביר-אל-עבד על ידי חמש בריגדות רכובות. הקרב, אשר נמשך 13 שעות והיה רב אבידות משני הצדדים, נסתיים בנסיגת האנגלים. את הצלחת היום צריכים היינו לזקוף לזכותו של רָפָד, אשר ערך בחיל-הרגלים שלו כמה התקפות-נגדיות נמרצות.

וכן לזכות הארטיילריה שלנו וקליעתה המצוינת.
במוצאי יום הקרב נשארו לסוללת 15 הס"מ רק עוד 75 פגז, לסוללת 10 הס"מ – 95, לסוללות האוסטרו-הונגריות – 11 לאחת ו-22 לשניה, ולסוללות ההרים התורכיות כולן יחד – קצת למעלה מ-200 פגז. את החוסר בתחמושתן של מחלקות התותחים האנטי-אוויריים ושל הסוללות האוסטריות יכולנו למלא מתוך שדרות האספקה, ואילו בשביל הסוללות האחרות לא קיבלנו כל תחמושת, על אף כל ההבטחות של מפקדת הארמיה. אין זאת כי ג'מאל לא קיבל מאנשיו ידיעות על כך; לולא זאת ודאי שלא היה מטלגרף לי הבעת אי-רצון על נסיגתי לביר-אל-עבד.

•

לא רק אנחנו בלבד הגענו לאפיסת כוחות. לאשרנו נחלשו גם האנגלים. הם נוכחו לדעת, כי עדיין שליט אני בחילותי, וכי לא יעלה בידם לנתק את דרך נסיגתנו, או לקחת מאתנו את הארטיילריה הכבדה שלנו. אחד הגנרלים הבריטיים העיר, שרדיפתם לא הצליחה משום שהתורכים ידעו לצעוד ברגל במהירות חיל הפרשים שלו. לאמיתו של דבר לא הצליחו הפרשים האנגלים לנצל את יתרון מהירות התנועה שלהם, משום שהיו נאלצים לבזבז זמן רב בשביל להשקות את הבהמות המרובות. גם למחרת היום התחילו באגף השמאלי הקיצוני שלנו קרבות קטנים עם השדרה של סמית, שפעלה בסביבה ההיא והצטיינה ביזמה רבה ובפיקוד טוב. ב-14 באוגוסט הגיעו החלקים האחרונים של גיס-המשלוח לאל-עריש, כדי ליהנות שם ממנוחה ממושכת, שהיו ראויים לה וזקוקים לה מאד. את הסוללות האוסטרו-הונגריות וגדוד אחד של חיל-רגלים השארתי כמאסף בביר-מזאר. האבדות שלנו היו כבדות מאוד, ביחוד בסוג „נעדריס“, ועלו קרוב ל-4000 איש. מלבד הגדוד ה-39 המורעב למחצה נלחמו כל חיילינו יפה. הליכתם היתה למעלה מכל תהילה. עד הרגע האחרון לא נפגמה המשמעת, מבלי שים לב לתלאות הקשות, לשרב ולצמא, למצעדי הלילה ופעולות הקרב. פניהם השזופים והיגעיים של החיילים הגרמנים והאוסטרו-הונגריים העידו על מאמצים יוצאים מגדר הרגיל ועל המחסור הקשה אשר סבלו החיילים האמיצים האלה, מחמת האקלים הזר ותופעות הלואי שלו, במלאותם בנאמנות ובמשמעת את חובתם הקשה. מובן מאליו, כי מצב רוחנו היה עגום ומדוכדך. מרה היתה ההרגשה, שהעבודה העצומה שהשקענו בהכנות להתקפה ואומץ-רוחם של החיילים אשר לא מנעו מעצמם כל קרבן בזמן המסע לא זכו להצלחת יתר. אולם לאחר שהתגברנו על עייפות הגוף ידענו להבליג גם על הרושם המדכדך של כשלוננו, מתוך הכרה כי עשינו את כל אשר בכוח אנוש לעשות, וכי רק יתרון הכוחות של האויב הוא שהכריע. פעולה טובה נעשתה ע"י פלוגת הטייסים ה-300: במשך כל הזמן המציאו לי ידיעות תכופות על האויב, וכן עמדו ב-21 קרבות-אוויר שבהם הופלו 3 ממטוסי האויב, זרקו 263 פצצות על ריכוזיו וירו בו 5500 כדורים ממכונות-היריה שלהם.

פ. ו. איירלנד

מסילת-הברזל הבגדדית

פרק מתוך מאמר שנתפרסם ברבעון האמריקני "Foreign Affairs", אפריל 1941.

עניבת הכיבוש של גרמניה, שהולכת ומתהדקת בדרום מזרח אירופה, עוררה בדרך הטבע הרהורים, אם תשמש מסילת-הברזל הבגדדית, דוגמת כביש בורמה ביחס לסין, למשלוח עזרה ברישית לתורכיה, או שתהפך דרך המלך להתפשטותה של גרמניה לעבר שדות הנפט של עירק ואירן.

כלוחמת בגרמניה היתה תורכיה זקוקה בלי ספק לאספקת חמרים גדולה – וביחוד מכונות יריה, טנקים, מכוניות-משא ואוירונים – משום שציודה כיום אינו מספיק ל-750,000 אנשי הצבא שלה. כל עוד בריטניה מקיימת בידה את עמדת השליטה בים התיכון יש בכוחה לספק משמרות-ליווי עד איזמיר (סמירנה). במקרה שאיזמיר תנותק*, תוכלנה מרסין ואלכסנדריטה, – המחבורות שתיהן בסעיפי-מסילה למסילת הברזל הבגדדית, – לשמש כדרכי אספקה, אם כי לא זו ולא זו מצוידת יפה לטיפול במטענים כבדים. האניות צריכות לעגון הרחק מהחוף בתוך הים. ביחוד במרסין אין כל אפשרות של פריקה ומענה במזג-אוויר קשה. מכאן נראה, שאם אי-אפשר יהיה או מסוכן יהיה להשתמש באיסטנבול ואיזמיר, יהיה טוב ביותר לשלוח אספקה לתורכיה בדרך מסילת-הברזל הבגדדית.

נראה, שהקשיים אשר יעמדו על דרך השימוש במסילת-הברזל כבתלונה העיקרי של תורכיה כלפי העולם, אלו הם: תוסר קרונות וקטרים; המרחקים הגדולים, ומתוך כך בזבוז זמן רב להחלפת כיוון המסע; השינוי ברוחב המסילה בבגדד; העדר סידורים מספיקים לתנועת סחורות גדולה כנמל בצרה; ולבסוף, ההכרח שהרכבות תעבורנה דרך ארצות שונות. בנידון זה עלולה תקלה לבוא מצד הכוחות הצרפתים בסוריה. אמנם, במקרה שתבוא התערבות כזאת, יש לשער כי תורכיה בתמיכת בריטניה תכבוש אותם חלקי סוריה, וחל ב ככללם, אשר בהם עוברת המסילה הבגדדית**.

הדוחק במלאי קרונות וקטרים אולי לא יהא חריף אלא אם כן הדרישות באנקרה, למשל, תעלינה על 2000 טונות יום-יום – שהיא כמות קטנה לצבא לוחם. כדי לקבל 2000 טונות המגיעות יום-יום לתורכיה, יהא צורך לשגר יום-יום לכל עבר ארבע רכבות בנות ארבעים קרונות, הנושאים כל אחד מ-12 וחצי עד 15 טונות, (לעתים רחוקות מגיעים למענה מלאה). משלוחים רגולריים, – אשר יהיו זקוקים לשבעה ימי מסע כדי לעבור את המרחק של 1266 מילין מאנקרה לבגדד, במהירות ממוצעת של 180 מילין יום-יום, בצירוף שנים-שלושה ימים להחלפת כיוון המסע בבגדד ובתחנת-הפריקה בתורכיה, – ידרשו שימוש מתמיד של 90 עד 100 רכבות, או, בערך, מ-3600 עד 4000 קרונות וממאה עד מאה ועשרים קטרים, יחד עם מנועי-דחיפה לאזורי-הרים. מעמם ההובלה הכללית של הרכבות האלה בלבד יהיה שווה למחצית תנועת ההובלה היומית בכל מסילותיה של תורכיה בשנת 1938. יתכן

* המאמר נכתב לפני נסיגת בעלי הברית מאי הים האגאי. – המערכת.

** בינתיים נכנסו, כידוע, צבאות בעלי-הברית לסוריה. – המערכת.

שאפשר יהיה למלא את הדרישות האלה על חשבון התנועה בשאר הקוים. ב־1939 היו למסילות־הברזל התורכיות 898 קטרים מכל הטפוסים, 16,831 קרונות נוסעים ומשא ומספר קרונות־שיניה. תורכיה נתנה הזמנות גדולות לכלי־הסעה, ובכלל זה הזמינה מגרמניה 129 קטרים להסעה כבדה ו־200 קרונות־משא, מבריטניה הגדולה 58 קטרים מאותו הסוג ו־300 קרונות להובלת עפרות, וכן 22 קטרים ושש מאות קרונות מצרפת. חלק מאלה נתקבל, אבל אין בנידון זה מספרים מוחלטים.

ועכשיו בנוגע לעירק. בשנת 1938, שנת הברכה הגדולה ביותר למסילות־הברזל של עירק, הועבר יום־יום, באופן ממוצע, סך של 1680 טונות משא על פני כל הקוים. כיום שתי רכבות עושות דרכן יום־יום בין בצרה ובגדד, הנה והנה. הן ממלאות, בערך, את מכסת הכושר של המסילות, הנאמדת ב־2000 ועד 2500 טונות. על ההובלה במסילת־הברזל יש להוסיף עוד עורה באניות־קיטור על פני החידקל; שירות זה הותקן כיום על ידי שלוש חברות, אשר בזמנים כתיקונם יוכל לשאת מחצית מתנועת־המשאות של עירק.

הקשיים האמורים יתמידו עוד יותר באם יחליטו הבריטים להעביר צבא נוסף אל עירק כדי להגן על שדות הנפט שם ובאירן. כי בעית האספקה לצבא זה תכבד עוד יותר על כוחות־ההובלה של מסילות־הברזל וקווי־הנהרות. במקרה שתורכיה תצא למלחמה על הנאצים תעמוד לפניה מיד הבעיה, כיצד להבטיח את אספקת הפחם בשביל מסילות־הברזל שלה. איבוד אוצרות הפחם שלה, המצויים בעיקר על חוף הים השחור בין זונגולדק זאָרְגְּלִי*, יקפח את פעולת מסילות הברזל שלה, כמעט ללא תקנה. בעירק משמש הנפט דלק לקטרים. בסוריה הם עובדים בפחם, ואספקתו תצטרך לבוא אם מתורכיה ואם מעבר־לים דרך בצרה.

האם ינסה היטלר בזמן הקרוב לצאת לפעולה בדרך לעבר מסילת־הברזל הבנדדית? ודאי שאין אנו יודעים זאת, אבל אין זה סוד שהגרמנים היו מאושרים להשיג את 20–16 מיליון טונות הנפט המיוצר בשדות הנפט של עירק ואירן. כמו כן מן ההניחון הוא שירצו לנתק את הצי הבריטי ממקור־אספקה זה ולהרוס את הכוח הימי הבריטי ביס־התיכון המזרחי, כפתיחה לכיבוש תעלת סואץ. כדי להשיג מטרת אלו ימצאו הגרמנים, שהשליטה במסילת הברזל הבנדדית היא חשובה לאין ערוך, כי מלכדה אין, בעצם, כל דרכים מתאימות לתנועת צבא דרך אנטוליה, ביחוד בהרי הטאורוס והאֶמְנוֹס.

אפילו אם הצבא הגרמני היה משתלט על מסילת־הברזל הבנדדית והיה בוקע לו דרך לעירק ואירן, היה מגלה עד מהרה כי כיבוש בארות הנפט בארצות ההן כשלעצמו אין בו כדי להשביע את רעבון הנפט של גרמניה. כי אין כל אמצעים להעברת הנפט במסילת־הברזל אל איסטנבול וסמסון. לתורכיה יש פחות מ־200 קרונות־נפט ואילו מסילות הברזל העירקיות יש להן פחות מ־40. על כן הדרך היחידה להביא את הנפט מארמניה־הרים היא בצנורות ההולכים לטריפולי ולחיפה, כל עוד לא נורשו הבריטים מן היס־התיכון לא תוכל גרמניה לקוות לכמויות־נפט חשובות מן המזרח הקרוב**.

* עיין „מערכות“, חוברת ז', עמוד 50. — המ'.

** המאמר נכתב לפני פלישת גרמניה לרוסיה. בקוקו הרוסי, בבקו ובגרוֹזְנִי, נמצאים מקורות־נפט שתפוקתם השנתית מגיעה כמעט לכפלים מתפוקת אירן ועירק גם יחד; הנפט הקוקזי מובל בצינורות לנמלי הים־השחור בטום וטואֶפְסָה. משם אפשר להובילו באניות לנמלי רומניה ובולגריה, ודרך הדנובה — למקומות שונים באירופה המרכזית ובגרמניה. — המערכת.

נורמן אינג'ל

מי הם בעליה של האימפריה הבריטית?

נורמן אינג'ל, מראשי תנועת העבודה הבריטית ואנשי המחשבה הסוציאליסטית באנגליה, פירסם מאמר זה בעתון האמריקני החשוב Sunday Graphic וקיצורו ניתן בזה לפי ה-Readers Digest. המאמר נכתב על רקע הפולמוס עם המתבדלים האמריקנים. - המערכת

אמריקה מסייעת לצדק או לעוול, לחופש או אך לזכות-בכורה אימפריאליסטית בלבד. מה הן העובדות לאמת? - העובדות הן שבריטניה הגדולה אין לה כל "בעלות" על האימפריה בכלל.

לא רק ש.ג'והן בולי אין לו כל זכויות-בעלות בקנדה, או באוסטרליה, או באפריקה הדרומית, או בניו-זילנד, או בניו-פאונדלנד, או באירלנד, אלא שהממשלה הבריטית אינה מעלה כל מס מהן או מאיזו מושבה שהיא. ונהפוך הוא, משלם המסים הבריטי נתבע לעתים קרובות לשאת בהוצאות ההגנה וההתפתחות בטריטוריות אשר מעבר לים. יתר על כן: העם הבריטי אף אינו מושל על חלק גדול מ-אחוזותיו שמעבר לים. כי במשך שבעים השנים האחרונות הגשימה בריטניה תהליך של דו-אימפרי-אליזציה, ואשר היתה אימפריה במובן המקובל חדלה, ברובה, להיות כך. מושבות לשעבר נעשו מדינות עצמאיות. בלא מלחמה השיגו את העצמאות, אשר שלש-עשרה המושבות האמריקניות נאלצו בשעתן להלחם עליה. בשעה שאנו באים ואומרים כי קנדה ואוס-טרליה ושאר הדומיניונים הן אומות בלתי-תלויות, ודאי שרוב הקוראים לא יאמינו בכך. אולם אין כאן שאלה של תילוקי-דעות, זוהי עובדה קונסטטיטיוטיונית.

בשביל לקבל מושג על התהום הפעורה בין המציאות ובין הדעה הרווחת, כדאי לבחון פיסקה זו מתוך מאמר ב"ג'ירנל" אמריקן הניו-יורקי: "אנגליה אינה מוותרת

בשעה שהקולונל לינדברג הכריז כי הסיבה העיקרית למלחמה זו של עכשיו צפונה בעובדה, שבידי בריטניה יש יותר מדי מעשרו של העולם ובידי גרמניה פחות מדי, הביע בזה השקפה הרווחת מאוד באמריקה על אודות האימפריה הבריטית. "בריטניה" - הכריז הסינטור קלרק בויכוח האחרון בבית-הנבחרים האמריקני - "נלחמת כדי לקיים את בעלותה על אוצרות הקיסרות שלה, ועוד הוסיף והצהיר כי "בין הנאציזם הגרמני, הפשיזם האיטלקי, הקומוניזם הרוסי והאימפריאליזם הבריטי לא רב ההבדל". והסינטור נאי הוסיף: "המשעבר הגדול ביותר בהיסטוריה המודרנית היתה האימפריה הבריטית. קיסרות זו מושלת כמעט על חצי בליון איש בזרז, שרירות-לב ולעתים גם בעריצות". הסינטור צינדלר הזהיר שלא לשפוך דם אמריקני, בשביל לתת לבריטי לשעבר את האנשים באחוזותיו (במדינות הים)".

תמונה זו, בה מתואר ג'והן בולי כבעל-אחווה פלוטוקרטי, אשר יש לו יותר מדי רכוש משהוא יכול להשתמש בו, בעוד שאחרים חסרים, שטח מחיה, הוא, בעצם, הנושא השגור של התעמולה הגרמנית. היטלר טוען שעוול גדול הוא, שאומה קטנה בת 45 מיליון נפש, תהא לה בעלות על חלק רביעי מכדור העולם.

ברור, איפוא, כי ענין חיוני הוא לנו, שידעו האמריקנים, אם דמות זו של בריטניה נכונה היא. באשר המשפט הזה קובע, אם

* הכוונה למלחמת המושבות באמריקה הצפונית נגד השלטון הבריטי ב-1776. - המערכת.

לעולם על שום דבר, על שום ריוח מסחרי, על שום יתרון צבאי, על שום טריטוריה בת-ערך, על שום נמל אסטרטגי... האם יוכל מישהו לשער לו כי אנגליה תוותר על שטח-הזהב הגדולים שבטרנסוואל? – ודאי שלא.

מה הסבר יכול להנתן ל"הסבר" מעין זה, לנוכח העובדה ההיסטורית שאין להכחישה, שבריטניה הגדולה ויתרה על שטח-הזהב ההם עוד לפני כשלושים שנה? אותו זמן נמסרה סמכות הממשלה הבריטית על השטחים ההם לבית-הנבחרים של אפריקה הדרומית, באופן שכיום אין לבריטניה שלטון על מכרות-טרנסוואל יותר משיש לה על המכרות בקולורדו*. לו החליט בית-הנבחרים של אפריקה הדרומית להחרים את חלקו של כל בעל מניות אמריקני ובריטי במכרות טרנסוואל, היה כוחה של הממשלה הבריטית להתנגד לכך פחות מכוחה של הממשלה האמריקנית.

ומה אפשר לאמר על הכרזתו של אותו בעל-המאמר, שלעולם אין אנגליה מוסרת נמל אסטרטגי? הן בדיוק לפני שכתב את הפסקה הזאת, פירסמה העתונות האמריקנית את הידיעה, שמר די-ולירה ראש ממשלת אייר, מסרב עדיין להרשות לממשלה הבריטית להשתמש בנמלים באירלנד הדרומית, נמלים שחשיבותם בשביל בריטניה הגדולה היא מכרעת לחיים-ולמות**. הרבה אניות אבדו לבריטניה בשל סירוב זה והרבה נפשות. וכן גם סירובו של מר ולירה עד הזמן האחרון להאפיל על נבלין; מן הערים האיריות מסוגלים היו הטייסים הנאצים לעמוד על מקום-המצאם ולהרום בתים אנגלים בליוורפול.

לפנינו כאן עתונאי, אשר מאמרו מכונן לעשרה מיליונים קוראים. מחובתו לשקוד על המאורעות הפוליטיים. ואולם עודנו נתון להשפעת-הכישוף של הדיבורים המפוצצים, "אימפריה", "אימפריאליזם", על אף כל

* שבארצות-הברית. – המערכת.

** הממשלה הבריטית ויתרה עליהם מרצונה הטוב אך כשנה לפני פרוץ מלחמה זו.

העובדות. ופרט זה הוא שיפוי למאות סופרים בכל העולם כולו. מתוך שויון-נפש שברישול הרי הם מעלימים עין ממאורעות שערכם כערך השנת העצמאות של ארצות הברית בשעתן.

כי, אתרי הכל, הלא "תקנת וסטמינסטרי" בשנת 1931 היתה הכרזה על עצמאותן של שש אומות (ושל אחרות לעתיד לבוא), הכוללות אוכלוסים גדולים פי עשרה משל אלה שישבו בשלוש-עשרה המושבות באמריקה, בזמן שהן השינו את עצמאותן. סעיפי התקנה המפורשים סילקו כל צל של מרות הממשלה הבריטית על הדומיניונים; "שום חוק אשר יקבע מכאן ואילך על ידי הפרלמנט של הממלכה המאוחדת לא יתפשט על איזה דומיניון שהוא כחלק מחוקת הדומיניון...".

ואולם גם לאחר שהבהרנו את העובדות הפשוטות, כגון בנוגע למכרות הזהב באפריקה הדרומית, עדיין עומדת לפנינו השאלה: כלום לא הבריטים מחזיקים בידיהם את מניות המכרות של אפריקה הדרומית? ודאי שכן הדבר. אבל אין זה מונע את אפריקה הדרומית מהיות מדינה עצמאית, אשר בכוחה להטיל מסים על רכוש בעלי המניות הבריטיים או להחרים אותו באותה הפסקנות בה החרימה אייר העצמאית נכסים מסויימים. בעלי הון בריטים יש להם רכוש לא רק באפריקה הדרומית; מכרות להם במכסיקו, מסילות-ברזל בארגנטינה, מספר הגון של בתי-חרושת בארצות-הברית; והלא אין זה אומר כי הארצות הללו הן חלק מ"האימפריה" הבריטית? במשך זמן רב היו ההשקעות האמריקניות בקנדה לפחות כפלים כאלו של בריטניה הגדולה, ועתה עם מכירת המניות הבריטיות בארצות-הברית לשם תשלום בעד חמרי המלחמה האמריקניים, יגדל עוד יותר רכוש האמריקנים שם. האם יהא זה מן הנכון להכריז כי קנדה היא חלק מן "האימפריה" האמריקנית?

וכן בנוגע למסחר. ארצות הברית שאינם בעליה של קנדה מוכרים לה הרבה יותר משמוכרת לה בריטניה הגדולה. היצוא של קנדה לשוקי האימפריה הבריטית הוא כמעט כפלים כיבואה מן הקיסרות; וסחרה של בריטניה היה תמיד רב יותר עם ארצות שמחוץ לאימפריה מאשר עם ארצות האימפריה.

ועתה נקבענא את העובדות, אשר תבלטנה בבהירות רבה ביותר, "האימפריה הבריטית מה היא. כך, למשל, עלינו לראות את אוסטרליה כאומה עצמאית בהחלט, בדומה לבלגיה ולנורווגיה לפני ששועברו לגרמניה. לה פרלמנט משלה, צבא וצי שלה הנתונים לפיקוח הפרלמנט שלה, לה תעריפי מכס משלה (לעתים קרובות פוגעים תעריפי הדומיניונים קשה מאוד במסחר הבריטי); היא מחוקקת חוקי הגירה משלה (מהם קובעים סייגים חמורים לשדרות מסוימות של נתינים בריטיים), היא ממנה נציגי חוק משלה (קנדה ואוסטרליה יש להן צירים משלהן בווינגטון ושאר בירות); להן גם מושבות וארצות התלויות בהן (לאוסטרליה כמה מושבות באוקינוס השקט); אם רצונה בכך רשאית היא לקיים יחסים דיפלומטיים מלאים עם אויבה של בריטניה (אייר עודנה ניטרלית – הציר הגרמני עודנו יושב בשלוחה בברלין, וכשלוש מאות גרמנים מתהלכים חפשים לרצונם על פני אירלנד). ובשאר "נחלותיה" של בריטניה, במושבות הכתר שלה – כששים במספר, – אתה מוצא כל מיני צורות של שלטון. מהן – החשובות ביותר – הן עצמאיות; מהן (כגון איי הודו המערבית) יש להן בתי מחוקקים או מועצות מחוקקות, והן כבר עשו דרך ארוכה לקראת שלטון עצמי ממש. אף מאחת מהן אין מעלים מכס, ולרבות מהן ניתנו תמיכות מאת משלם המסים הבריטי. במקום שהנהלה באה בעיקר מלונדון, היתה זו לעתים גרועה. אולם הקעות באו בזמן האחרון לא מתוך נטיה לניצול, כי אם מתוך נטייתה של לונדון לא להתערב ככל האפשר. לו היה

נהוג יותר "ניצול אימפריאליסטי", נאמר, באיי הודו המערבית, יתכן שהיתה העניות פוחתת שם, ומשלם המסים הבריטי לא היה מוסר כיום סכומים גדולים לעזרת התקציבים במושבות.

אולם מה בנוגע להודו? האם לרבים ידוע הדבר כי זה עשרים שנה אשר להודו שיטת-מכס משלה, וכי השתמשה בסמכות זו יותר ויותר כדי להרחיק סחורות בריטיות מן השוק ההודי? יתר על כן, האם ידוע הדבר כי גם בזמן שבריטניה היתה מפקחת על שיטת המכס של הודו, היתה השוק ההודי פתוח לכל העולם כולו בתנאים שווים, מבלי שבריטניה תדרוש לה איזה יתרון לעצמה? נקל להסביר, מדוע זה התקדמותה של הודו לקראת שלטון דומיניון צריכה להיות אמיתית יותר מאשר אצל אומה בקנדה. הודו איננה אומה, כי אם קבוצת עמים נפרדים, הנבדלים זה מזה בתרבותם, לשונם, דתם ומנהגיהם החברתיים, הרבה יותר משנבדלות אומות יבשת אירופה זו מזו. אתה מוצא בהודו דרגות התפתחות שונות, למן דרגת תקופת האבן ועד לתרבות המעודנת ביותר. בטרם באו הבריטים לא היתה בעצם כל יחידה פוליטית בשם "הודו". ההודים לא ידעו את השם הזה.

עובדות בלתי-מפוקפקות אלו הן הגורמות לכך, שבריטניה מהססת להעניק להודו חוקת דומיניון בתנאים הקיימים עכשו בעולם. כי עצמאות הודית כיום הנה תביא לידי התפוררותה של הודו וחלוקתה בין מדינות אחרות, – נאמר בין יפן ורוסיה. ובריטניה היתה מביאה שוב, ובקנה מידה גדול יותר לאין שיעור, לידי אותו המצב שבו היא עומדת כיום ביחסה לאייר; יציאתה מבסיסי הצי האיריים הגדילה במידה עצומה את קשוי ההגנה שלה בשעה שהיא שרויה בסכנת-מות. בינתיים מוסיפה בריטניה להכשיר את עמיתיה הודו לשלטון עצמי. עד כמה הגיעו בדרך זו, נוכל ללמוד מן העובדה, שבאדמיניסטרציה של ארץ בת 400 מיליון תושבים, בקירוב, אתה מוצא בדוחק אלה פקידים בריטיים.

במוסדות המחוקקים, בעבודת בתי-המשפט, בהנהלת הערים, בשירותי הצבא, בבתי-הספר, בבתי-החולים אין הפקידות הבריטית מגיעה אף כדי שיעור של אחד כנגד אלף פקידים לא-בריטיים. כל השאר הם בני-הודו. בהנהגת השלטון הבריטי בנתה הודו 36.000 מילין (57.500 ק"מ) של מסילות ברזל, והן גרמו, על ידי הובלת-הדגן המהירה, למעט בהרבה את הרעב שלקו בו, פעם בפעם, מחוזות שונים של הארץ. לו היה בנין המסילות האלו תלוי בהון הודי לא היו נבנות ברובן כלל. שיטת ההשקאה ההודית היא כיום הנדולה ביותר בעולם. בנליל פנדֶיב בלבד פועלות תעלות באורך של יותר מ-20.000 מילין. ולמעלה מ-14 מיליון אקרים הושקו בהודו כולה. תכנית השקאה אחת בלבד — זו של סכר פֶּקְרָה (Bhakra Dam) שנבנה והיה 120 מטר — מכוונת להשקאת שטח גדול פי ארבעה מכל שטח האדמה המושקה במצרים. כלום אפשר היה למצוא הון לפעולות

אלו בלי ערובת הממשלה הבריטית? או אולי ניתנו המפעלים האלה לביצוע על ידי ארץ-פלחים בלי שיתופה של התעשייה הבריטית? בריטניה חטאה חטאים קשים בהנהלת הודו, כשם שהממשלה הבריטית חטאה חטאים קשים בהנהלת בריטניה. ואולם אם נסכם את התוצאות הממשיות בהודו ונוציא משפט עליהן, שיהיה רק קרוב למשפט צדק, הרי ודאי שההישגים הבריטיים יכריעו את חטאיהם.

האלטרנטיבה לאמפריאליזם — שליטת ארץ אחת באחרות — אינה דוקא עצמאות נפרדת לכל אחת מהן; פירוק האימפריה עלול להוליד ערבוביה למעשה. הדרך הנכונה יותר היא שותפות על יסוד של שוויון. חברי-העמים הבריטיים כולו חותר, בדרך כלל, צעד אחרי צעד, לקראת שוויון זכויות בין שותפיו. בעולם האנרכי שבו אנו חיים, עולם הזקוק יותר מכל לליכוד, מחכמה נעשה אם לא נהרוס אותם הנופים המלכדים אשר הנחילה ההסמוריה לנו.

ד ש י מ ו ת ק ר ו ת

ה ס נ א ה

פרק מן הספר "Home Guard For Victory"

ההסוואה כוללת גם הסתרה וגם התחפשות. כל דבר נראה, ומוכר ראשית כל, לפי צורתו, אחרי כן לפי הגוון (הטון) שלו ולבסוף לפי צבעו. על כן תהא הבעיה הראשונה למצוא דרך להפך או לשנות את צורת הדבר שאתה אומר להסוות. הצורה מרומזת לאיש התצפית על ידי כתמי האור והצל שעל פני הגוף ועיי הצל שהגוף מטיל על סביבתו. כדי לשנות את הצורה נחוץ לשבור ולשנות את כתמי האור הרגילים, המראים את צורת הגוף, ולהרחיק או לשנות

ראשיתה של ההסוואה חלה בשנת 1915, והיא מעשה-יצירה של קבוצת תותחנים צרפתים צעירים, שבחייהם הציויליים היו ציירים-קוביסטים ונמנים על אסכולתו של פֶּיקְסוֹ. כציירים היו מנסים במשך כמה שנים נסיונות באותן בעיות-הצורה שנבעו לפי דעתם מיצירתו של סִינְן. כאנשי חיל תותחי-השדה הקלים ראו עצמם עד מהרה מטרה «חביבה» לתותחי האויב, והם ניצלו את ידיעותיהם במקצועם הפרטי, בשביל להסתיר את סוללתם מעין צופי הארטילריה האויבת.

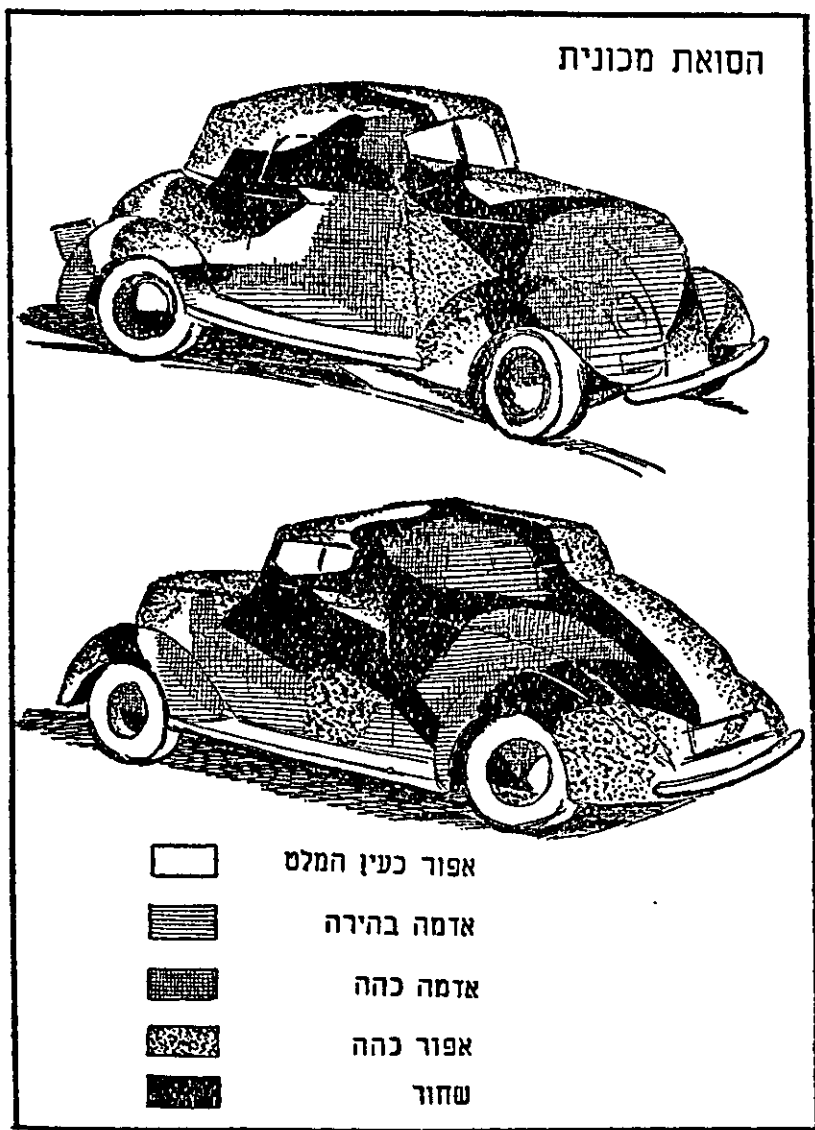
את דמות הצל שהגוף מטיל. כדי לשנות את צורת הגוף שאתה מסוה, יש לצייר על פני תבניתו דוגמאות המרסקות את דמותו.

ממרחק נוסדה הצבע להטשטש, בעוד שהגוונים עלולים להתבלט יותר. על כן זו הדרך הטובה ביותר להעלמת צורתו של איזה עצם מעין הצופה מרחוק: להשתמש בגוונים סותרים זה את זה ביותר. כל הצבעים מיטשטשים במרחק, אולם הצבע הצהוב הוא הראשון לאבד את חריפותו. אחריו בא האדום, ולבסוף הכחול.

הכחול מבהיק יותר במרחק-מה מאשר מקרוב. על כן, כשאנו באים להסוות איזה עצם (כגון עמדה בנויה בצדה של גבעה, אשר נוף רחב פרוש לפנייה ומשום כך היא נראית ממרחק הגון) יש להשתמש בצבעים צהובים, אפורים וחומים-חמים, ובמינימום של צבע כחול. אם עלינו להסוות איזה דבר, שיש לשער כי יקאה לאויב מקרוב, אזי אין להשתמש בצבעים צהובים, וצבעים כחולים

בצבעים מתאימים, הכל לפי המקום בו נמצא העצם המוסווה, אם בעיר או בשדה. יש לזכור כי צבעי השדה משתנים באופן בולט למדי ארבע פעמים בשנה, לכל הפחות. באביב אתה מוצא בשדות-אנגליה צבעים צהובים, בקיץ - ירוקים, בסתו-חומים ובחורף-אפורים. בערים תהיינה הדוגמאות יותר זיגזגיות ופחות קשתיות. בנוגע ללבן, יש לומר כי זהו על הרוב צבע רע להסוואה; אולם אין כל אפשרות לקבוע בנידון זה כללים מוחלטים. הלבן יכול, למשל, לשמש

הסואת מכונית

דרך מצויינת להסוות את «תבת-מצודה» (פילבוכס) לפני בית מסויד לבן שבעיר.

גוונים בהירים מועילים גם לטש-טוש צללים כבדים קבועים, כגון צללי קרקעית של חפצי-רות עמוקות. הצד הנוטה אל הקרקע צריך להיות, בדרך כלל, בהיר למדי. ב«תבת-מצודה» מעוקבת יש לצבוע תמיד את צדדיה בצבע בהיר יותר מאשר את ראשה, והצביעה בצד-צפון צריכה להיות הבירה ביותר מבכל שאר הצדדים,

משום שיש להניח כי צד זה יהא שרוי בצל תמיד, בכל שעות היום.

אכן הצביעה אינה הדרך היחידה להסוואה. לעתים קרובות מועילים ביותר כל מיני רשתות ושינויים שבמבנה. הסימטריה היא על הרוב הסימן הגלוי ביותר של איזו עמדה. על כן יש טעם לבנות את «תבות-המצודה» בכונה בכל מיני צורות משונות. מה שהן לרוב סימטריות - מרובעות או עגולות, - הרי זה יותר לרעתן.

קרים יהיו במקרה זה מתאימים ביותר. אשר לצבע האדום, אין לראותו, בדרך כלל, כצבע יאה ביותר להסוואה. השחור ביותר, כעין הזפת, הוא תמיד מועיל מאוד.

לאחר שנדונה שאלת הפרת צורתו של העצם תעמוד לפנינו בעיה אחרת של ההסוואה - אך לא פחות חשובה במעלה מן הראשונה - והיא, כיצד להטמיע את העצם בתוך הרקע שלו ולעשותו חלק ממנו. לכך משתמשים

הסואת מכוניות

אפשר להסוותו על ידי קביעת ריקוע-מתכת צבוע בצד החיצוני של הזכוכית. זה לא יפגע בהרבה ביכולתו של הנהג להביט החוצה. גם גלגלי המכונות וצמיגיהם חלקים אפיינים בולטים מאוד; לעתים קרובות מסיחים את הדעת מהם, ועל ידי כך מתגלית מציאותה של המכונות. הסכנה הגדולה ביותר הנשקפת למכונות מן האויר נגרמת על ידי הצל שהמכונות מטילה על פני הדרך, באשר צל זה מסמן אותה בדיוק לטייס גם אם היא צבועה באופן הטוב ביותר. על כן יש לקבוע את חניית המכונות בצדה של הדרך, במקום שהשטח הוא מבוחר, כגון שנמצא שם עשב גבוה או גל-אבנים. הצל שיפול אז על הקרקע יהיו לו קצוות חדים, ודמות-הצל תהיה מרוסקת.

אם נאחו באותם העיקרים בהסוואת כלי-רכב, נמצא, כי יש לצבוע את המכונות בגוונים שונים במגמות מלוכסנות. גג המכונה צריך להיות בדרך כלל כהה יותר מצדדיו. הצבע לא צריך להבריק. לפי שהמכונות עלולות לשמש גם בעיר וגם בשדה, ובכל עונות השנה, יש להשתמש בצבעים ניטרליים. אכן אתה מוצא כיום בדרכים הרבה מכונות מצבע הקאקי, אשר אם כי ברור שהיתה כאן כוונה להסוותן, הרי הן נראות היטב גם מן האויר וגם מן הקרקע, באשר הגוונים אינם סותרים זה את זה במידה מספקת כדי לשנות או לרסק, אף בשיעור קל ביותר, את הצורה הבולטת. החלק המושך ביותר את העין בכל מכונות הוא מסך-הזכוכית המתנוצץ, המגן מפני הרוח.

הסואת עמדות בנויות

דרך אחרת לטשטוש אשנבי-יורים היא לתלות עליהם רשת של בד לבן.

הדרך הברורה ביותר בשביל הצופה מהאויר,

לקבוע מציאותן

של תבות-מצודה

או עמדות-תותחים,

היא, לתור אחרי

מסלולי-רכב ומש-

עולים דרוכים,

שנראים כנפסקים

פתאום, או אחרי

שנים-שלושה מהם

המתמזגים בנקודה

מסוימת. נקל

ביותר להכשל

במשגה זה ולכבוש שביל אל העמדה, משום שטבעי הדבר שאנשיה ישאפו לבוא ולצאת באותה הדרך. אחת התרופות לכך היא לכבוש מאחורי העמדה שביל מלאכותי, הממשיך את השביל האמתי, באופן שבעיני איש התצפית באויר יראה כשביל תמים ביותר, מקצה אחד של השדה אל קצהו השני.

ראשית כל צריכה העמדה להיות צבועה בצבעים וגוונים אשר ימוגו אותה עם הרקע שלה. ואולם יש לזכור, כי בתנאי הטקטיקה

המודרנית עלול

האויב להתקרב

מכל צד. אפשרות

זו עלינו להביא

בחשבון. מזווית

שונות עלול רקע

העמדה להיורז

שונה בהחלט. הוה

אומר, כי הסוואת

עמדות כאלה אינה

ענין פשוט כלל

וכלל. קודם כל יש

לטשטש את התבנית הסימטרית של העמדה. (אם כי לא טוב שתהא זו סימטרית, הרי על הרוב זו צורתה). זה יעשה באופן הטוב ביותר על ידי שנשעין אליה גורי עץ וכלונסאות ונפר את דמותה. אשנבי היורים של העמדה יראו תמיד מבחוץ כמרובעים שחורים מבהיקים. על כן יש להעביר רצועות שחורות גסות על פני העמדה באופן שהאשנבים יטשטשו על ידי כך.

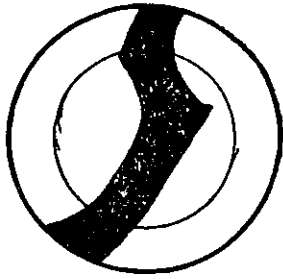
הסואת עמדת בטון

הסואה אישית

להשחיר את פניהם וידיהם. זה אפשר לעשות בעזרת שעם שרוף, או, טוב מזה, בצבעי-איפור. משמרות-סיור העלולים להתקל באויב ימצאו

הפנים וקובע הפלדה מוטוים
ע"י פס שובר-צורה

קובע הפלדה מלטעלה

קובע הפלדה מוטוה בעזרת
רשת, עשב ונוצות.

אולי למועיל להעביר גם ביום רצועה שחורה על פניהם בצבעי-איפור. אמצעי פשוט מזה להסתיר את הגון הבהיר של הפנים, ביחוד לקלעים אנטי-מטוסיים, היא לקפל ממחטת-קאקי רגילה בצורת משולש ולקשור אותה על הפנים מתחת לעיניים בדיוק, באופן שתכסה ארץ החלק התחתון של האף והפה, את הסנטר והאזניים.

בשעה שאנו באים לדון על הסואה גשש או צלף, עלינו לזכור שהחלקים החשודים ביותר הם, במקרה זה, קובע-הפלדה של האיש, (שהוא סימטרי ונוצץ) ופניו. שאם גם שזופים הם משמש, הרי הגוון שלהם בהיר מאוד. כן גם הידים. את הקובע יש לצבוע בגוון עמום, ויש להעביר מעליו קוים שחורים מרסקים. אפשר להסוות קובע גם באופן אחר, קונים

ראש הנחש
פס כהה פטוה
את מקום העין

השימוש לגבי אשנב היורים

במספרה-לנשים רשת-שערות עוטים בה את הקובע ותוקעים לתוכה נוצות, עשב וקרעי-בד. אנשים היוצאים לפעולת-פְּשֵׁט כלילה צריכים

צ י ו נ י ה מ ז ר ח ה ת י כ ו ן

בין מצרים-מוסלמים לבין אזרחים מצרים מסוג אחר, והמצרים-המוסלמים לא שאפו מעולם לזכויות יתרות משל אזרחי-המדינה בני דתות אחרות.

ראש ממשלת מצרים חוסיין-סירי-פחה ביקש מאת צירי הפרלמנט המצרי לא להציע חוקים קיצוניים נגד העסקת פקידים זרים במפעלים של בני חוץ-לארץ הנמצאים במצרים; מן ההכרח הוא שתהליך החלפת הפקידים הזרים בבני הארץ יהיה איטי יותר. בתשובה לדברי ראש הממשלה הסתלק אחד הצירים מהצעתו לחיב

מצרים

נספח הצירות המצרית בלונדון לענייני עתונות והסברה פירסם מכתב ב«טיימס», בו הוא מכחיש את הדעה שהובעה בדברי פְּתָבו של «טיימס», כי החוקים המצרים החדשים במקצוע המסחר מכוונים לנשל את המיעוטים הלאומיים והדתיים מבתי העסק במצרים. «ביחוד תמהתי — כותב הנספח — כשקראתי כי החוקים מכוונים לא רק נגד זרים, אלא גם נגד מיעוטים ושהמושג «מצרים» אינן כולל קזפטים ומיעוטים אחרים. ברצוני להסב את תשומת הלב לכך, שאין הקונסטיטוציה המצרית מכירה בשום הבדלים

את המפעלים הזרים להעסיק פקידים מצריים לפחות כדי 50%.

סוריה

«אס-סירט» היפואי פירסם שיחה עם העסקן הפאן-ערבי עלי-עלובה-פחה בדבר גורלה של סוריה לאחר שתכבש בידי בעלי-הברית. הפחה הביע את התנגדותו לבנינה הפידרטיבי של סוריה, באשר «סוריה סבלה מאוד בשנים שעברו בגלל חלוקתה למדינות קטנות». העסקן הפאן-ערבי מבטיח לבריטניה את עזרתם של מוסלמי הודו וסין, אם היא תעזור «לאומה הערבית להתעורר מתרדמתה».

«אל-כרמל אל-ג'דיד» החיפואי כותב בדבר הצהרת גנרל קטרו על עצמאות סוריה ועל כריתת הסכם בינה ובין צרפת, כי להכרזת קטרו יש להוסיף שלשה דברים: (1) אישור הפרלמנט הבריטי להצהרה זו; (2) קביעת גבולות בין סוריה והלבנון, שלא יהיו נתונים לשינויים; (3) הגדרת העצמאות בצורה ברורה, שאי-אפשר יהיה לתת לה פירושים מפירושים שונים בכל עת.

«אל-בלג» המצרי הקדיש כמה מאמרים לשאלת העצמאות הסורית. העתון מזכיר, בין השאר, כי לאחר הנצחון שנחל אלנבי במערכה עם התורכים במלחמה הקודמת היתה שעה בה היתה סוריה חפשית להקים את השלטון הלאומי הרצוי לה. אז הכריזה על עצמאותה ובחרה באמיר פיצל למלך עליה, ובריטניה הגישה לה עזרה כספית. «תקדים זה של המדיניות הבריטית – כותב העתון – מאשר לנו את רצונה האמתי של בריטניה להבטיח את עצמאות ארצות המנדט הצרפתי».

«אס-סירט» מודיע מסוריה, כי ערב שביתת הנשק התדפקו הרבה צרפתים, גרמנים, איטלקים וסורים על שערי הקונסוליות התורכיות בבירות ובחלב, כדי לקבל ויזות לתורכיה. כולם נענו בחיוב מלבד הארמנים והערבים.

עירק

«אל מוקטם» המצרי מוסר מפני גורי-סעיד, כי שבעים ושנים איש ברחו יחד עם רשיד עאלי מעירק לאירן. בראש המרידה בעירק עמדו לדברי גורי-סעיד – חוץ מרשיד עצמו – גם חג'אמין-אל-חוסייני ונאג'י-שואכת; במשך חדשים מרובים לפני המרד היו קשרים בין נאג'י-שואכת ובין פון-פפן, ציר גרמניה באנקרה. גם את הסטודנטים העירקים אשר למדו בגרמניה מאשים גורי בהשתתפות אקטיבית במרד.

מבגדד מודיעים ל«אל-דיפאע», כי מאנגליה נשלחו לעירק מכוונות לתעשית מלט. לדברי העתון יוקם בית-חרושת שיצר 600 טון ליום.

הדי המזרח התיכון באנגליה

סגן המיניסטר לענייני המושבות, ג'ורג' הול, הודיע באמצע מאי בתשובה לשאלה בפרלמנט, שג'מאל-אל-חוסייני, שהיה חבר הוועד הערבי העליון בא"י והשתתף בוועידה הארץ-ישראלית בלונדון, נמצא בכגדד יחד עם חג'אמין-אל-חוסייני והוא מעורב בפעולותיו הפוליטיות של האחרון.

«דילי הרולד» מוסר כי ציר עירק בתורכיה, שהוא אחיו של רשיד-עאלי אל-כילאני, קיבל מפון-פפן, הציר הנאצי בתורכיה, 50.000 לירות לצרכי ארגון המרידה בעירק.

בפרוטוקול הרשמי של בית-הנבחרים הבריטי מיום 19 במרס הובא דו-שיח בין קול. וג'יבוד וסגן המזכיר לענייני המושבות מר ג'ורג' הול. מר וג'יבוד שאל את סגן המזכיר, אם יש בידו להודיע על איזו התקדמות בשאלת מתן רשות כניסדה לארץ-ישראל ליהודים מגורשים מרומניה; ואם הוא ירחיב תקפו של רשיון זה כדי שיחול גם על היהודים בבולגריה שניתנו עתה לשעבוד הנאצי, ועל יהודי יוגוסלביה, כל עוד הדבר אינו מאוחר?

סגן המזכיר השיב: «נמסר לסוכנות היהודית כי יהודים ברומניה שקיבלו סרטיפיקטים ארץ-

הרי המזרח התיכון בניו־זילנד
 «ניו־זילנד הרולד» מוסר על ביקורו של
 דוד בן־גוריון בניו־זילנד בפברואר 1941:
 במסיבה שנערכה לכבודו השתתף ראש הממשלה
 פיטר פריזר וראש עיריית אוקלנד סיר ברנרד
 דיויס. בן־גוריון הסביר את האפשרויות הצבאיות
 הגלומות בארץ־ישראל העברית, שעדיין לא
 נוצלו כראוי. כן הדגיש, שלאחר המלחמה יהיה
 צורך לחפש מקלט לכמה מליונים יהודים
 שישארו מחוסרי בית ופרנסה; אין מוצא ממצוקה
 זו אלא, לרכו את ההמונים האלה בארץ ישראל.
 ראש הממשלה, פיטר פריזר, הביע את אהדתו
 למפעל הציוני.

ישראלים לפני יום ה־15 בפברואר יוכנסו
 לארץ־ישראל, בתנאי שאפשר יהיה לסדר סידורים
 מספיקים בשביל להוכיח את זהותם של האנשים
 וישרם. מעבדים כעת סידורים מעשיים לקביעת
 אמצעי זהירות אלה. ידידי האציל (הלורד
 מוין – מיניסטר המושבות) לא קיבל כל בקשות
 בנוגע ליהודים בעלי סרטיפיקטים ארץ־ישראלים
 בבולגריה מאז חל הכיבוש הגרמני בארץ זו,
 אולם אם תעלה שאלה זו יעיינו באפשרות
 לעשות אותם הסידורים. אשר ליוגוסלביה הציע
 הנציב העליון, לפי בקשת הסוכנות היהודית,
 להוציא מספר מוגדל של «סרטיפיקטים
 מוחלפים» בשביל הציונים הותיקים בארץ זו.

ב י ו נ כ ש ו י נ ו

שאסר לפנות אליו בשעת הצורך. ראש העיריה
 דן עם מחלקת הבריאות הממשלתית בדבר
 מינוי רופא למקום.

«אל־דיפאע» מכחיש את הידיעה שנתפרסמה
 ב«פלשתין» על שובו של עוֹנֵי־עֵבֶד־אֶל־
 האדי לארץ־ישראל. העתון מדגיש שהוא
 מפרסם את ההכחשה, כדי לחסוך את עמל
 הדרך מהמשלחות המרובות הרוצות לעלות
 ירושלימה בשביל להביע את הערצתן לעוני בק.

«פלשתין» מודיע, כי העיריות הערביות
 בארץ־ישראל הכריזו על נכונותן לתת עזרה
 כספית רחבה ל«אגודה למען המגויסים
 הערבים».

כתב «אס־סירט» ברבת־עמון מודיע על
 תכונה רבה בחצר האמיר עבדאלה, מאז נכנסו
 צבאות בעלי־הברית לסוריה; פעם בפעם באות
 משלחות המייצגות עדות סוריות שונות. בין
 השאר ביקרו את האמיר משלחת דרוזית ובראשה
 חסאן אל־אטרש, ומשלחת חורנית בראשותו של
 שיך מוצטסה אלמקדאד. שתי המשלחות הביעו
 רגשי נאמנות לאמיר.

ב«אל־כרמל אל־ג'דיד» נתפרסם מאמר נגד
 החלטת הממשלה להטיל מס־הכנסה על
 בעלי ההכנסות הגבוהות. שתי טענות לעתון:
 (א) אין להטיל מסים על תושבי הארץ בלי
 הסכמתם, וכל זמן שאין ייצוג דימוקרטי לאזרחי
 אי אין זכות לממשלה להטיל עליהם מסים
 נוספים. (ב) הערבים רואים עצמם מקופחים במס
 זה, כי רוב העסקים שלהם הם עסקים פְּרָטִיִּים,
 בעוד שבני העמים האחרים בארץ משקיעים
 את הונם בחברות שיתופיות, הנהנות מהקלות
 בקביעת המס.

«פלשתין» מודיע, כי בכינוס העיריות
 הערביות, שנועד ביפו באמצע יולי כדי
 לדון בשאלות מס־הכנסה, הציע עארף־אל־עארף
 שכינוסים אלה יהפכו למוסד קבוע ויוועדו אחת
 לשלשה חדשים.

כידוע, החליט הכינוס הזה לדרוש מהממשלה
 כי תבטל את הסעיף בפקודת מס־ההכנסה,
 המשחרר מהמס את הקואופרטיבים ואת
 האגודות השיתופיות.

«אס־סיראט» מודיע, כי בחנות־יונה (חאן
 יונס) ובכל הסביבה אין אף רופא אחד,

SOLEL BONEH Ltd.
GENERAL CONTRACTORS
TO H. M. FORCES

סולל בונה בע"מ

מרכז קבלני של הסדרות
 העובדים העברים בא"י

Head Office:

המשרד הראשי:

Harbour St., Haifa • P.O.B. 563 • Phone 2091 • מלפון 563 • ת.ד. 563

Tel-Aviv: Phone 4353 • מלפון 4353

Jerusalem: Phone 2486 • מלפון 2486

Palestine Leading Contractors
 Building and Road Construction
 of Every Discription Carried Out

הקבלן הגדול ביותר בארץ
 מוציא לפועל עבודות בנין
 וסלילת דרכים לכל ענפיהן

ענבי
תנובה

ענבי מרפא
באריזה היגיינית

אניה

הדפסות-מכפלה נקיות אך ורק בי
 שעוניות „אניה”
 צבע להכפלה „אניה”
 נוזל לתקון שעוניות „אניה”

בנק אנגלו-פלשתינה

בערבון מוגבל

THE ANGLO-PALESTINE BANK Ltd.

Incorporated in England

לונדון תל-אביב (4 סניפים) יפו ירושלים חיפה
הדר-הכרמל טבריה צפת פתח-תקוה חדרה רחובות

LONDON TEL-AVIV (4 Branches) JAFFA
JERUSALEM HAIFA HADAR-HACARMEL TIBERIAS
SAFAD PETAH-TIKVAH HEDERA REHOVOTH

ה פ ק ר	ה צ ו פ ה	ד ב ר
עתון יומי מדיני וספרותי	בעריכת הרב מאיר ברלין	עתון פועלי ארץ-ישראל
תנאי החתימה:	תנאי החתימה:	תנאי החתימה:
לשנה — 3.000 לא"י	לשנה — 3.000 לא"י	לשנה — 3.000 לא"י
לחדש — 0.250 לא"י	לחדש — 0.250 לא"י	לחדש — 0.250 לא"י
מעון ההנהלה: רח' יהודה הלוי 40 טלפון 4111. טלפון המערכת 2541 הדרך הטובה ביותר לפרסום.	רחוב הרכבת 12 טל. 2221, ת.ד. 2045	כתובת המערכת וההנהלה: תל-אביב, רח' אלנבי 113, ת.ד. 199 טלפון 4275/8

הסתדרות הכללית של העובדים העברים בא"י
קפת מלוה וחסכון של העובדים בתל-אביב בע"מ
רחוב אלנבי 136, פנת לילינבלום 50
טלפון 3037, ת.ד. 997

מקבלת פקדונות וחסכונות בתנאים נוחים
מקבלת שטרות וכל מיני דוקומנטים לגובינה ולדיפוזיט
מעבירה כספים לכל חלקי הארץ
פועל! אורח! חסוך אך ורק במוסדך הפועלי הקואופרטיבי!